

ኢስላም

መሠረቶችና መሪዎች

ዝግጅት

ዶክተር / ሙሐመድ ቢን አብደላህ
ቢን ሰላህ አልሰባይም

ኢስላም

መሠረቶቹና መርሆዎቹ

ዝግጅት፡- ዶክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ
አልሱሐይም

ትርጉም፡- ሐሰን ታጁ

የአሳታሚው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው።

All rights are reserved

አንደኛ እትም ጥቅምት 2002

በነጻ ይታደላል እንጅ አይሸጥም፡

يوزع مجاناً ولا يباع

ርዕስ	ገጽ
መጥቀስ	5
መግቢያ	10
መንግዱ የት ነው?	14
የአምላክ ሕልውናና አንድነት	15
የፍጡራን መፈጠር ጥበብ	30
የሰው ልጅ መፈጠርና ልቅና	38
የሴት ልጅ ደረጃ	43
የሰው ልጅ የመፈጠር ጥበብ	48
የሐይማኖት አስፈላጊነት	51
የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቶች	55
የሐይማኖት አይነቶች	64
ሌሎች ሐይማኖቶች አሁን ያሉበት ተጨባጭ ሁኔታ	67
የነብይነት ምንነት	74
የነብይነት ምልክቶች	80
የነብያት ትምህርት አስፈላጊነት	83
መጭው አለም	88
የነብያት ትምህርት መሠረቶች	94
ዘልዓለማዊ መልእክት	98
የነብይነት መጽፌት	106
የኢስላም ትርጉም	109
የእስልምና መሰረቶችና ምንጮች	116
የእምነትና የተግባር ደረጃዎች	127
የመጀመሪያው ደረጃ ኢስላም	127
አምልኮ በኢስላም	131
ሁለተኛው እርከን ኢማን	133
እርከን ሦስት ኢህሳን	150
የእስልምና ውበትና ልዩ ባህሪያት	153
1) የአላህ ሐይማኖት ነው	154
2) ሁለንተናዊነት	154

ርዕስ	ገፅ
3) ፈጣሪን ከፍጡር ያገናኛል	155
4) የዚህችን ዓለም ጉዳዮች ያደረጃል	156
5) ገርነት	157
6) ፍትህ	158
7) በመልካም ማዘዝና ከመጥፎ መከልከል	158
ተውባ	160
በእስልምና ያልተመራ ሰው ፍጻሜ	164
1) በፍርሃት መሞላትና ሰላም ማጣት	164
2) የጭንቅ ሕይወት	165
3) ከራሱና በዙሪያው ካለው አለም ጋር በግጭት ይኖራል	166
4) መሐይም ሆኖ ይኖራል	167
5) ራሱንም በዙሪያው ያሉ ሰዎችንም በዳይ ሆኖ ይኖራል	167
6) ለአላህ እርግማንና ቁጣ ተጋልጧል	168
7) ስኬት አልባነትና ኪሃራ	169
8) በአላህ የካደና ሕልውናውን ያስተባበለ ሆኖ ይኖራል	170
9) እውነተኛ ሕይወትን ተነፍቷል	170
10) ዝንተ አለም በቅጣት ውስጥ ይኖራል	172
ማጠቃለያ	175

መቅድም

መልእክተኛውን ቅን መንገድና እውነተኛ ሐይማኖት አስይዞ ለላካቸው አላህ ምስጋና ይድረሰው። የነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) ተከታዮች ላደረገን አላህ ምስጋና ይድረሰው። የርሳቸውን ቅን ጎዳና አጥብቀው ከሚይዙትና ወደርሱም ጥሪ ከሚያደርጉት እንድንሆን ለቸረን አላህ ምስጋና ይድረሰው።

ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለ እመስክራለሁ። እንድ ነው። አጋር የለውም። የጥንቶችም የአሁኖችም አምላክ ነው። የሰማያትና የምድር አስተናባሪ ነው። ደጎችም ከፋዎችም ለርሱ አጎብድደዋል። ለተፈጥሯዊ ፍቃዱ ተሸፍ ሆነዋል። አይኖችና ሕሊናዎች ፍትሁንና ቸርነቱን መስክረዋል። ያሻውን በቸርታው ወደ ቀጥተኛው ጎዳና የመራ፤ ዘልዓለማዊ ቅጣት የሚገባውን ደግሞ በፍትሁ መቀናትን የከለከለ አምላክ።

ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) የአላህ አገልጋይ መልእክተኛ መሆናቸውንም እመስክራለሁ። እድሜያቸውን በሙሉ ጽናት ለሚጠይቅ ትግል ያዋሉ፤ በሂደቱም መከራን ሁሉ በጸጋ የተቀበሉ፤ በትእዛዝት ያስተናገዱ መሆናቸውንም እናዘዛለሁ። በሁሉም ሁኔታዎችና አጋጣሚዎች ወደ አምላካቸው መንገድ ጥሪ አድርገዋል። «ወደ መቀናት ኑ። ወደ ትግል (ጅሃድ) ኑ» ሲሉ አውጀዋል። አላህ በርካታ ድንቅና ከሌሎች የተለዩ ባህሪያትን ለግሏቸዋል። ሽሪዓቸውንም እስከ እለተ ቂያማ ቋሚ አድርጎታል።

ከርሳቸው ሕልፈት በኋላም ተከታዮቻቸው እስከ እለተ ቂያማ አርማቸውን ያነግባሉ። ከነርሱ ውስጥ በሐቅ ላይ የጸኑ ወገኖች ምንጊዜም ይኖራሉ። የአላህን እገዛም ያሸፍሉ። እነርሱን ያልረዳ ወይም የተቃረናቸው አይጎዳቸውም። ምክንያቱም የነብያቸውን ፈለግ የሚከተሉ በሐቅ ጎዳና ላይ ናቸውና።

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ۖ يُوسُفُ: ١٠٨﴾

“ይህ ጉዳዬ ነው። ወደ አላህ ጥሪ አድርጋለሁ። እኔም፣ እኔን የተከተሉ ሁሉም ገልጽ መረጃዎችን ይዘናል።” በል(ዩሱፍ 108)

እነዚህ ወገኖች ከአላህ ዘንድ ያለውን ምንዳ በመሻት መንገድ የሳተውን ወደ መቀናት ይጠራሉ። የሰውን ልጅ ከጥፋት ያስጠነቅቃሉ። ሐላፊነታቸውን ወደ ጎሳ አሸቀንጥረው በመጣል ጥፋት ውስጥ እንደገቡት የመጽሐፉ ባለቤቶች እይሆኑም። እላህ እንዲህ አለ፤

﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُ مَهِمًّا وَلَا بَرًا ۚ وَتُحَرِّمُ عَلَيْهِمْ الْفُحْشَ وَالْمُنْكَرَ وَالْمُنْفَرَاتَ وَيَأْذَنُ بِالْبَرَائَةِ وَالْإِثْمِ وَيَأْذَنُ بِالزَّكَاةِ وَالْيَتَامَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْأَسْرَىٰ وَيَأْذَنُ بِالْزَّكَاةِ وَالْيَتَامَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْأَسْرَىٰ وَيَأْذَنُ بِالزَّكَاةِ وَالْيَتَامَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْأَسْرَىٰ﴾
﴿ال عمران: ١٨٧﴾

«እላህ ከነዚያ መጽሐፍ ከተሰጣቸው ወገኖች፡ ለሰዎች ልታብራሩትና ልታስተምሩት፡ ላትደብቁትም ብሎ ቃል ኪዳንን በያዘ ጊዜ (የሆነውን አስታውሰ)። (ይህን ቃልኪዳን) ወደጓላቸው አሸቀንጥረው ጣሉት። በርሱ ጥቂትን ዋጋ ሸመቱበት። የሸመቱት ነገር ምን ያህል አስከፊ ነው!» (እሊዲምራን 187)

በመጽሐፍት ትርጉም ዝግጅትና ስርጭት መስክ የሰራ ሁሉ መስሊም ያልሆኑ ወገኖችን ወደ እስልምና የሚጠራ መጽሐፍ እጅግ አስፈላጊ መሆኑን ጠንቅቆ ይረዳል። በእርግጥ በእስልምና ዙሪያ የተጻፉ መጽሐፍት ብዙ ቢሆኑም መስሊም ያልሆኑ ወገኖችን ወደ እስልምና ለመጋበዝ አስፈላጊ የሆኑ መስፈርቶችን አያሟሉም። ምክንያቱም ከፊሎሮች መስሊም ላልሆኑ ወገኖች ሳይሆን ለመስሊሞች የተጻፉ ሲሆኑ ሌሎች ደግሞ መስሊም ላልሆኑ ወገኖች በማያስፈልጉ ዝርዝር የአምልኮ (ኢባዳ) ሕግጋት የተሞሉ ወይም ደግሞ በነርሱ ለመጠቀም የማያስችሉ ግድፈቶችን የያዙ ናቸው።

በኢስላማዊ ጉዳዮች፡ በአውቃፍና የዳእዋ ሚኒስቴር ውስጥ የመጽሐፍት ስርጭት ክፍል በዚህ ረገድ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ተገቢውን ጥረት ያደረገ ቢሆንም ክፍተቱን የሚሞላ መጽሐፍ ሊያገኝ አልቻለም። እኛ የሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ሰዎች በአንድ መጽሐፍ ወይም ደራሲ ላይ ልንስማማ አልቻልንም። በሐይማኖት ትምህርት መስክ ለተጠበቡ (ስፔሻሊስት) ሰዎችም ይህንኑ ጉዳይ አዋይተን የነበረ ቢሆንም ሙሉ ስምምነት አልተገኘም። ምን አልባትም የዚህ ዋና ምክንያቱ የሐጢአት መብዛትና የአላህን መብት በአግባቡ ያለ መወጣት ችግር ሊሆን ይችላል።

ከኢስላማዊ ማእከላት ወይም አዲስ ክሰለሙ ሰዎች መሐል ለወገኖቻቸው ተርጉመው የሚያቀርቡትና መስሊም ላልሆኑ ወገኖች ይበልጥ ተስማሚ የሆነ ኢስላማዊ መጽሐፍ እንጠቁማቸው ዘንድ የሚጠይቁ መልእክቶች በየጊዜው ይደርሱናል። ይሁንና ወደቀኝም ወደግራም ብናማትር ይህን አይነት መጽሐፍ ልናገኝ አልቻልንም። የአላህን ሐይማኖት በአጭሩ የሚያብራራ መጽሐፍ ማግኘት አለመቻላችን ሐፍረትና ጭንቀት አላበሰን።

ከዚያም ይህን ጉዳይ በይደር ማቆየት የማያልቅ በሽታ፡ የሌለን ነገር መመኘት ሞኝነትና መሆኑን ተረዳሁ። ለዚህ ክፍተት ምንም አይነት ምክንያት ልናቀርብ እንደማንችልም ተገነዘብኩ። ለጊዜውም ቢሆን ክፍተቱን የሚሞላ፡ ቀዳዳውን የሚደፍን፡ የምንመኘውን አይነት አቀራረብና ይዘት ያለው አንድ መጽሐፍ ለማዘጋጀት አላህን አማረጥኩ። እግዚውንም ጠየቅኩ። በእርግጥ ክፍተቱን ሙሉ በሙሉ ሞልቻለሁ ብዬ አላምንም። ግና ሌሎች ይቀጥሉበት ዘንድ መንገዱን እንዳመላክትኩ፡ ያሳድጉት ዘንድ ችግኝን እንደተከልኩ ይሰማኛል።

በዚህች መጽሐፍ ውስጥ የእስልምናን መሠረቶች እና አንኳር መርሆዎች በማብራራት፡ እንዲሁም ስለ እስልምና ስናስተምርና ወደርሱ ስንጠራ ሊብራሩ የሚገቡ ነጥቦችን በማብራራት እስልምናን ባጭሩ ለማስተዋወቅ የምችለውን ሁሉ አድርጌያለሁ።

በዚህ ረገድ ሁለንተናዊ የሆኑ የነቢዩ ሙሐመድ (ሰወ) ንግግሮችን በዋነኛነት ተጠቅሜያለሁ። ለምሳሌ ሙዓዝን ወደ የመን ሲልኩ እንዲህ ብለውታል፤

«ከመጽሐፍ ባለቤቶች የሆኑ ሰዎችን ታዥለህ። የአላህን አንድነትና እኔም መልእክተኛ መሆኔን እንዲመሰክሩ ጋብባቸው። ይህን ከተቀበሉህ አላህ በነርሱ ላይ በየቀኑ እምስት ወትት ሶላቶችን ግዴታ እንዳደረገባቸው አስተምራቸው። ይህንንም ከተቀበሉህ ከሐብታሞቻቸው ተወስዶ ለድሆቻቸው የምትሰጥ ምጽዋት ግዴታ እንዳደረገባቸው ንገራቸው...»¹

ፀመር ኢብኑል ኸጢብ ያስተላለፉት ሐዲስም ይጠቀሳል።

¹ ቡካሪና ሙስሊም

እንድ ቀን ከአላህ መልእክተኛ ዘንድ ተቀምጦን እያለ እንድ ሰው መጣ። ልብሱ በጣም ነጭ፤ ጸጉሩ ደግሞ በጣም ጥቁር ነው። የጉዞ ምልክት አይታይበትም። ከመሐከላችንም የሚያውቀው የለም። ከነቢዩ አጠገብ ተቀመጠ። ጉልበቱንም ወደ ጉልበታቸው አስጠጋ። እጆቹን ከጭኖቹ ላይ አሳረፈ። «መሐመድ ሆይ፤ ስለ እስልምና ንገረኝ» ሲልም ጠየቃቸው። የአላህ መልእክተኛም «እስልምና ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና ሙሐመድም መልእክተኛ መሆናቸውን መመስከርህ፤ ሶሳት መስገድህ፤ ዘካ መስጠትህ፤ የረመዲንን ወር መጸምህና ወደ አላህ ቤት መጓዝ ከቻልክ ሐጅ ማድረግህ ናቸው።» አሉት። «እውነት ብለሃል» አላቸው። በድርጊቱ ተገረምን። ይጠይቃቸዋል። ሲመልሱለትም፤ «እውነት ብለሐል» ይላቸዋል። «ስለ ኢማን ንገረኝ» አላቸው። «በአላህ፤ በመላእክቱ፤ በመጽሐፍት፤ በመልእክተኞችና በመጭው ዓለም ማመንህ፤ እንዲሁም በቀደር ደግሞ ሆነ ከፋ ማመንህ ነው» አሉት። «እውነት ብለህል» አላቸው። «ስለ ኢህሳን ንገረኝ» ሲልም ጠየቃቸው። «አላህን እንደምታየው እድርገህ ማምለክህ ነው። አንተ ባታየው እርሱ ያይሐል።» አሉት። (ሰውየው ጥያቄውን አጠናቆ ሄደ)። ነቢዩም «ቁመር ሆይ፤ ጠያቂው ማን እንደሆነ ታውቃለህ?» አሉ። «አላህና መልእክተኛው ያውቃሉ» አልኳቸው። «ጅብረል ነው። ሐይማኖታችሁን ሊያስተምራችሁ ነው የመጣው» አሉ።

ነቢዩ (ሰዐወ) በነዚህ ሁለት ሐዲሶች የኢስላምን፤ የኢማንንና የኢህሳንን መሠረቶች አስተምረዋል። ዝርዝርና ቅርንጫፍ ጉዳዮችን አላከሉም። እንዲያውም በመጀመሪያው ሐዲስ ለሙዓዝ ጸምንና ሐጅን አላወሱለትም። ይህን ያደረጉበትን ምክንያት ዑለሞች አብራርተዋል። እዚህ ላይ አስፈላጊ ባለመሆኑ አላወሳሁትም።

በተጨማሪም እምነታዊ ለሆኑ ሁሉም ጉዳዮች ከቁርአን አንዳንድ ወይም ከዚያም በላይ መረጃዎችን ዘርዝረዋል። ይህን ያደረገኩት ተከታዩን የአላህ ትእዛዝ ለመተግበር ነው።

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ﴾ التوبة: ٦

«ከእጋሪዎች አንዱ ታስጠጋው ዘንድ ከጠየቀህ የአላህን ቃል ይሰማ ዘንድ አስጠጋው።» (አል ተውባህ 6)

ሙስሊም ያልሆኑ ወገኖች የአላህን ቃል ሊሰሙ ይገባል። ምክንያቱም አእምሮን የሚቆጣጠር፤ ልብን የሚገዛ ውበትና ጉልበት አለውና። ብዙ ሰለምቴዎች ለመስለማቸው ምክንያት ከቁርአን ያነበፈቸው እናትጽ መሆናቸውን ሲናገሩ በብዛት ይሰማሉ።

በአንባቢያን አእምሮ ውስጥ ብዥታን ሊፈጥሩ የሚችሉ እጅንዳዎችን ላለማንሳት ጥንቃቄ አድርጌያለሁ። ለአንዳንድ ብዥታዎች በቀጥታ መልስ ከመስጠት ይልቅ ብዥታዎችን ሊገፉ የሚችሉ የሐይማኖቱን መርሆዎች በማስፈር ብቻ ተወስኛለሁ።

መጽሐፉ ልክ እንደ «አትላስ» ቀላልና ቀልጣፋ ይሆን ዘንድም ዝርዝር ውስጥ ከመግባት ተቆጥብያለሁ። ይህ ስራ የሰው ልጅ ጥረት እንደመሆኑ ከስህተት የራቀ፤ ከግድፈት የተጠበቀ ሊሆን አይችልም። ስህተቱ ከኔ ሲሆን፤ ትክክለኛው ከአላህ ነው።

የርሱን ውዴታ በመሻት የተከናወነ ተግባር ያደርገው ዘንድ አላህን እለምናለሁ። ጥረቴን እንዲቀበለኝም እማጸነዋለሁ። ስፊ ተቀባይነት ያለው ስራ እንዲያደርግልኝም እጠይቀዋለሁ። ከውስጡ ግድፈት ከተገኘ ከኔና ከሽይጧን የመነጨ ነው። አላህ ከስህተትና ከጉድለት የጠራ አምላክ ነውና። የዚህን መጽሐፍ ስህተት ወደ መቀናት ይመልስልኝ ዘንድም እለምነዋለሁ።

በመጨረሻም በዚህ መጽሐፍ ሕትመት፤ የትርጉም ስራና ስርጭት ላይ የተሳተፉ ወገኖችን ሁሉ ከልብ እያመሰገንኩ የበረከተ ምንዳ ይሰጣቸው ዘንድ አላህን እጠይቃለሁ። ጠቃሚ የእውቀትና የተግባር ምንጭ እንዲያደርገውም እማጸነዋለሁ። ይህን ለማድረግ ባለቤቱ እርሱ ብቻ ነውና። ችሎታውም ያለው ከርሱ ብቻ ነው።

የአለማት ጌታ የሆነው አላህ የተመሰገነ ይሁን። በነቢዩ ሙሐመድ፤ በቤተሰቦቻቸውና በባልንጀሮቻቸው ሁሉ ላይም የአላህ እዝነትና ሰላም ይስፈን።

ደራሲው፡ ዶክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ አልሱሐዲም
የመ.ሳ.ቁ. 1032 ሪያድ 11342

መግቢያ

ምስጋና ለአላህ ይድረስው። እናመሰግናለን። እገዛውን እንጠይቃለን። ምህረቱን እንለምናለን። ከነፍሶቻችን ክፋትና ከመጥፎ ስራዎቻችን በርሱ እንጠበቃለን። አላህ ያቀናውን የሚያጠመው የለም። አላህ ያጠመመውንም የሚያቀናው የለም። ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለ እመስክራለሁ። አንድ ነው። አጋር የለውም። ሙሐመድም ባሪያውና መልእክተኛው መሆናቸውን እመስክራለሁ። የበረከተ የአላህ እገነትና ሰላም ይስፈንባቸው።

አላህ ለሰው ልጆች መልእክተኞችን በየዘመናቱ ልኳል። እገነት፣ ብርሃንና ፈውስ የሆኑ መጽሐፍትንም አውርዷል። ባለፉት ዘመናት መልእክተኞች የሚላኩት ለየወገኖቻቸው ብቻ ነበር። መጽሐፍቶቻቸውን የመጠበቁ ሐላፊነትም የነበሩ ነበር። እናም መጽሐፍቶቻቸው ከነርሱ ሕልፈት በኋላ ጠፍተዋል። ትምህርቶቻቸው ተበርዘዋል። ተከልሰዋል። ምክንያቱም ለተወሰነ ሐዝብና ለተወሰነ ጊዜ ብቻ የተላኩ ነበሩና።

በአንጻሩ ነቢዩ ሙሐመድን የነብያትና የመልእክተኞች መቋጫ በማድረግ የተለየ ማእረግ ችራቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴾

الأحزاب: ٤٠

«ሙሐመድ ከወንዶቻችሁ መካከል የአንዱም አባት አይደለም። ግና (እርሱ) የአላህ መልእክተኛና የነቢያት መቋጫ ነው።» (አል አህባብ 40)

ከመለኮታዊ መጽሐፍት ሁሉ በላጩን ለርሳቸው ሰጠ። እርሱም የተከበረው ቁርአን ነው። ይህን ቅዱስ መጽሐፍ የመጠበቁን ሐላፊነትም ለሰዎች ሳይተው እርሱ ራሱ ወሰደ። አላህ እንዲህ አለ፡

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١﴾ الحجر: ٩

«መልእክቱን ያወረድነው እኛ ነን። (ከመበከልም) በእርግጥ እንጠብቀዋለን።» (አል ሂጅር 9)

ሐይማኖታቸውንም እስከ እለተ ቂያማ ድረስ ዘላቂ አደረገው። ለዚህ ሽሪዓ ሕልውና ሰበቦች በርሱ ማመንና ወደርሱ መጥራት፣ በሂደቱ የሚያጋጥሙ እንቅፋቶችን መታገስ መሆኑንም ገልጸ። አላህ የነቢዩንና የተከታዮቻቸውን የጥሪ ስልት አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٨﴾ يوسف: ١٠٨

“ይህ ጉዳዬ ነው። ወደ አላህ ጥሪ አደርጋለሁ። እኔም፣ እኔን የተከተሉ ሁሉም ግልጽ መረጃዎችን ይዘናል። ክብር ለአላህ ይሁን። እኔ ከአጋሪዎች አይደለሁም።” በል (ዩሱፍ 108)

በአላህ መንገድ በሚደረግ ትግል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን እንቅፋቶች በትእዛዝ እንዲያስተናግዱም እንዲህ በማለት አዘዘ።

﴿ قَاصِرَاتُ كَمَا صَبَرُوا وَلَوْ الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ﴾ الأحقاف: ٢٥

«(ሙሐመድ ሆይ!) ከመልእክተኞች የጽናት ባለቤቶች እንደታገሱት ሁሉ ታገሱ። » (አል አህቃፍ 35)

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ آل عمران: ٢٠٠

«እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ታገሱ። ትእዛዞችሁም (ከጠላቶችሁ ጽናት) የላቀ ይሁን። (ሕልውናችሁን) በጥቃት ጠብቁም። ትድኑ ዘንድም አላህን ፍሩ።» (አል ዲምራን 200)

ይህን ስልት በመጠቀም የአላህን መጽሐፍና የነቢዩን ፈለግ መሠረት አድርጌ ወደ አላህ ሐይማኖት ጥሪ ለማድረግ ይህችን መጽሐፍ እዘጋጅቻለሁ። የፍጡራንን መፈጠር፣ የሰው ልጆችን ልቅና፣ የመልእክተኞችን ለሰው ልጆች መላክና የጥንት ሐይማኖቶችን እጣ ፈንታ ባጭሩ አብራርቻለሁ። በመቀጠልም የእስልምናን ትርጉምና መሠረቶች አብራራለሁ። እናም መቀናትን የፈለገ እነሆ መረጃዎቼ በእጆቼ ገብተዋል። መጽን የሚሻ መንገዱን ገልጬታለሁ።

የነብያትንና የደጋጎችን ፈለግ መከተል የሚሻም እነሆ የተጓዙበትን ጎዳና እሳይቸዋለሁ። ከነርሱ የሸሸ ራሱን አቄለ። የጥመትን መንገድም ተከተለ።

የሌሎች ሐይማኖቶች ተከታዮች ብቸኛ እውነት ነው ብለው ወደ ሚያምኑበት ሐይማኖት ሌሎችን ይጋብዛሉ። የየሐይማኖቶቻቸውን ባለቤቶችና መሪዎች እንዲያልቁና እንዲከተሉም ጥረት ያደርጋሉ።

ሙስሊሞች በበኩላቸው የግለሰብን እምነትና አመለካከት ወደመከተልና ግለሰብን ወደማላት ጥሪ እያደርጉም። ምክንያቱም ሐይማኖታቸው በአላህ የተመረጠ ነውና። አላህ እንዲህ አለ፡

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ ^{١٩} ^١ ^٢ ^٣ ^٤ ^٥ ^٦ ^٧ ^٨ ^٩ ^{١٠} ^{١١} ^{١٢} ^{١٣} ^{١٤} ^{١٥} ^{١٦} ^{١٧} ^{١٨} ^{١٩} ^{٢٠} ^{٢١} ^{٢٢} ^{٢٣} ^{٢٤} ^{٢٥} ^{٢٦} ^{٢٧} ^{٢٨} ^{٢٩} ^{٣٠} ^{٣١} ^{٣٢} ^{٣٣} ^{٣٤} ^{٣٥} ^{٣٦} ^{٣٧} ^{٣٨} ^{٣٩} ^{٤٠} ^{٤١} ^{٤٢} ^{٤٣} ^{٤٤} ^{٤٥} ^{٤٦} ^{٤٧} ^{٤٨} ^{٤٩} ^{٥٠} ^{٥١} ^{٥٢} ^{٥٣} ^{٥٤} ^{٥٥} ^{٥٦} ^{٥٧} ^{٥٨} ^{٥٩} ^{٦٠} ^{٦١} ^{٦٢} ^{٦٣} ^{٦٤} ^{٦٥} ^{٦٦} ^{٦٧} ^{٦٨} ^{٦٩} ^{٧٠} ^{٧١} ^{٧٢} ^{٧٣} ^{٧٤} ^{٧٥} ^{٧٦} ^{٧٧} ^{٧٨} ^{٧٩} ^{٨٠} ^{٨١} ^{٨٢} ^{٨٣} ^{٨٤} ^{٨٥} ^{٨٦} ^{٨٧} ^{٨٨} ^{٨٩} ^{٩٠} ^{٩١} ^{٩٢} ^{٩٣} ^{٩٤} ^{٩٥} ^{٩٦} ^{٩٧} ^{٩٨} ^{٩٩} ^{١٠٠}

«በአላህ ዘንድ (ተቀባይነትና ተወዳጅነት ያለው) ሃይማኖት ኢስላም ብቻ ነው።» (ዓሊ-ዲምራን 19)

በአላህ ሐይማኖት ውስጥ ሁሉም ሰዎች እኩል ናቸው። አላህን በመፍራት ካልሆነ በቀር አይበላለጡም። እናም የሰው ልጅ የአምላኩን ጎዳና እንዲከተል፤ በመልእክተኞች እንዲያምን፤ የነብያት መጽሔ በሆኑት በነቢዩ ሙሐመድ ላይ ያወረደውንና እርሳቸውንም ለሰው ልጆች እንዲያደርሱት ያዘዛቸውን ሐይማኖት ይከተሉ ዘንድ ሙስሊሞች ሌሎችን እንዲጋብዙ ታዘዋል።

ይህ መጽሐፍ የተጻፈበት አላማም አላህ ለራሱ ወደመረጠውና የመጨረሻውን መልእክተኛ ወደላከበት ሐይማኖት ሰዎችን ለመጋበዝ፤ መቀናትን ለፈለገ መመሪያ፤ ሐሴትን ለፈለገ አመላካች ይሆን ዘንድ ነው። በአላህ እምላለሁ፤ የሰው ልጅ በዚህ ሐይማኖት ካልሆነ በቀር እውነተኛ ደስታን አያገኝም። የአላህን አምላክነት፤ የነቢዩ ሙሐመድን (ሰወ) መልእክተኛነት እና እስልምናን እንደ ሐይማኖት ያልተቀበለ ሰው ውስጠ ሰላምን አያውቅም። ጥንትም ሆነ ዛሬ ወደ እስልምና የመጡ በሺዎች የሚቆጠሩ ሰዎች እውነተኛ ሕይወትን ያወቁት ከሰለሙ በኋላ መሆኑንና እውነተኛ ደስታን የተጎናጸፉት በእስልምና ጥላ ስር መሆኑን መስክረዋል።

ሁሉም ሰዎች ደስታን ለማግኘት፤ ውስጠ ሰላምን ለመጎናጸፍና እውነትን ለማወቅ ጉጉትና ፍላጎት ያላቸው በመሆኑ ለዚህ ይረዳቸው ዘንድ ይህችን መጽሐፍ አዘጋጅቻለሁ።

ይህን ስራዬን ከርሱ ዘንድ ተቀባይነት ያለውና ወደርሱ ጎዳና የሚጠራ፤ እንዲሁም በእንባቢያን ዘንድ ተወዳጅና በዚህችም ሆነ በመጭው አለም የሚፈይደኝ በጎ ስራ ያደርግልኝ ዘንድ አላህን እለምነዋለሁ። በየትኛውም ቋንቋ መተርጎምና ማሳተም ለሚሹ ሁሉ መልእክቱን በትክክል የማስተላለፉን አደራ እስከተወጡ ድረስ ሙሉ ፈቃድ ሰጥቻቸዋለሁ።

በመጽሐፉ ላይ አስተያየት ያለው ማንኛውም ወገን ከዚህ በታች በተጠቀሰው አድራሻዬ አስተያየቱን እንዲልክልኝ አጥብቄ እጠይቃለሁ።

ለአላህ ምንጊዜም የተሟላ ምስጋና ይድረሰው። በይፋም በሚስጥርም ምስጋና ለርሱ ነው። በጅማሪም በፍጻሜም ላይ ምስጋና ለርሱ ነው። ሰማያትን፤ ምድርንና ከአምላካችን ፍጡራን የሚሻውን ሁሉ የሞላ ምስጋና ለርሱ ነው። በነብያችን በሙሐመድ፤ በባልደረቦቻቸውና ፈለጋቸውን በተከተሉ ሁሉ ላይ የበረከተ የአላህ እዝነትና ሰላም እስከ እለተ ቂያማ ድረስ ይስፈንባቸው።

ደራሲው፡ ዶክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ አልሱሐይም

ሪያድ 13/10/1420 ሂጅሪያ

የመ.ሳ.ቁ. 1032

ሪያድ 11342

መንገዱ የት ነው?

የሰው ልጅ በእኩልነት በእስምርም እየሰለበተ ሲመጣ በርካታ መሠረታዊ ጥያቄዎች ከእስምርው ውስጥ ማቃጠላቸው አይቀረውም። ለምሳሌ ከየት መጣሁ? ለምን መጣሁ? ወደየት እሄዳለሁ? እኔንም ሆነ በዙሪያዬ የሚገኘውን ዓለም የፈጠረ ማን ነው? የዚህ ዓለም ባለቤትና አስተዳዳሪ ማን ነው? የሚሉና መሠል መሠረታዊ ጥያቄዎችን ይጠይቃል።

የሰው ልጅ ብቻውን ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ መስጠት አይችልም። ዘመናዊ ሳይንስም ለእነዚህ ጥያቄዎች ምንጊዜም ምላሽ የመስጠት አትችልም የለውም። ምክንያቱም እነዚህ ጥያቄዎች ሐይማኖት በሚባለው መስክ ውስጥ ብቻ የሚገኙ ናቸውና። ይህም በመሆኑ ለነዚህ ጥያቄዎች የሚሰጡ ምላሾች የተለያዩና ብዙ፤ እንዲሁም ከአፈ ታሪክና እንቶ ፈንቶ እምነቶች ጋር የተቀላቀሉ ሆነው እናቸቸዋለን። ይህም ሁኔታ የሰውን ልጅ ግራ መጋባት ይበልጥ ጨመረው።

የሰው ልጅ ለነዚህና ለሌሎችም የሕይወት እንቅጥጦች ትክክለኛና ቁርጥ ያለ ምላሽ ሊያገኝ ወደሚችልበት እውነተኛ ሐይማኖት ላላ እስካልመራው ድረስ ግራ መጋባቱ ምንጊዜም ይቀጥላል። ምክንያቱም እነዚህ ጥያቄዎች ከሩት ሚስጥር ውስጥ የሚመደቡ ሲሆኑ ትክክለኛ ምላሻቸው የሚገኘውም ከእውነተኛ ሐይማኖት ውስጥ ብቻ ነው። ለነብያት በወሕይ የገለጸላቸው ብቸኛ እውነት እርሱ ነውና።

እናም የሰው ልጅ እውነተኛውን ሐይማኖት አፈላልጎ ሊያገኝ፤ አግኝቶም ሊማረውና ሊያምንበት ይገባል። ይህ ሲሆን ግራ መጋባቱ ይወገዳል። ብዥታው ይገፈፋል። ቀጥተኛውን ጎዳናም ይከተላል።

በቀጣዮቹ ገጾች ወደ ቀጥተኛ ጎዳና እጠራሐለሁ። ጠንካራ ማስረጃዎችንም አቀርብሐለሁ። በጥሞና እንድታስተውላቸውም እጋብዝሐለሁ።

የአምላክ ሕልውናና አንድነት

ከሐድያን ፍጡራንን፤ ማለትም እንጨት፤ ድንጋይ፤ ዛፍና ሰው ወዘተ ያመልካሉ። ይህም በመሆኑ አይሁዶችና ጣኦት አምላኪዎች ነቢዩ ሙሐመድን ስለ እውነተኛው አምላክ ባህሪያት እንዲያብራሩላቸው በጠየቁ ጊዜ ከላላህ (ሰው) እንዲህ የሚል ምላሽ ተሰጥቷቸዋል።

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ (الإخلاص: ١ - ٤)

«እርሱ ላላህ አንድ ነው። ላላህ (የፍጡራን) የበላይ ገዥና መጠጊያ ነው። አልወለደም፤ አልተወለደምም። አንድም ቢጤ የለውምም በል።» (አል ኢ ቫላስ)

ላላህ ለባሮቹ ራሱን እንዲህ ሲል አስተዋውቋል።

﴿إِن رَّبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثُ شَاءَ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (الأعراف: ٥٤)

«ጌታችሁ ላላህ ያ ሰማያትን በስድስት ቀናት የፈጠረ ነው። ከዚያም ከዙፋኑ ላይ ተሰየመ። ቀኑንም በሌሊቱ ያሸፍነዋል። በፍጥነት ይፈላለጋል። ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት በትእዛዙ የተገሩ ናቸው። አዋጅ፤ መፍጠርም ማዘዝም የርሱ (ሥልጣንና መብት) ነው። የዓለማት ጌታ የሆነው ላላህ ላቀ።» (አል አዕራፍ: 54)

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَائِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسٍ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝ وَفِي الْأَرْضِ قَطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجِئَتْ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِصِلُ بَعْضَهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ وَإِنْ تَعَجَّبَ فَقَجِبْ قَوْلَهُمْ أَوَدَا كُنَّا تَرْبَا لَوْنَا لَعَنَىٰ خَلْقُ جَدِيدٍ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَعْلَىٰ ۚ﴾

خَلَقُوا كَخَلْقِهِ. فَتَشَبَّهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلُوبُ اللَّهِ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦١﴾ ﴿الرعد:

«የሰማያትና የምድር ጌታ ማን ነው? በላቸው። አላህ ነው። በላቸውም። ከርሱ ሌላ፣ ራሳቸውን መጥቀምም ሆነ መጉዳት የማይችሉ (የሐሰት አማልክትን) ረዳት አድርጋችሁ ያዛችሁን? በላቸው። እውርና ዓይናማ እኩል ናቸውን? ጨለማዎችሰ ከብርሃን ጋር እኩል ናቸውን? በላቸውም። ወይስ የርሱን (የአላህን) ፍጡራን የሚመስሉ (ነገሮች) የፈጠሩ (አማልክትን) ለአላህ ተጋሪ አድርገዋል? እናም ፍጡራት ተመሳሳሪዎቻቸውን? የሁሉም ፈጣሪ አላህ ብቻ ነው። እርሱ አንድና ኃይል የሆነ አምላክ ነውና።» በላቸው። (አል ረእድ 16)

ስለርሱ ሕልውናና አንድነት የሚመስከሩ ተአምራቱን ሲገልጽ፡

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنْ أَسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٣٨﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ أَخْرَجَتْ رِبَتْهُ أَنْ الْوَالِدُ أَحْيَاهَا لَمَعِيَ الْمَوْقَةُ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾﴾

﴿فصلت: 37 - 39﴾

«ሌሊትና ቀን፣ ዐሐይና ጨረቃ ከተአምራቱ ናቸው። ለዐሐይም ሆነ ለጨረቃ አትስገዱ። ለዚያ ለፈጠራቸው (አምላክ) -ለአላህ (ብቻ) ስገዱ። እርሱን ብቻ የምታመልኩ ከሆናችሁ። (ከሐድድን አላህን ከማምለክ) ቢኮሩ (ከልዕልናው የሚቀንሱት ነገር የለም)። እነዚያ ከጌታህ ዘንድ ያሉት (ፍጡራን) እርሱን በቀንም በሌሊትም ያወድሱታል። እነርሱ ፈጽሞ አይሰለፉም። ምድርን ደረቅ ሆና ማየትህም ከተአምራቱ (አንዱ) ነው። በርሷ ላይ ውሃ ባወረድን ጊዜ (በቡቃያዎችዋ) ነፍስ ትዘራለች። ትለመልማለችም። ያ እርሷን ሕያው ያደረጋት አምላክ በእርግጥም መታንን ሕያው ያደርጋል። እርሱ ሁሉንም ነገር መፈፀም ይችላል።» (ፋሲለት 37-39)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَاللِّزْجُ أَنْ فِي ذَلِكَ لَا يَتَّبِعُ الْعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّكُمْ فِي ذَلِكَ لَا يَتَّبِعُ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾﴾

﴿الروم: 22 - 23﴾

أَعْقَابَهُمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٠﴾ وَتَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥١﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّ مَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٥٢﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُ كُلُّ أُنْفٍ وَمَا تَوَيْضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٥٣﴾ ﴿الرعد: 2 - 3﴾

«አላህ ያ ሰማያትን -የምታዩት ምስላ ሳይኖር -ከፍ ያደረገ፣ ከዚያም ከዙፋኑ ላይ የተሰየመ (አምላክ) ነው። ዐሐይናና ጨረቃንም የገራ ነው። ሁሉም ለተወሰነ ጊዜ (በየምህዋራቸው) ይጓዛሉ። ነገሮችን ሁሉ ያስተናብራል (ይመራል)። አንቀጾችንንም ያብራራል። ጌታችሁን መገናኘታችሁ የማይቀር መሆኑን በእርግጥ ታምኑ ዘንድ (ይህን ያደርጋል)። እርሱ ያ ምድርን የዘረጋ፣ ከዐላይዋም ጋራዎችንና ወንዞችን ያደረገ፣ ጥንድ ጥንድ የሆኑ ፍራፍሬዎችንም ያደረገባት (አምላክ) ነው። ቀኑንም በሌሊት ይሸፍናል። እነዚህ ለሚያስ ተነትኑ ሰዎች (ድንቅ) ተአምራት ናቸው። በምድር ላይ ጉረበታዎች የሆኑ (ግና እየቅል የሆነ ባሕሪ ያላቸው) ቁርጥራጭ መሬቶች አሉ። ከወይን የሆኑ የአትክልት ሥፍራዎችም፣ አዝርዕቶችም፣ መንታዎች የሆኑም መንታዎች ያልሆኑም የዘንባባ ተክሎች አሉ። (ሁሉም) አንድ ዓይነት ውሃ እንዲጠጡ ያደረጋል። ግና የከፊሎችን ጣእም ከከፊሎቹ (የተለየ እና) የተሻለ እናደርጋለን። እነኝህ ለአስተዋዮች (ድንቅ) ተአምራት ናቸው። መገረም ካለብህ ከምንም ነገር በላይ እጅግ የሚያስገርመው (ከሐዲያን) *አፈር ከሆነን በኋላ እንደ አዲስ እንፈጠራለን? ማለታቸው ነው። እነዚህ (ይህን ያሉት) ከጌታቸው የካዱት ናቸው። እነርሱ በእርግጥም ከአንገቶቻቸው ላይ ካቴናዎች ያሉባቸው ናቸው። እነርሱ በእርግጥም የአሳት ሰዎች ናቸው። ከውስጧም ዝንተ ዓለም ይኖራሉ። ከእርሱ በፊት ቅጣቶች (የወረዳባቸው በርካታ ሕዝቦች) ማለፋቸው እየታወቀ ከበገው ይልቅ በከፋው ያቻኩለሃል። ግና ጌታህ ሰዎችን በደላቸውን ይምራል። ጌታህ ቅጣተ ብርቱም ነው። እነዚያ የካዱት፡- *ከጌታው ዘንድ ለምን ተአምር አልወረደለትም? ይሉሃል። አንተ አስጠንቃቂ ብቻ ነህ። ሁሉም ሕዝቦች መሪ (መልዕክተኛ) አላቸው። አላህ እያንዳንዱ ሴት ያረዝቸውን፣ ማኅበሮች የሚያጉድሉትን፣ የሚጨምሩትንም ጠንቅቆ ያውቃል። ከርሱ ዘንድ ሁሉም ነገር በልክ (መጠኑ የተወሰነ) ነው።» (አል ረእድ 2-8)

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأُنْشِئَ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ

«የሰማያትና የምድር መፈጠር፣ ቋንቋችሁና ቀለማችሁ መለያየቱም ከተለምዶቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለዐዋ ቂዎች ተለምዶት አሉ። በሌሊትም በቀንም መተኛታችሁ፣ ከችሮታው መፈለጋችሁ ከተለምዶቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለሚሰሙ ሰዎች ተለምዶት አሉ።» (አል ሩም 22-23)

ራሱንም ሙሉ በሆኑ ባህሪያት ገልጿል፡-

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ البقرة: ٢٥٥

«አላህ (ብቸኛ አምላክ ነው) ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የለም። ሕያውና ራሱን ቻይ ነው። ማንኛውንም እንት ልፍም አይዘውም። በሰማይም በምድርም ውስጥ ያሉ ነገሮች ሁሉ የርሱ ናቸው። ከርሱ ዘንድ ያለርሱ ፈቃድ የሚያማልድ ማን ነው? (ፍጡራን) በዚህችም ሆነ በቀጣዩ ዓለም የሚገጥሟቸውን ነገሮች ሁሉ ጠንቅቆ ያውቃል። እርሱ የፈቀደውን ያህል ቢሆን እንጅ ከእውቀቱ ቅንጣት ያህሉን አይደርሱበትም። ዙፋኑ ከሰማያትና ከምድር ሰፋ። እነርሱን (ሰማያትንና ምድርን) እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ ፍጡራንን) መጠበቅ አይሳነውም። ከፍ ያለና ልዑል (አምላክ) ነው።» (አል በቀራህ 255)

﴿غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهَ الْمَصِيرِ﴾ (٢)

غافر: ٣

«ኃጢአትን መሐራ፣ ንስሐን ተቀባይ፣ ቅጣተ ብርቱ፣ የልግስናም ባለቤት። ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የለም። መመለሻም ወደርሱ ብቻ ነው።» (ጋፈር 3)

እንዲህም ብሏል፡-

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ الحشر: ٢٣

«አላህ ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የሌለ የሆነ፣ ንጉሥ፣ ከጉድለት ሁሉ የጠራ፣ የሰላም ምንጭ፣ የእምነት የበላይ ጠባቂ፣ ባርቹን ተቆጣጣሪ፣ አሸናፊ፣ ኋያልና ኩሩ (አምላክ) ነው። አላህ ከሚያጋሩት ሁሉ የጠራ ነው።» (አልሐሽር 23)

ይህ ጥበባኛና ሐያል አምላክ ራሱን ለሰው ልጆች በሚገባ አስተዋውቋል። ማንነቱን የሚመሰክሩ ተለምዶትን ገልጿል። ምሉእ የሆኑ ባህሪያትንም ዘርዝሯል። ስለ ሕልውናውና አምላክነቱ የነብያት ሁሉ ትምህርቶች፣ የእእምሮ ምርምሮች፣ ንጹህ የሰው ልጅ ተፈጥሮ፣ ተፈጥሯዊ ስሜቶች ሁሉ መስከረዋል። ሁሉም ሕዝቦች በዚህ እውነታ ላይ ተስማምተዋል። ከዚህ ውስጥ ጥቂቱን ቀጥሎ አብራራልሁ። ሕልውናውንና አምላክነቱን ከሚያሳዩ መረጃዎች መካከል ተከታዮቹ ይገኙበታል።

1) የፍጥረት ዓለሙ ድንቅ አፈጣጠር

በዚህ ድንቅ ፍጥረት አለም ተከባሐል። ሰማያት፣ ከዋክብቱ፣ ምህዋራት፣ የተዘረጋች ምድር፣ ልዩ ልዩ እጽዋት፣ በጥንድ የተዋቀሩ ፍጡራን ምድርን ሞልተዋታል። እናም ይህ ፍጥረት አለም ራሱን አልፈጠረም። ሊፈጥርም አይቻለውም። ተመልካችን የሚያስደምም ድንቅና የተሟላ ስርዓቱን ያስተኘው፣ ላስተዋይም ተለምር ያደረገው ሐያልና ብቸኛ የሆነ አምላክ እንጅ ሌላ አይደለም።

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ (٣٥) أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ﴾ الطور: ٣٥ - ٣٦

«ከምንም ነው የተፈጠሩት? ወይስ እነርሱ ራሳቸውን ፈጣሪዎች ናቸው? ወይስ ሰማያትንና ምድርን ፈጥረዋል? አይደለም! በእውነቱ እነርሱ ጽኑ እምነት የላቸውም።» (ጡር 35-36)

እነዚህ ሁለት እናትጽ ሦስት ወሳኝ ጥያቄዎችን ያቀርባሉ።

- 1) የሰው ልጅ ከምንም ተገኘን?
- 2) ራሱን ፈጠረን?
- 3) ሰማያትንና ምድርንን ፈጠረን?

የሰው ልጆች ከምንም አለመጥናታቸውና ራሳቸውንም አለመፍጠራቸው፤ እንደዚሁም ሰማያትንና ምድርን አለማስጥናታቸው እውነት ከሆነ ፈጣሪ መኖሩ እርግጥ ሆነ ማለት ነው። እነርሱንም ሆነ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ አምላክ አለ። እርሱም ሐያልና ብቸኛ የሆነው አላህ ነው።

2) ተፈጥሮ

ፍጡራን በአፈጣጠራቸው የፈጣሪን መኖር ያጸድቃሉ። አምላክ ከሁሉም ነገር የላቀ፤ የከበረና ምሉእ መሆኑን ይረዳሉ። ይህ እውነታ ከአራቱ የሂሳብ መደቦች ይበልጥ ከሰው ልጅ ተፈጥሮ ውስጥ በጥልቀት የሰረጸ ነው። ተፈጥሯዊ ስሜቱ ለተበረዘና ለተቀየረ ሰው ካልሆነ በቀር መረጃ እንኳ አያስፈጋቸውም። አላህ እንዲህ ብሏል²፡

﴿ فَأَقْصِرْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا يَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (الرُّوم: 30)

«ፈትህን ወደ (ትክክለኛው) "ዲን" (ሃይማኖት) አዙር። በርሱ ላይም ጽና። (ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው። የአላህን ፍጡር አትለውጡ። ይህ ቀጥተኛው ሃይማኖት ነው፤ ግና ብዙዎቹ ሰዎች (ይህን) አያውቁም።» (አል ሩም 30)

የአላህ መልእክተኛ እንዲህ ብለዋል፡

«ሊያንዳንዱ ሕጻን ተፈጥሯዊውን ሐይማኖት እንደያዘ ይወለዳል። ከዚያ በኋላ ወላጆቹ አይሁድ፣ ክርስትያን ወይም መጁስ ያደርጉታል። እንደበት አልባ እንስሳት እንደበት አልባ እንስሳትን እንደሚወልዱት ማለት ነው። ባለ እንደበት ይወልዳሉ ብላችሁ ታስባላችሁን?»

እቡ ሁረይራም እንዲህ አሉ፡ ካሻችሁ ተከታዩን የአላህ ቃል አንብቡ።

﴿ فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا يَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ﴾ (الرُّوم: 30)

«(ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው። የአላህን ፍጡር አትለውጡ። » (አል ሩም 30)

መልእክተኛው እንዲህም ብለዋል፡

«አዋጅ፤ አምላኬ ዛሬ ያስተማረኝንና እናንተ የማታውቁትን እውነት አስተምራችሁ ዘንድ አዘዘኝ። እርሱም ፡

«ሁሉንም ባሮቼን በቀጥተኛው ሐይማኖት ላይ ፈጠርኳቸው። ግና ሰይጣናት መጡና ከሐይማኖታቸው አስወጧቸው። የፈቀድኩላቸውን እርም አደረጉባቸው። ያለኔ ፈቃድ በኔ ላይ ሌላን አካል እንዲያጋሩም አደረጋቸው።» (አህመድና ሙስሊም)

4) የሕዝቦች የጋራ ስምምነት

ጥንትም ሆነ ዛሬ የሰው ልጆች ለዚህ ፍጥረት ዓለም ፈጣሪ እንዳለው በአንድ ድምጽ ያጸድቃሉ። ይህም አምላክ የዓለማት አምላክ፤ የሰማያትና የምድር ፈጣሪ እንደሆነም ያውቃሉ። በመፍጠሩም በንግስናውም አጋር እንደሌለው ይረዳሉ።

ሕዝቦች የሚያመልኩባቸው ከአላህ ሌላ ያሉ የሐሰት አማልክት ሰማያትንና ምድርን በመፍጠር የአምላክ አጋር እንደሆኑ የሚያምኑ እንደም ሕዝብ በታሪክ አይታወቅም። ሁሉም ሕዝቦች የነርሱም ሆነ የሐሰት አማልክቶቻቸው ፈጣሪ አላህ እንደሆነ፤ ፈጣሪም፤ ከልካይም ለጋሽም እርሱ መሆኑን፤ ጥቅምና ጉዳት በእርሱ እጅ መሆናቸውን ያውቃሉ። አላህ ጣኦታውያን ፈጣሪነቱን ያምኑ እንደነበር ሲናገር እንዲህ ብሏል፡

﴿ وَلَٰكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴾ (العنكبوت: 61-62)

«ሰማያትንና ምድርን ማን እንደፈጠረ፤ ጸሐይንና ወረቀትን ማን እንደገራ ብትጠይቃቸው። "አላህ ነው።" ይላሉ። ታዲያ እንዴት (ከእውነት) ይሸሻሉ። አላህ ከባሮቹ ለሚሻው ሲላይን ያስፋል። (ለሚሻውም) ያጠባል። አላህ ሁሉንም ነገር ዐዋቂ ነው።

﴿ وَلَٰكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴾ (الزخرف: 9)

² እብን ተይሚያህ. መጅመዓል ፈቃዋ 1/47፣ 49፣ 73

«ሳምያትንና ምድርን ማን እንደፈጠረ ብትጠይቃቸው፡፡ “አሸናፊውና ዐዋቂው (አምላክ) ፈጠራቸው፡፡” የሚል ምላሽ በእርግጥም ይሰጡሃል፡፡» (አል ዙሽሩፍ 9)

5) አእምሮ

የሰው ልጅ አእምሮም ይህ ፍጥረት ዓለም እንድ ትልቅ ፈጣሪ እንዳለው ያጽድቃል፡፡ ምክንያቱም ፍጥረት ዓለሙ አዲስ ፍጡር እንደሆነና ራሱን እንዳልፈጠረ ያውቃል፡፡ ፍጡር የግድ ፈጣሪ ያስፈልገዋል፡፡

የሰው ልጅ አንዳች መከራ ሲያገኘው፣ እርሱ ባለው አቅም መከላከል ከተሳነው ቀልቡ ወደ አምላክ ይዞራል፡፡ የርሱን እግ ይጠይቃል፡፡ ጭንቀቱን እንዲያነሳለት ይማጽነዋል፡፡ በሰላማዊው ቀን አምላክን ከደና ዘንግቶ፣ ጣኦታትን የሚያመልክ እንኳ በጭንቅ ሰለት ይህን ያደርጋል፡፡ የሰው ልጅ ቀርቶ እንስሳ እንኳ አንዳች ጭንቀት ሲያገኘው ራሱን ወደ ሰማይ ያቀናል፡፡ የሐሰት አማልክቱን ይረሳል፡፡ አላህ ይህን አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡፡

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَتَدًا ۚ﴾ الزمر: ٨

«የሰው ልጅ አንዳች ችግር ባገኘው ጊዜ ጌታውን ወደርሱ በፀፀት ተመልሶ ይማፀናል፡፡ ከዚያም ከርሱ የሆነን ፀጋ ሲለግሰው ያን ከዚያ በፊት ይማፀነው የነበረውን ይዘነጋል፡፡ ለአላህም ባላንጣዎች ያደርጋል፡፡» (አል ዙመር 8)

የጣኦታውያንን ባህሪ በተመለከተም ሲናገር እንዲህ ብሏል፡፡

﴿هُوَ الَّذِي يُسَوِّرُكَ فِي الْبَرْقِ وَالْبَرْقُ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتَ فِي أَلْفِكَ وَجَرَيْنَ بِمِ يَرْجِ طَبَعُكَ وَقَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ لِنَ أَنْجَيْنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنُكَوِّنَنَّكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَجْتَهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ بِأَيِّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بِغَيْبِكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا رُجْعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾﴾ يونس: ٢٢ - ٢٣

«እርሱ በየብስም በባሕርም እንድትጓዙ ያስቻላችሁ (አምላክ) ነው፡፡ በመርከቦችም ውስጥ በሆናችሁ ጊዜ (መርከቦች) እነርሱን (ተንገሮችን) ተሸክመው በመልካም ነፋስ እንዲጓዙ እናደርጋለን፡፡ (ተሳፋሪዎችም በጉዟቸው) ይደሰታሉ፡፡ በድንገትም ኃይለኛ ነፋስ መጥቶባቸው (በመከራ) መከበባቸውን እርግጠኛ ሲሆኑ አላህን፡፡ “ከዚህ (መከራ) ካዳንከን ከአመስጋኞች እንሆናለን፡፡” በማለት በፍፁም ቅንነትና ታማኝነት ይማፀናሉ፡፡ ግና (ከመከራው) ባዳናቸው ጊዜ ምድር ላይ ያለአግባብ ወሰንን ይጥሳሉ፡፡ የሰው ልጅ ሆይ! በአመጸችሁ ተጉጂዎቹ እናንተው ናችሁ፡፡ በዚህች ዓለም ተድላና ሐሴት (ተጠቀሙ)፡፡ ከዚያም መመለሻችሁ ወደኛ ነው፡፡ ትሠሩት የነበረውን (ሁሉም) እንነግራችኋለን፡፡» (ዩሱፍ 22-23)

﴿وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَّوْجٌ كَظُلُجٍ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا بَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْنَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾﴾ لقمان: ٣٢

«እንደ ጥላዎች የሆነ ማዕበል በሸፈናቸው ጊዜ አላህን በፍፁም ቅንነትና ታዛዥነት ይማፀናሉ፡፡ ወደየብስ በሰላም ባዘለቃቸው ጊዜ ከነርሱ መካከል የአምላኩን ውለታ የማይረሳ (አመስጋኝ) አለ፡፡ (ከሐዲም አለ)፡፡ በአንቀጾችን፣ አታላዮችና ከዳተኞች እንደ፣ ሌላ ማንም አይከድም፡፡» (ሉቅማን 32)

ፍጡራንን ካልነበሩበት ያስገኘ፣ የሰውን ልጅ እጅግ ባማረ ሁኔታ የፈጠረ፣ በተፈጥሮው ውስጥ እርሱን የማምለክና ለእርሱ እጅ የመስጠት ስሜት ያኖረ፣ አእምሮዎች አምላክነቱን ያጸደቁለት፣ ሕዝቦች በጌታነቱ የተስማሙለት ይህ አምላክ ፍጡራንን በመፍጠር እና በመንከባከብ ብቸኛ እንደሆነ ሁሉ በመመለከም ብቸኛ ሊሆን እንደሚገባ አያሌ መረጃዎች ያረጋግጣሉ፡፡ ከብዙ በጥቂቱ፡፡

1) በዚህ ፍጥረት ዓለም ውስጥ ከአንድ አምላክ ውጭ ሌላ የለም፡፡ ፈጣሪም መጋቢም እርሱ ብቻ ነው፡፡ ጥቅምም ሆነ ጉዳት የሚሰጠው እርሱ ብቻ ነው፡፡ በዚህ ፍጥረት ዓለም ውስጥ ሌላ አምላክ ቢኖር ኖሮ የመፍጠር፣ የመስጠትና የማዘዝ ስልጣን ይኖረው ነበር፡፡ ሁለቱ አማልክትም በስልጣን ይጣሉ ነበር፡፡ እናም አንዱ እስኪያሸንፍ ድረስ ይፋለማሉ፡፡ ተሸናፊው አምላክ ሊሆን አይችልም፡፡ እውነተኛ አምላክ አሸናፊው ብቻ ነው፡፡ ይህውም አምላክ በአምላክነቱ ተጋሪ አይሻም፡፡ አላህ እንዲህ ብሏል፡፡

በትእዛዝ- ገራላችሁ። ወዝቸንም ገራላችሁ። ፀሐይንና ጨረቃንም፤
ዘወትር ተን ገሮች አድርጉ፤ ገራላችሁ። ሌትንና ቀንንም ገራላችሁ።
(ሰሐይወት) የሚያስፈልጋችሁንም ነገሮች ሁሉ ሰጥቷችኋል። የአላህን
ፀጋዎች ቆጥራችሁ አትዘልቋቸውም። የሰው ልጅ በእርግጥም በዳይ፣
ከሓዲ ነው።» (ኢብራሂም 32-34)

2) ለአምላክነቱ ምስክር፡- ሰማያትና ምድር እንዲሁም ሌሎች
ፍጡራን የአላህን አምላክነት ያረጋግጣሉ። እንደነቱን ይመስክራሉ።
እነሆ በዚህ ዩኒቨርስ ውስጥ ትልቁ ቁም ነገር የአላህን ሕልውና፤
አምላክነትና እንደነት ማጽደቅና ማመን ነው። ይህ እምነት ትልቅ
ቁም ነገር በመሆኑ ትልቅ እማኝና መረጃ አበጅቶለታል። ግዙፍ
ተአምር አኑሮለታል። በጠንካራ አስረጅ አጽንቶታል። ሰማያትንና
ምድርን እንደዚሁም ሌሎች ፍጡራንን ለዚህ ቁም ነገር ምስክሮች
ይሆኑ ዘንድ አበጅቷቸዋል። ይህም በመሆኑ በቁርአን ውስጥ
«ከተአምራቱ ነው» (ወሚን አያቲሂ) የሚሉ ሃረጎችን በተደጋጋሚ
እናገኛለን። ለምሳሌ፡-

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَنَازِلَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّعَالَمِينَ ۝ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَيْنَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۝ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَرَدًا ۝ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۝﴾ الروم: ٢٢ - ٢٥

«የሰማያትና የምድር መፈጠር፤ ቋንቋችሁና ቀለማችሁ መለያየቱም
ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለዐዋ ቂዎች ተአምራት አሉ።
በሌሊትም በቀንም መተኛታችሁ፤ ከችሮታው መፈለጋችሁ
ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለሚሰሙ ሰዎች ተአምራት አሉ።
ብልጭታንም በፍርሃትና በተስፋ (ሰሜት) እንደታዩ ማድረጉ፤ ከሰ
ማያትም ውሃ ማውረዱና በርሱም ምድርን ከሞተች በኋላ ሕያው
ማድረግ ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለአስተዋዮች ተአምራት
አሉ። ሰማያትና ምድር በትእዛዙ መቆማቸው፤ ከምድርም ጥሪ

ባደረገላችሁ ጊዜ ወዲያውኑ የምትወጡ መሆናችሁ ከተአምራቱ
ነው።» (ሐል ፋም 22-25)

3) ከሞት መነሳት ለመኖሩ መረጃ እንዲሆኑ፡- ሕይወት
ሁለት እርከን አላት። የዚህች አለምና የመጭው አለም። እውነተኛ
ሕይወት የመጭው ዓለም ሕይወት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَلِكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ لَئِي الْحَيَوَانُ لَو كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝﴾ العنكبوت: ٦٤

«ይህች ዓለም ቀልድና ጨዋታ እንጂ ሌላ አይደለችም። (እውነተኛ)
ሕይወት የመጭው ዓለም ሕይወት ነው። ዐዋቂዎች ቢሆኑ ኖሮ
(ቀጣዩን ዓለም ይመርጡ ነበር)።» (ሐል አንክሱት 64)

ምክንያቱም ሰዎች የሰራቸውን ውጤት የሚያገኙበት፤ በዘልዓለማዊ
ድሎት ወይም በዘልዓለማዊ ስቃይ ውስጥ የሚሆኑበት ዓለም ነው።

የሰው ልጅ ወደዚያኛው ዓለም የሚሸጋገረው በሞት አማካይነት
በመሆኑ ከአምላክ ጋር ግንኙነት የሌላቸው፤ ተፈጥሯቸው የተበረዘ፤
የአስተሳሰብ ሚዛናቸው የተዛባ ሰዎች ሁሉ ከደውታል። ይህም
በመሆኑ አላህ ለመጭው ዓለም መኖር ጠንካራ መረጃዎችን ገልጿል።
ነፍስ ከሞት በመነሳት እንደታምን፤ ቀልብ እርግጠኛ እንደትሆን
ለመርዳት ይህን አድርጓል። የሰውን ልጅ ከሞት ዳግም ማስነሳት፤
መጀመሪያ ካልነበረበት ከማስገኘት ይበልጥ ቀላል ነው። የሰውን
ልጅ ከሞት ከመቀስቀስ ይልቅ ሰማያትንና ምድርን ማነጽ
ይከብዳል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَيْهِ ۝﴾ الروم: ٢٧

«እርሱ ፍጡራንን ከምንም የሚያስ ገኝ፤ ከዚያም የሚመልሳችሁ
(አምላክ) ነው።» (ሐል ፋም 27)

﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝﴾ غافر: ٥٧

«በማያትና ምድርን መፍጠር የሰውን ልጅ ከመፍጠር የበለጠ ትልቅ (ነገር) ነው፤ ግና አብዛኞቹ ሰዎች (ይህን) አያውቁም።» (ጋራ 57)

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِتَرٍ عَمِلَ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرَىٰ لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَائِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾﴾ الرعد: ٢

«አላህ ያ በማያትን የምታዩት ምስሉ ሳይኖር ከፍ ያደረገ፤ ከዚያም ከዙፋኑ ላይ የተሰየመ (አምላክ) ነው። ፀሐይንና ጨረቃንም የገራ ነው። ሁሉም ለተወሰነ ጊዜ (በየምህዋራቸው) ይጓዛሉ። ነገሮችን ሁሉ ያስተናብራል (ይመራል)። አንቀጾቻችንንም ያብራራል። ጌታችሁን መገናኘታችሁ የማይቀር መሆኑን በእርግጥ ታምኑ ዘንድ (ይህን ያደርጋል)።» (አል ረአድ 2)

የሰው ልጅ ሆይ፤ ፍጥረተ ኃላፊው ላንተ መፈጠሩ ተአምራቱና ምልክቶቹ ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና አጋር አልባ መሆኑ ሊመሰክሩ መሰየማቸው እውነት ነው። እንተን ከሞት መቀስቀስና ማስነሳትም በማያትና ምድርን ከመፍጠር ይቀላል። አምላክን ከሞት በኋላ ትገናኘዋለህ። የሰራህን ዋጋም ይሰጥሃል። ፍጥረተ ኃላፊው በሙሉ አምላክን ያመልካል። ከብሩን ይገልጻል። ያወድሰዋል። ይቀድሰዋል። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَكَ الْقُدُّوسُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾﴾ الجمعة: ١

«በማያትም በምድርም ውስጥ ያሉ ሁሉ ንጉስ፣ ቅዱስ፣ አሸናፊም ጥበበኛም የሆነውን አላህን (ከጉዳሉና ለርሱ ከማይገዙ ባሕሪያት) ያጠራሉ (ከብሩንና ልዕልናውን ይመሰክራሉ)።» (አል ጁመ-ጓህ 1)

ለልቅናው ፍጡራን ይሰግዳሉ።

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَيْذُ حَقِّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ﴿١٨﴾﴾ الحج: ١٨

«በማያትና በምድር ውስጥ ያሉ (ፍጡራን ሁሉ)፣ ፀሐይም፣ ጨረቃም፣ ከዋክብትም፣ ተራሮችም፣ እጽዋትም፣ እንስሳትም በርካታ ሰዎችም

ለአላህ እንደሚሰግዱለት አላየህምን? (ግና) ከሰዎች ብዙዎቹ (ከዚህ ሥርዓት) ያፈነግጣሉ። (እናም) ብዙዎቹ ቅጣት ተረጋግጠዋቸዋል።» (አል ሐጅ 18)

በየራሳቸው ስልትና ቋንቋ ይጻልያሉ። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ لهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَفَتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿١١﴾﴾ النور: ١١

«አላህ፤ በማያትም በምድርም ያሉ (ፍጡራን)፣ አፅዋቶችም እንዲሁ ከገፈፉቸውን ዘርግተው የሚያወድሱት መሆኑን አላየህምን? ሁሉም የየራሳቸውን የሰላትና የውዳሴ (ስልት) ጠንቅቀው ያውቃሉ። አላህም የሚሠሩትን (ሁሉ) ዐዋቂ ነው።» (አል ኑር 41)

አካልህም እርሱ በዘረጋው ስርዓት ይመራል። ልብ፣ ኩላሊት፣ ጉበትና ሌሎች አካላት ለአምላካቸው እጅ ሰጥተዋል። ለሕጉና ለፈቃዱ አድረዋል።

የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህን ሁሉ ካወቅክ አላህ ከፈለገክ በርሱ እንድታምን፤ ካልፈለገክም እንድትክድ የሰጠህ የእምነት ነጻነት ፍጥረተ ኃላፊው ሆነ አካላዊ ማንነትህ ከሚመራበት ጉዞና ስርዓት እንድታፈነግጥ ምክንያት ሊሆን ይገባልን?

ትክክለኛ አእምሮ፣ አስተዋይ ልቦና ያለው ሰው ከዚህ ግዙፍ ዩኒቨርስ የጉዞ አቅጣጫ ያፈነገጠን ጎዳና ለመከተል አይፈቅድም።

38

የፈጠረው ከጭቃ ነው።” አለ። “ከርሷ (ከገነት) ውረድ። ከውስጧ ሆነህ ልትኮራ አይገባም። ውጣ። እንተ ከውራዶች ነህና።” አለው። (ዲያቢሉስም)። “እስከሚቀሰቀሱበት ቀን ድረስ እቆያችኋለሁ።” ሲል ጠየቀ። (አላህም)። “እንተ (እስከተወሰነ ወቅት ድረስ) ከሚቆዩት ተደርገሃል።” አለው። “መንገድ እንድስት ሰላደረግክኝ ከቀና ጉዳና መካከል እቀመጥባቸዋለሁ።” አለ። “ከዚያም ከፊት ለፊታቸውም፣ ከበስተኋላቸውም፣ ከበስተቀኛቸውም፣ ከበስተግራቸውም እመጣባቸዋለሁ። እጠዛኛዎቼንም (ለፀጋዎችህ) ምስጋና አድራጆች ሆነው አታገኛቸውም።” (አላህም) አለው። “የተዋረድክና የተባረርክ ሆነህ ከርሷ ውጣ። ከነርሱ መሐል የተከተለህን ገሃነምን በእር ግጥም በናንተ እሞላለሁ።” “አደም ሆይ! እንተና ሚስትህ ገነት ውስጥ ተቀመጠ። የከጀላችሁትንም ተመገቡ። ግና ይህችን ዛፍ አትቅረቡ፤ ከበጃዎች ትሆናላችሁና።” ሰይጣንም -ዕፍረተ ገላቸውን ሊያጋልጣቸው ጉተጉታቸው፡ “ጌታችሁ ይህችን ዛፍ እንዳትመገቡ የከለከላችሁ መላእክት እንዳትሆኑ ወይም ዝንተ ዓለም ከሚኖሩት መሆን እንዳትችሉ ነው።” አላቸው። “እኔ ለናንተ (በጉ) መካሪያችሁ ነኝ።” ሲል ማለላቸው። በመሐላው አታለሱ። ለውድቀት ዳረጋቸው። ዛፉን በቀመሱ ጊዜ ነውራቸው ተገለፀላቸው። በላያቸው ላይም የገነትን ቅጠል ይደርቱ ጀመር። ጌታቸውም፡ “ይህችን ዛፍ እንዳትነኩ አልከለከልኳችሁምን ሰይጣንም ግልጽ ጠላታችሁ መሆኑን አልነገርኳችሁም ነበር?” ሲል ተጣራ። “ጌታችን ሆይ! ራሳችንን በድለናል። ካልማርክንና ካላዘንክልን ከከሃሪዎች እንሆናለን።” በማለት (ጌታቸውን) ተማላ። “ከፊላችሁ የከፈሉ ጠላት ሆናችሁ (ወደ መኖሪያ ሥፍራችሁ) ውረዱ። ምድር ላይ ጊዜያዊ ማሪፊያና ለመኖር የሚያስፈልጓችሁ ነገሮች ተዘጋጅተውላችኋል።” አላቸው። “ከርሷ ላይ ትኖራላችሁ፤ ከርሷም ላይ ትሞታላችሁ። (ከምት በኋላም) ከውስጧ (ዳግም) ትቀሰቀሳላችሁ።” አላቸውም። (አል አእራፍ 11-25)

አላህ ለሰው ልጅ የዋለውን ውለታ ስታስብ በአግራሞት ትጥጣለህ። በጥሩ አቋም ፈጠረው። የልቅናን አልባሳት ሁሉም አጎናጸፈው። አእምሮ፣ እውቀት፣ ሐሳቡን የመግለጽ ችሎታና አንደበት፣ የተደላደለ አካል፣ የሚያምር ተክለ ሰውነት፣ አዳዲስ እውቀቶችን የመሸመት ችሎታ፣ በላቁ ስነ ምግባሮች የመዋብ አትም ለገሰው። በማሕጸን ውስጥ የዘር ፈሳሽ በሆነውና ጀነት ውስጥ በመላእክ በሚጎበኘው የሰው ልጅ መካከል ያለው ርቀት ይገርማል።

﴿ قَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴾ ﴿ ١١ ﴾ ﴿ المؤمنون: ١٤ ﴾

«አቻ የለሽ ፈጣሪ የሆነው አላህ ተባረከ።» (አል መአሚኑን 14)

ይህች አለም የመኖሪያ መንደር ናት። የሰው ልጆችም ነዋሪዎቿ ናቸው። ሁሉም ነገር የሰውን ልጅ ለማገልገል፣ ጉዳዩን ለመመላት፣ ፍላጎቱን ለማሳካት ተሰልፏል። መላእክት ሌት ከቀን ይጠብቁታል። ያገለግሉታል። የኒከርሱ እርሱን በሚጠቅም አኳኋን ተገንብቷል። ጌሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት ለርሱ ጥቅም ተገርተዋል። ለጊዜ ስሌቱ በሚያመች ሁኔታም ይንቀሳቀሳሉ። ሕዋው፣ እንዲሁም ያዘለው አየርና በራሪ እርሱን ለማገልገል ተገርተዋል። ምድርና ያዘለቻቸው ነገሮች እርሱን ያገለግላሉ። ለኑሮው ምቹ ሁኔታን ይፈጥራሉ። ምድር፣ ጋራዎች፣ ባህሮች፣ ወንዞች፣ ዛፎች እና ፍሬዎች፣ እጽዋትና እንስሳት ያገለግሉታል።⁶ አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۝ ٣٢ ۝ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝ ٣٣ ۝ وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝ ٣٤ ﴾

«አላህ ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ፣ ከሰማይም ውሃን ያወረደና በርሷም ለናንተ ሲሳይ ይሆናችሁ ዘንድ (የተለያዩ) ፍሬፍሬዎችን ያበቀለ (አምላክ) ነው። መርከብንም ባሕሩ ላይ መንዝ ትችል ዘንድ - በትእዛዝ ገራላችሁ። ወንዞችንም ገራላችሁ። ፀሐይንና ጨረቃንም፣ ዘወትር ተንገሮች አድርጉ። ገራላችሁ። ሌትንና ቀንንም ገራላችሁ።» (ለሕይወት) የሚያስፈልጋችሁንም ነገሮች ሁሉ ሰጥቷችኋል። የአላህን ፀጋዎች ቆጥራችሁ አትዘልቋቸውም። የሰው ልጅ በእርግጥም በዳይ፣ ከሓዲ ነው። (ኢብራሂም 32-34)

⁶ ሚፍታህ ዳሩ ሰለዳህ 1/327-328

አስተሳሰብ ላይ ሐይማኖት ጠንካራ የመረጃ ጉልበት ባለቤት እንደሆነ ይቀጥላል።¹¹

ሙሐመድ ፈሪድ ወጅዲ እንዲህ ሲል ጽፏል፡

«የሐይማኖት አስተሳሰብ ሊሟሸሽ አይችልም። ምክንያቱም የነፍስ የተከበረ ዝንባሌ፣ እጅግ የላቀ ስሜት ነው። የሰውን ልጅ አንገቱን ቀና እንዲያደርግ የሚያስችልና የሚያኮራ ስሜትም ነው። ይህ ዝንባሌ በእርግጥም እየጨመረ ይሄዳል እንጂ አይቀንስም። ጥፋውን ከመጥፎ፣ የሚለይበት አእምሮ ባለቤት እስከሆነ ድረስ የሐይማኖት አስተሳሰብ ምንጊዜም አብሮት ይኖራል። እውቀትና ግንዛቤው ባደገ ቁጥርም ይህ ዝንባሌው አብሮት ያድጋል።»¹²

የሰው ልጅ ከአምላኩ ሲርቅ ራሱን እንዳዋቂ ሊቆጥር ይችላል። ግና ግንዛቤው በጨመረ ቁጥር አምላኩን ባለማወቁ እና ለነፍሱ የሚበጃትን ከሚከፋት መምረጥ ባለመቻሉ የተሸከመው ሙሐይምነት ይበልጥ ግልጽ ይሆንለታል። ስለ ተፈጥሮ ያለው ሳይንሳዊ እውቀትም ከማያውቀው አንጻር አምነት እንደሆነ ይገነዘባል። በዚህ ጊዜ ከትእቢቱ ተመልሶ እጅ ይሰጣል። ትሁትም ይሆናል። ከእውቀቶች በስተጀርባ አዋቂና ጥበበኛ፣ ከተፈጥሮ በስተጀርባ በችሎታው ወሰን የሌለው ፈጣሪ መኖሩን ይናዘዛል። ቅንና ታማኝ አጥኝ ይህ ግንዛቤው በሩቅ ሚስጥር ወደማመንና ትክክለኛውን ሐይማኖት ወደመቀበል፣ እንዲሁም ለተፈጥሯዊው ጥሪ ምላሽ ወደመስጠት ይመራዋል። የሰው ልጅ ከዚህ ሲያፈነግጥ ተፈጥሯዊ ባህሉ ተበላሽቶ ወደ እንስሳዊነት ደረጃ ያሽቆለቁላል።

የእስከሁኑ ገለጻችን መጽጠሪያ ውል የሰው ልጅ የአለማት ጌታ ለሆነው ለአላህ ተሾኖ እንዲሆንና ከሁለቱም አለማት መከራ ተገላግሎ ደስታን እንዲጎናጸፍ የሚያስችለው፣ እንደዚሁም የሰው ልጅ የሚሰብ ጉልበት የተሟላ ይሆን ዘንድ አላህን በብቸኝነት በማምለክና ለሕግጋቱ በማደር ላይ የተመሰረተ እውነተኛ ሐይማኖት መሠረታዊ የሕይወት አስፈላጊነት ነው። አእምሮ የሚረከውና የመጨረሻ ግቡ የሚሳካለትም በርሱ ብቻ ነው።

እውነተኛ ሐይማኖት መንፈስን ለማጽዳት፣ የሕሊናን ንቃት ለመጨመርም እስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ንጹህ ስሜቶች በሐይማኖት ውስጥ የሰፋ መስክ፣ የማይነጥፍ የሐይል ምንጭ ያሻሹሉና። እውነተኛ ሐይማኖት ወደውስጥ የሚያስርጸው የተነሳሽነት ጉልበት፣ ተስፋ መቁረጥንና ስንፍናን በመከላከል የሰውን ልጅ የመወሰንና የመስራት አቅም በእጅጉ ይጨምራል።

ይህም በመሆኑ፡ «የሰው ልጅ በባህሪው ስልጡንና ማሕበራዊ ነው» እንደምንለው ሁሉ፡ «የሰው ልጅ በባህሪው ሐይማኖተኛ ነው» ልንልም ይገባል።¹³ ምክንያቱም የሰው ልጅ ሁለት ሃይሎች አሉት። የእውቀትና የመወሰን ሐይል። ደስታው የተሟላ ሊሆን የሚችለው እነዚህ ሁለቱ አቅሞቹ የተሟሉ ሲሆኑ ነው። እውቀታዊ ክሕሎቱ ሊሟላ የሚችለው የሚከተሉትን ነገሮች ሲያውቅ ነው፡

- 1) የሰውን ልጅ ካልነበረበት ያስገኘውንና ብዙ ጸጋዎችን የለገሰውን ፈጣሪና ሲሳይ ለጋሽ አምላክ ማወቅ፤
- 2) የአላህን ስሞችና ባህሪያት፣ ለርሱ የሚገቡትንና እነዚህ ባህሪያት በፍጡራኑ ላይ ያላቸውን ተጽእኖ ማወቅ፤
- 3) ወደ አላህ የሚያደርሰውን ጎዳና ማወቅ፤
- 4) የሰውን ልጅ ከዚህ ጎዳና እና በርሱ አማካይነት ከሚያገኘው ታላቅ ጸጋ የሚያቅቡትን እንቅፋቶች ማወቅ፤
- 5) የራስን ማንነት፣ የሚበጀውንና የሚከፋውን፣ ልዩ ችሎታና ጉድለቶችን ማወቅ።

በእነዚህ አምስት የእውቀት ዘርፎች የሰው ልጅ የማወቅ ጉልበት ይሟላል።

የእውቀትና የመወሰን ክህሎት ሊሟላ የሚችለው አላህ በባሮቹ ላይ ያለውን መብት በመጠበቅ፣ በቅንነትና በታማኝነት፣ ለውለታው ምላሽ በመስጠት ስሜት በመፈጸም ብቻ ነው። የእርሱ እገዛም

¹¹ አል ዲን ዶክተር አብደላህ አልደራዚ ገጽ 87

¹² ያለፈው ምንጭ ገጽ 88

¹³ ያለፈው ምንጭ 84-98

ያስፈልጋል። ደጋግ ባሮቹን ወደመራበት ቅን ጎዳና ይመራው ዘንድ የግድ ነው።¹⁴

እውነተኛ ሐይማኖት የሰውን ልጅ የተለያዩ ተፈጥሯዊ ጉልበቶች የሚያጠነክርና የሚያሳልብት እንደሆነ ሁሉ ሕብረተሰቡንም ከክፋት ይጠብቃል። ምክንያቱም የሰው ልጅ ሕይወት በአባላቶቹ መካከል መረዳዳት ከሌለ በአግባቡ አይሄድም። ይህ መረዳዳት ሊከናወን የማችለው በግለሰቦች መካከል የሚኖረውን ግንኙነት የሚገዛ፣ መብትና ግዴታዎችን በአግባቡ የሚያስቀምጥ ስርዓት ሲኖር ነው። ይህ ስርዓት እጅግ የተከበረና የታፈረ፣ አስፈጻሚ ባለ ስልጣን ያስፈልገዋል።

ይህ ባለስልጣን ማን ሊሆን ይችላል? ስርዓትን ለማስከበር፣ የሕብረሰቡን ትስስር ለማጠናከር፣ ስርዓቱን ለማርጋት እና የሰላም መስፈርቶችን ለማሟላት ከሐይማኖት የበለጠ ስልጣን እና ጉልበት በምድር ላይ እንደሌለ በእርግጠኝነት መግለጽ እችላለሁ።

የዚህ ሁሉ ሚስጥር የሰው ልጅ ከሌሎች እንስሳት የተለየ ባህሪ ስላው ነው። ይህም ወደና ፈቅዶ የሚያከናውናቸውን ድርጊቶች የሚመራው በዓይን የማይታይ እና በጆሮ የማይሰማ ነገር ሲሆን፣ እርሱም መንፈስን የሚያውድና የሚያመጥ፣ አካልን የሚገራ እምነት ነው። የሰውን ልጅ ምን ጊዜም የሚመራው ትክክለኛ ወይም የተበላሸ የሆነ እምነቱ ነው። እምነቱን ካስተካከልክ ሁሉ ነገሩ ይስተካከላል። እምነቱ ከተበላሸ ሁሉ ነገሩም ይበላሻል።

እምነት ለሰው ልጆች ውስጣዊ ተቆጣጣሪ ነው። ይህም ለሁለት ነገሮች ጋር የተያያዘ ነው፡-

- > በመልካም ስነ ምግባር፣ በሰው ልጅ ልቅናና በሌሎችም የመጠቁ እሴቶች ማመን። ታላላቅ ነፍሶች ከቁሳዊ ግዴታና ቅጣት እንደሚያመልጡ በእርግጠኝነት ቢያውቁ እንኳ እነዚህን እሴቶች ተቃርነው ለመገኘት ነፍሳቸው ይሉኝታ ይይዛታል።
- > ውስጥን በሚያውቀው፣ ሚስጥር በማይደብቅበት እምላክ ማመን። ሸሪዓ ስልጣኑን የሚያገኘው ክርሱ ትእዛዝና እቀባ ነው። ስሜቶች

እርሱን በመውደድ ወይም በመፍራት ትእዛዙን ለመቃረን በይሉኝታ ይሞላሉ።

ይህ ዓይነቱ እምነት በሰው ልጅ ነፍስ ላይ ከፍተኛ ጉልበትና ስልጣን እንዳለው፣ የከንቱ ፍላጎትን አውሎንፋስና የስሜትን መለዋወጦች ለመቋቋም ያለው ጥንካሬ ከፍተኛ መሆኑና በሁሉም የማሕበረሰብ ክፍሎች ውስጥ ፈጣን ተጽእኖ እንደሚያሳድር ጥርጥር የለውም።

ይህም በመሆኑ የሰዎች ግንኙነት በፍትህ መሠረት ላይ እንዲቆም ሐይማኖት አስፈላጊ ነው። እናም ሐይማኖት ማሕበራዊ አስፈልጎት ይሆናል። ሐይማኖት በሕብረተሰቡ ውስጥ ያለው ቦታ ልብ በአካል ውስጥ ያላትን ቦታ ይመጥናል።¹⁵

ትክክለኛው ሐይማኖት ለሰው ልጅ ይህን ያህል ጠቃሚ ቢሆንም በአሁኑ ሰዓት በርካታ ሐይማኖቶች በምድር ላይ ይታያሉ። እያንዳንዱ አማኝ የራሱን ሐይማኖት ከሌላው የላቀ አድርጎ ያያል። ከዚህ አኳያ የሰው ልጅ ነፍስ የምትከጅለውን ሊያሟላለት፣ ሕልሚን እውን ሊያደርግላት የሚችለው ትክክለኛ ሐይማኖት የትኛው ነው? የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቱስ ምንድን ነው?

¹⁴ አል ፈዋሊድ 18-19

¹⁵ አዲን-ዶክተር አብደላህ አልደራዚ ገጽ 98-102

የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቶች

የእያንዳንዱ ሐይማኖት ተከታይ የርሱ ሐይማኖት ብቻ እውነተኛና ሊከተሉት የሚገባ እንደሆነ ያምናል። የተሳሳቱ እምነቶች ወይም የሰው ሰራሽ አስተሳሰቦች ተከታዮች ለእምነታቸው ትክክለኛነት መረጃ ስትጠይቃቸው አያት ቅድመ እያቶቻቸው በዚህ እምነት ላይ እንደነበሩና እነርሱን ፈለጋቸውን መከተላቸውን ይገልጹልታል። ከዚያም ከሰነድም ከይዘትም አኳያ በግድፈት የተሞሉ አፈታሪኮችን ይዘክሩልታል። ማን እንደተናገራቸው፣ ማን እንደጻፈላቸው፣ መጀመሪያ በምን ድንጋጌ እንደተጻፉና በየት አገር ውስጥ እንደተገኙ የማይታወቁ፣ የይዘትም ሆነ የሰነድ ትክክለኛነታቸውን የሚያረጋግጥ ምንም ዓይነት ሳይንሳዊ ፍተሻ ሳይካሄድባቸው ከትውልድ ትውልድ እንደ ቅዱስ እየታዩና እየተከበሩ የመጡ በመጽሐፍ መልክ የተጠረዙ የጽሑፍ ጥርቅሞችን መሠረት ያደርጋሉ።

እነዚህ ምንጮቻቸው በማይታወቅ መጽሐፍትና መሠረት አልባ አፈታሪኮች በሐይማኖት መስክ መረጃ ሊሆኑ አይችሉም። እነዚህ የተበረዙና የተከለሱ ሰው ሰራሽ እምነቶች ትክክለኛ ናቸው ወይስ ስህተት? ሁሉም እውነት ሊሆኑ አይችሉም። ምክንያቱም እውነት እንድትብቻ ነው። እናም እነዚህ የተበረዙ እምነቶች እና አስተሳሰቦች ሁሉ በአንድነት ከአላህ የመነጨና እውነተኛ ሊሆኑ አይችሉም። ስለዚህ የትኛው ነው እውነት?

እውነተኛውን እምነት ከሐሰት ለመለየት የሚያስችሉትን ትክክለኛ መስፈርቶች ሊኖሩን ይገባል። እነዚህን መስፈርቶች የሚያሟላ ሐይማኖት ካገኘን እውነተኛው ሐይማኖት እርሱ ነው። እነዚህን መስፈርቶች የማያሟሉት ሁሉ ደግሞ ሐሰተኛ ሐይማኖቶች ናቸው።

የመስፈርቶች ይዘት

አንደኛ፦ ከአላህ በመላኪያ አማካይነት ከመልእክተኞች ወደ አንዱ፣ ለሰው ልጆች ያስተምረው ዘንድ፣ የወረደ መሆን አለበት። ምክንያቱም እውነተኛ ሐይማኖት የአላህ ሐይማኖት ብቻ ነው። ሰዎች ሊታዘዙት የሚገባና በእለተ ትንሳኤም ከላከላቸው ሐይማኖት አኳያ የሚመረምራቸውም እርሱ ብቻ ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፦

﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآدَمَ دَاوُدَ زُورًا ۚ ﴾ النساء: ١٦٣

«እኛ ለኩሕና ከርሱ በኋላ ለተነሱ ነቢያት ራዕይ እንደገለጽን ለአንተም ገለጽንልህ። ለኢብራሂምም፣ ለኢስማኢልም፣ ለኢስሐቅም፣ ለየሳቂብም፣ ለነገዶችም፣ ለዒሳም፣ ለአዩብም፣ ለዩኑስም፣ ለሃሩገም፣ ለሱሊይማንም ራዕይን ገለጽን። ለዳዉድም ዘቡርን ሰጠነው።» (አል ኒግሕ 163)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ۝ ﴾ الأنبياء: ٢٥

«ከአንተ በፊት መልዕክተኛን አልላከንም፣ እነሆ፣ ከኔ ሌላ አምላክ የለም። ስለሆነም (በብቸኝነት) አምልኩኝ።» የሚል መልዕክት የምናወርድለት ቢሆን እንጅ።» (አል አንቢያ 25)

ከዚህ መስፈርት አኳያ እንድትሰው ከእስምዊው ያፈለቀውና ወደ አላህ ሳይሆን ወደራሱ የሚያስጠጋው ሐይማኖት እውነተኛ ሐይማኖት ሊሆን አይችልም። ሐሰተኛ መሆኑም ጥርጥር የለውም።

ሁለተኛ፦ አላህን ብቻ በብቸኝነት ማምለክን የሚያስተምር፣ በርሱ ላይ ሌላን አካል ማጋራትን፣ ወይም በአምላክና በሰዎች መካከል የመንፈስ ደላላ ማድረግን የሚከለክል ሐይማኖት መሆን አለበት። ምክንያቱም አላህን በብቸኝነት ማምለክ የነብያት ሁሉ ትምህርት ነበር። ሁሉም ነብያት ለየ ሕዝቦቻቸው እንዲህ ብለዋል፦

﴿ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۚ ﴾ الأعراف: ٧٣

«አላህን (ብቻ) አምልኩ። ከርሱ ሌላ አምላክ የላችሁም።» (አል ለአራፍ 73)

ሦስተኛ፦ ትምህርቶቹ ሁሉም ነብያትና የአላህ መልእክተኞች ካስተማሩት ትምህርት ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት። ይህም አምላክን በብቸኝነት ማምለክን፣ ከርሱ ጋር ሌላን አካል

አለማጋራትን የሚያስተምር፤ ወደርሱ መንገድ የሚጠራ፤ የወላጆችን መብት መጣስንና ነፍስን ያለ አግባብ መግደልን፤ እንደዚሁም ግልጽም ስውርም የሆኑ ጸያፍ ተግባራትን እርም የሚያደርግ መሆን አለበት። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (٥٥)

الأنبياء: ٢٥

ከእነተ በፊት መልዕክተኛን አላክ ንም፤ “እነሆ፤ ከኔ ሌላ አምላክ የለም። ስለሆነም (በብቸኝነት) አምልኩኝ።” የሚል መልዕክት የምናወርድለት ቢሆን እንጅ። (አል አንቢያ 25)

﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ عَلَىٰ نَفْسِكُمْ إِلَّا تَشْرَكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِنَّهُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصْنُكُمْ لِغُلَاظِ عَيْنِكُمْ﴾ (١٥١) الأنعام: ١٥١

“መሐመድ ሆይ፤ ኑ፤ ጌታችሁ (በትክክል) እርም ያደረጋቸውን ነገሮች አነብላችኋለሁ።” በላቸው፤ “በርሱ ምንም አታጋሩ፤ ለወላጆቻችሁም በጉ ዋለ፤ ልጆቻችሁንም ደህነትን በመስጋት አትግደሉ። ለናገተም ለነርሱም ሲሳይን እንለግሳችኋለን። ግልጽም ስውርም የሆኑ ፀያፍ ተግባራትንም አትቅረቡ። አላህ እርም ያደረጋትን ነፍስም ያለ አግባብ አታጥፉ። ይህ (አላህ) ትንሸሹ ዘንድ የደነገላችሁ መመሪያ ነው።”(አል አንዓም 151)

﴿وَسَلِّ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يَعْْبُدُونَ﴾ (١٥)

الزخرف: ٤٥

«(መሐመድ ሆይ!) ከአርረሕማን ውጭ ሌሎች የሚመለከቱ ለማልክትን አድርገን እንደሆኑ ከእነተ በፊት የላከናቸውን መልዕክተኞች፤ ጠይቅ።» (አል ዙሽሩፍ 45)

አራተኛ፡ እርስ በርስ የማይቃረን መሆን አለበት። አንድን ነገር የሚያዝ፤ መልሶም የሚከለክል፤ አንድን ነገር እርም አድርጎ

ተመሳሳይን ነገር ያለ ምክንያት የሚፈቅድ፤ አንድን ነገር ለተለዩ የሰው ዓይነቶች የሚፈቅድና ሌሎች የሚከለክል መሆን የለበትም። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ (٨٢)

النساء: ٨٢

«ቁርአንን አያስተነትኑምን? ከአላህ ሌላ ከሆነ አካል (የመነጩ) ቢሆን ኖሮ ከውስጡ በርካታ ተቃርኖዎችን ባገኙ ነበር።» (አል ኒዝል 82)

አምስተኛ፡ የሰው ልጆችን እምነት፤ ክብር፤ ገንዘብ፤ ሕይወትና የዘር ቀጣይነት መብቶች ለመጠበቅ ያለመ ትእዛዞችንና አስተምህሮቶችን የያዘ ሊሆን ይገባል።

ስድስተኛ፡ የሰው ልጆች እርስ በርስ እንዳይበዳደሉ የሚያቅብ እዝነትና ችሮታ ሊሆን ይገባል። ይህ በደል መብትን በመጋፋት ወይም በበጎ ነገሮች ራስን ብቻ ተጠቃሚ በማድረግ ወይም ታላላቆች ተራውን ሕዝብ መንገድ በማሳት የሚከሰት ሊሆን ይችላል። አላህ በሙሳ ላይ ያወረደው ተውራት የቋጠረውን እዝነትና ችሮታ ሲገልጽ እንዲህ ይላል፡

﴿وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابَ وَفِي سُخْرِيهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ

لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ﴾ (١٥٤) الأعراف: ١٥٤

«መሳ ቁጣው ሲበርድለት ሰሌዳዎ ችን ያዛቸው። ለነዚያ ጌታቸውን ለሚፈሩት ቅን መመሪያና እዝነትን ያዘለ መልዕክት ሰፍሮባቸዋል።» (አል አሕራፍ 154)

የአሳን መላክ አስመልክቶም፡

﴿وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا﴾ مريم: ٢١

«ለሰው ልጆች ተአምርና ከኛ የሆነ ችሮታ ልናደርገው (አቅደናል)።» (መርየም 21)

ሷሊህን አስመልክቶም፡

ለዝገት እንዳይተውት ይታዘዙ ነበር። ምክንያቱም ማእድን ከነርሱ ዘንድ የተቀደሰ ነገር ነበርና።²²

በሁሉም ዘመናቸው በአምላክ ጥንድነት ያምኑ ነበር። አንደኛው የብርሃን ወይም የደግ አምላክ ሲሆን «አህወር መሪዝድ» ወይም «የዝዲን» በሚል ስያሜ ይጠሩት ነበር። ሁለተኛው የጨለማ ወይም የክፋት አምላክ ሲሆን «አህረመን» በሚል ስያሜ ይጠሩት ነበር። በሁለቱ አማልክት መካከል ምንጊዜም ጦርነትና ግጭት እንዳለ ያምኑ ነበር።²³

ቡድሂዝም በሕንድና በመካከለኛው እስያ የተሰፋፋ ሐይማኖት ሲሆን የጣኦት አምልኮ ሐይማኖት ነው። አማኞቹ በየሄዱበት ቦታ ጣኦታቸውን ተሽክመው ይጓዛሉ። ቤተ ጣኦት ይገነባሉ። በሰፈሩባቸው ቦታዎች ሁሉ የቡድሐን ሐውልት ይተክላሉ።²⁴

* * *

ሂንዱይዝም በአማልክት ብዛት የሚታወቅ ሐይማኖት ነው። በ6ኛው ክፍለ ዘመን የአማልክቶቻቸው ቁጥር 330 ሚሊዮን ደርሶ ነበር።²⁵

ቆንጆ፣ ግዙፍ ወይም ጠቃሚ ነገሮች ሁሉ አምላክ ይደረጋሉ። በዚህ ዘመን የሐውልት ስራ ጥበብ ከከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ ነበር። ባለሙያዎችም እጅግ የተካኑበት ሁኔታ ነበር።

«የመካከለኛው ዘመን የሕንድ ታሪክ» በተሰኘው መጽሐፍ ውስጥ ስለ ንጉስ ሐረሽ (606-648 ዓ.ል)፣ ማለትም እስልምና በዓረቢያ ምድር ይፋ በሆነበት ጊዜ ስለነበረው የሕንድ ሁኔታ ሲገልጽ፡ «የሂንዱይዝምና የቡድሂዝም እምነቶች ሙሉ በሙሉ የጣኦት አምልኮዎች ነበሩ። ምን አልባትም ቡድሂዝም ከሂንዱይዝም ይበልጥ በጣኦት አምልኮ ውስጥ ተዘፍቆ ነበር ማለት ይቻላል። የቡድሂዝም እምነት የተጀመረው የአምላክን ሕልውና በመካድ ነው። በሂደት ግን ቡዛን የተላቀ አምላክ አደረጉ። በመቀጠልም እንደ bodhistavas አይነት ተጨማሪ አማልክትን አከሉ። ቡድሂዝም በሕንድ በከፍተኛ

²² ኢራን በሳሳንዮች ዘመን ገጽ 155

²³ ያለፈው ምንጭ ገጽ 183

²⁴ The discovery of India p 201-202

²⁵ የጥንቷ ሕንድ 3/276

ሁኔታ ተሰፋፋ። እናም ቡድሃ ማለት ጣኦት ማለት ተደርጎ በአንዳንድ የምስራቅ ቋንቋዎች ውስጥ እስኪታወቅ ድረስ የጣኦት አምልኮ ሕንድን አጥለቀለቀ።

በዚያ ዘመን አለም ባጠቃላይ በጣኦት አምልኮ የተዋጠች እንደነበረች ጥርጥር የለውም። ክርስትናን ጨምሮ የሴማዊያን እምነትና የቡድሃ እምነቶች ጣኦታትን በማላቅ የሚሸቀዳደሙ ይመስል ነበር።²⁶

ሌላ ሕንዳዊ ጸሐፊ እንዲህ ሲል ጽፏል፡

«አማልክትን የመስራት ባህል በዚህ ብቻ አላበቃም። በተለያዩ የታሪክ ወቅቶች አዳዲስ አማልክት ወደ አማልክቱ ማሕበረሰብ በከፍተኛ ቁጥር ሲቀላቀሉ ኖረዋል። በመጨረሻም ቁጥራቸው በትክክል ከማይታወቅበት ደረጃ ላይ ደርሷል።»²⁷

* * *

የሐይማኖቶች ተጨባጭ ሁኔታ ከላይ እንደተገለጸው ነበር። ታላላቅ መንግስታት የተገነቡባቸው እና የተሰፋፉባቸው የስልጣኔ፣ የሳይንስና ቴክኖሎጂ እንዲሁም የስነ ጽሑፍ ማእከላት የነበሩ ስልጡን ሃገሮችን በተመለከተ ሐይማኖቶች የጠፋባቸው፣ ስረ መሰረታቸውንና ጉልበታቸውን ያጡባቸው ከተሞች ነበሩ። የተሐድሶ ሰዎች ጠፍተዋል። መምህራኑ ከስመዋል። አምላክ የለሽነት ነግሶባቸዋል። ብክለት ተንሰራፍቶባቸዋል። የሰው ልጅ ራሱን አዋርዷል፣ ንቋል። በመሆኑም ራሱን ማጥፋት ይበዛባቸዋል። ቤተሰባዊ ትስስር ላልቷል። ማሕበራዊ ትስስርም ተበጥሷል። የስነ ልቦና ሐኪሞች በዝተዋል። ጠንቋዮች ማሕበረሰቡን አጨናንቀዋል። የሰው ልጅ ደስታ ይሰጠኛል ያላቸውን ነገሮች ሁሉ ሞክሯል። ሰላም ላጣች ነፍሱ ረፍት ፍለጋም አዳዲስ እምነቶችንና አመለካከቶችን ሁሉ ፈትሿል። ግና ያሰበው አልተሳካም። የከጀለው አልሆነም። ውስጣዊ መከራው፣ የመንፈስ ስቃዩ ቀጥሏል። እውነተኛውን አምላክ አግኝቶ እርሱ በሚሻው መልኩ እስካላመለከው ድረስ ነፍሱ ሰላም አታገኝም።

²⁶ C.V.Vida : History of mediavel Hindu India Vol.1

²⁷ የነቢዩ መሐመድ ታሪክ-በፕሮፌሰር አቡል ሐሰን አሊ ሐሰን አልነደዊ ገጽ 19-28

አላህ ከርሱ መንገድ ያፈነገጡ ወገኖችን የመከራ ሕይወት ሲገልጽ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾ طه: ١٢٤

“ግና ከመልዕክቴ ያፈገፈገ ሕይወቱ ጭንቅ የበዛበት ይሆናል። በትንሳኤ ቀንም እውር አድርገን እንቀሰትላለን።” (ሚሃ 124)

አማኞች በዚህች አለም ውስጥ የሚያገኙትን ደስታ ሲያብራራም እንዲህ ብሏል፡-

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ الأنعام: ٨٢

“እነዚያ ያመኑትና እምነታቸውን በበደል ያልበከሉት ሰላም የነርሱ ብቻ ነው። ቅኑን ጉዳና የተመሩትም እነርሱ ብቻ ናቸው።” (አል አንዓም 82)

የመጭውን ዓለም ስኬታቸውንም እንዲህ ገልጾታል፡-

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُورٍ﴾ هود: ١٠٨

«(በአንጻሩ) እነዚያ እድለኞቹ ገነት ውስጥ ይሆናሉ። በውስጧም፣ በጌታህ በጉ ፈቃድ፣ ዝንተ ዓለም ይኖራሉ። የማይቋረጥ ስጦታም (ይጉርፍላቸዋል)።» (ሁድ 108)

* * *

ከእስልምና ውጭ ያሉ ሐይማኖቶች ከላይ ባሰፈርናቸው የትክክለኛ ሐይማኖት መስፈርቶች ሲመዘኑ አብዛኛዎቹን መመዘኛዎች የማያሟሉ ሆነው እንደሚገኙ ከላይ ያሰፈርነው አጭር ማብራሪያ ያመለክታል።

እነዚህ ሐይማኖቶች ያጡት አንኳር ቁም ነገር አላህን በብቸኝነት የማምለክን ጽንሰ ሐሳብ ነው። ተከታዮቻቸው ከአላህ ጋር ሌሎች አማልክትን ያመልካሉ። በተጨማሪም እነዚህ ሐይማኖቶች

በየትኛውም ቦታና ጊዜ ለሚገኘው የሰው ልጅ እምነቱን፣ ክብሩን፣ ንብረቱን፣ ሕይወቱንና የዘር ቀጣይነት ዋስትናውን የሚጠብቅለትና የሚያረጋግጥለት ሕግና ስርዓት የላቸውም። የአላህ ፈቃድ ወደሆነው ሕግ አያመላክቱም። እርስ በርስ በሚቃረኑ ሐሳቦች የተሞሉ በመሆናቸውም ለተከታዮቻቸው ደስታንና ውስጣዊ ሰላምን አይለግሱም።

እስልምናን በተመለከተ ግን አላህ የወደደውና ለሰው ልጆች የመረጠው እውነተኛና ዘልዓለም ነዋሪ የአላህ ሐይማኖት መሆኑን የሚያብራሩ ነጥቦች ወደፊት በዚህ መጽሐፍ ይዳሰሳሉ። እስካሁን ለሰጠው ማብራሪያ ማሳረጊያ ይሆንን ዘንድም የነብይነትን ምንነትና ምልክቶች እንዲሁም ለሰው ልጅ ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ቀጥሎ እንገልጻለን። የነብያትን መልእክት መሠረታዊ ጭብጦችና የመጨረሻውን መለኮታዊ መልእክት ምንነትም እንዳስሳለን።

የነብይነት ምንነት

የሰው ልጅ በዚህች አለም ሕይወት ውስጥ ሊያውቀው ይበልጥ ግዴታ የሚሆነው ትልቁ ቁም ነገር ከምንም ያስተካውንና ጸጋዎችን የለገሰውን አምላኩን ማወቅ ነው። አላህ የሰውን ልጅ የፈጠረበት ትልቁ አላማ እርሱን በብቸኝነት ሊያመልኩት መሆኑንም መረዳት ያስፈልጋል።

የሰው ልጅ አምላኩንና መብቶቹን፣ እንዲሁም በርሱ ላይ ያሉበትን ግዴታዎች እንዴት ሊያውቅ ይችላል? እንዴትስ ያመልከዋል?

የሰው ልጅ አለማዊ ችግሮቹን የሚፈቱለት ጠቢባን ሊያገኝ ይችላል። ለምሳሌ ሲታመም የሚያከሙት፣ ለበሽታው መድሐኒት የሚፈጠርበት፣ ቤት የሚያንጹሉት ወዘተ። ግና ከአምላኩ ጋር የሚያስተዋውቁትንና እንዴት እንደሚያመልከው የሚያብራሩለትን ሰዎች አያገኝም። ምክንያቱም አእምሮ የአላህን ፍላጎት በራሱ ጥረት ሊያውቅ አይችልምና። የአምላክን ይቅርና የመስሉን ሰው ፈቃድና ሐሳብ እንኳ ሰውየው ሳይነግረው በፊት የመረዳት አቅም የለውም። በመሆኑም ይህ ተግባር አላህ መልእክቱን ያደርሱ ዘንድ የመረጣቸው ነብያትና መልእክተኞች፣ እንደዚሁም የነርሱ ወራሾችና ፈላጊዎቻቸውን ተከታዮች የሆኑት ቅን የሐይማኖት መሪዎች ሚናና ተግባር ነው። ምክንያቱም ከነብያት ውጭ ሌሎች ግለሰቦች ከአላህ በቀጥታ መልእክት ሊደርሳቸው አይችልምና። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ عَنِ الشُّرَىٰ ٥١﴾

«የሰው ልጅ አላህ ሊያናግረው ተገቢው አይደለም፤ በራሱ ወይም ከግርዶ በስተጀርባ ወይም ደግሞ መልዕክተኛን በመላክና የሚሻውን በራሱ በመግለጽ ቢሆን እንደ። እርሱ ልዑልና ጥበበኛ ነው።» (አል ሹራ 51)

ስለዚህም የአላህን ሕግ ለሰው ልጆች የሚያደርሱ አምባሳደሮች ያስፈልጋሉ። እነርሱም የአላህ ነብያትና መልእክተኞች ናቸው። ይህም መላኪያ ለነብዩ የአላህን መልእክት ያደርሳል። ነብዩም

መልእክቱን ለሰው ልጆች ያስተላልፋል። ግና መላኪያ ለእያንዳንዱ ግለሰብ እየዞረ መልእክት የሚያስተላልፍበት ሁኔታ የለም። የመላእክት አለምና የሰው ልጅ ዓለም ይለያያሉና።

﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ٧٥﴾
الحج: ٧٥

«አላህ ከመላእክት መልዕክተኞችን ይመርጣል። ከሰው ልጆችም እንዲሁ። አላህ ሰሚ፣ ተመልካች ነው።» (አል ሃጅ 75)

ለሰው ልጆች የተላኩ መልእክተኞች ከራሳቸው ከሰው ልጆች ወገን እንዲሆኑ አላህ በጥበቡ ወሰነ። ይህም የሆነበት ሰበብ ሐሳባቸውን በቀላሉ እንዲረዷቸውና በአርአያነትም እንዲከተሏቸው ለማድረግ ነው። የመላእክት መልእክተኛ ለሰው ልጅ ቢላክ ኖሮ እርሱን መጋፈጥና ክርሱ መማር፣ አርአያነቱንም መከተል አይችሉም ነበር።²⁸

አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا مَلَكٌ لَّفَنَظُّوا الْأَمْرَ نَحْنُ لَا يَنْظُرُونَ ٨﴾
الأنعام: ٨ - ٩

«እርሱ (ለሙሐመድ) (እቢይነቱን የሚያፀድቅ) መልእክ አያወርድለትም ኖሯልን? አሉ። መልእክ አውርድን ቢሆን ኖሮ ነገሩ በቅጽበት ፍጻሜ ባገኘና ከዚያ እነርሱም ጊዜ ባልተሰጣቸውም ነበር። (መልዕክተኛውን) (ከ)መልእክ ብናደርገው ኖሮ ሰው ባደረግነውና አሁን ግራ የሚጋቡበትን ነገር (ያንዱም) ግራ እንዲጋቡበት ባደረግናቸው ነበር።» (አል አንዓም 8-9)

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَبَاكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَشْرَبُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ٢٠﴾
﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَتِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ٢١﴾
الفرقان: ٢٠ - ٢١

«ከአንተ በፊት የላከናቸው መልዕክተኞች (ሁሉም) ምግብ የሚመገቡና ወደገበያ ቦታዎችም የሚመላለሱ ነበሩ። ከፈላቸውንም

²⁸ ተፍሲር ኢብኑ ከሲር 3/64

ለከፊሉ ፈተና አደረገን። ትታገላለችሁን? ጌታህ (ሁሉንም ነገሮች) ተመልካች ነው። እነዚያ ከኛ ጋር መገናኘትን የማይጠብቁት፡- "ለምን መላእክት አልወረዱልንም? ወይም ጌታችንን ለምን (በገሃድ) አናይም?" አሉ። ራሳቸውን (ከልክ በላይ) ተመለከቱ። ታላቅ አመጽንም አመጹ።» (አል ፋርቃን 20-21)

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ﴾ النحل: ٤٣

«ከእንተ በፊት ራዕይ የምንገልጽላቸውን ወንዶች እንጅ አልላከንም።» (አል ነህል 43)

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ. لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ إبراهيم: ٤

«ከመልዕክተኞች አንዱንም በሕዝቦቹ ቋንቋ እንጅ አላከንም። (መልዕክቱ ለታዳሚያን በሚገባቸው ቋንቋ) ያብራራላቸው ዘንድ (ይህን አደረገን)።» (ኢብራሂም 4)

ነብያትና የአላህ መልእክተኞች በባህሪያቸው የበላል አእምሮ፣ የንጹህ ተፈጥሮ፣ የቃልም ሆነ የተግባር እውነተኛነት ባለቤቶች ናቸው። መልእክቱን በታማኝነት ያደርሳሉ። ስብእናቸውን ከሚያጠለሽ ግድፈትም የተጠበቁ ናቸው። አካላቸውም ከአስጸያፊ ጉድለት የጸዳ ነው።²⁹

አላህ የሰነ ምግባር ምጥቀትን፣ የነፍስ ጽዳትን ሰጥቷቸዋል። በባህሪ ከማንም ይበልጣሉ። ነፍሳቸውም ከሁሉም በላይ የጸዳች ናት። እጆቻቸው ቸሮች ናቸው። አላህ ምርጥ ስነምግባርን ከጥሩ ባህሪ አዋደ፤ ታጋሽነትን ከእውቀት አዛምዶ፤ በቸርነት፤ በጀግንነትና በፍትሃዊነት አድምቆ ፈጥሯቸዋል። በነዚህ ባህሪያት ከወገኖቻቸው መሐል ጎልተው ይለያሉ። የሲሊህ ሕዝቦች እንዲህ ሲሉ መናገራቸውን ቁርአን ተርኮልናል።

﴿قَالُوا يَصْنَعُ قَدَكُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾ هود:

72

«ሲሊህ ሆይ! ከዚህ ቀደም በኛ ዘንድ ተስፋ የተጣለብህ ሰው ነበርክ። አባቶቻችን ያመልኩት የነበረውን እንዳናመልክ ትከለክለናለህ?» አሉ(ሁድ 62)

የሹዳይብ ሕዝቦችም እንዲህ ብለዋል፡

﴿أَصَلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْعَلِيمُ الرَّشِيدُ﴾ هود: ٨٧

«ሹዳይብ ሆይ! አባቶቻችን ያመልኩት የነበረውን እንተው ዘንድ ወይም በገንዘቦቻችን የፈለግነውን እንዳናደርግ ሶላትህ ታዝሃለችን? እንተ (እውነትም) ታጋሽና ቅን አላቢ ነህ።» አሉት።» (ሁድ 87)

ነብዩ ሙሐመድ በነብይነት ከመላካቸው በፊት ከወገኖቻቸው መሐል «አል አሚን» (ታማኝ) በሚል ቅጽል ስም ይታወቁ ነበር። አምላካቸውም እንዲህ ሲል ገልጿቸዋል።

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم: ٤

«እንተ የላቀ ሥነ-ምግባር ባለቤት ነህ።» (አል ቀለም 4)

ከፍጡራኑ መካከል አላህ መልእክቱን እንዲሸከሙና አደራውን እንዲያደርሱ የመረጣቸው የአላህ ምርጥ ሰዎች ናቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿إِنَّ اللَّهَ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ الأنعام: ١٢٤

«አላህ፤ መልዕክቱን የት ማድረግ እንዳለበት አሳምኖ ያውቃል።» (አል አንዓም 124)

﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ آل

عمران: ٣٣

«አላህ አደምን፣ ኑሕንም፣ የኢብራሂምንም ቤተሰብ፣ የዒምራንንም ቤተሰብ ከዓለማት በላይ መረጠ።» (አል ዒምራን 33)

²⁹ ለዋሚእ እንዋረል በሪየህ 2/265-305 ይመልከቱ።

መግቢያው አለም

ሞት አይቀራ መሆኑን እያንዳንዱ ሰው ያውቃል። ግና ከሞት በኋላ ምን ይከሰታል? ፍጻሜውስ ምን ይሆን? ይድናል ወይስ ይከሰራል? ለሚሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን ምላሽ ማንም አያውቅም።

አብዛኛዎቹ የዓለማችን ሕዝቦች ከሞት በኋላ ሕይወት መኖሩን፣ ለበጎም ለከፋም ስራዎቻቸው ምርመራ ተደርጎ ተገቢው ሽልማት ወይም ቅጣት እንደሚሰጣቸውም ያምናሉ። ይህን አጀንዳ ከሞት መቀስቀስና መመርመርን፡፡ ጤነኛ አለምሮዎች ያጸድቁታል። መለኮታዊ ሕግጋት ይቀበሉታል። ይህ እምነት ከሦስት መርሆዎች ላይ ይታነጻል፡፡

- 1) የአላህን እውቀት ምሉእነት ከማጽደቅ፤
- 2) የአላህን ያሻውን የማድረግ ችሎታ ከማጽደቅና
- 3) የጥበቡን ምሉእነት ከማጽደቅ ላይ ይገነባል።³⁵

የመግቢያውን ዓለም ሕልውና አለምሮም ሰነዳዊም መረጃዎች ሁሉ አጽድቀውታል። እንደሚከተሉት ተዘርዝረዋል፡፡

- 1) የሰማይና የምድር መፈጠር ከሞት በኋላ መቀስቀስን ያረጋግጣሉ። ይህን ግዙፍ የኒቨርስ ያነጸ አምላክ ሙታንን መቀስቀስ አይሳነውምና። አላህ እንዲህ ብሏል፡፡

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَكُنْ لِيُخْلَقْهُنَّ يَقْدِرْ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ الْمَوْتَىٰ بِكُلِّ إِنَاءٍ ۚ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝﴾ (الأحقاف: 33)

«ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረው፣ እነርሱን በመፍጠሩም ድካም ያልተሰማው አላህ ሙታንን ሕያው ማድረግ እንደሚችል ለላውቁምን? በእርግጥም ይህን ማድረግ የሚሳነው አይደለም። እርሱ ሁሉንም ነገር ቻይ ነው።» (አል አሁቃፍ 33)

﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ ۚ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۝﴾ (يس: 81)

³⁵ አልፋዋሊድ. ቢን አልቀይም ገጽ 66.7

﴿ያ ሰማያትንና ምድርን (ያለ አጋር) የፈጠረ (አምላክ) መሰላቸውን መፍጠር አይችልምን? በፍፁም (አይሳነውም)። እርሱ ሁሉንም ነገር ፈጣሪ፣ (ሁሉንም ነገር) ዐዋቂ ነው።» (ያሲን 81)

- 2) ፍጡራንን ከሌላ ሳይቀዳና ሳያስመስል የፈጠረ አምላክ ከሞት በኋላ እንደገና ደግሞ መፍጠር አይሳነውም። አንድን ነገር ካልነበረበት ማስገኘት የቻለ አምላክ መልሶ መገጣጠም አይከብደውም። አላህ እንዲህ ብሏል፡፡

﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَىٰ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝﴾ (الروم: 27)

«እርሱ ፍጡራንን ከምንም የሚያስገኝ፣ ከዚያም የሚመልሳቸው (አምላክ) ነው። ይህ ሰርሱ እጅግ ቀላል (ተግባር) ነው። እርሱ የላቂ ባሕሪያትጅ መገለጫዎች አሉት። በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉ ሁሉ (በነኝህ ባሕሪያት ይገልፁታል)። እርሱ ኃያልና ጥበበኛ ነው።» (አል ሩም 27)

﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝﴾ (قلْ يُحْيِيهَا الَّذِي

أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۝﴾ (يس: 78 - 79)

«ለኛ ምሳሌ አደረገልን። አፈጣጠሩንም ዘነጋ። "የሰበሰቡ አጥንቶችን ሕያው የሚያደርግ ማን ነው?" አለ። መሐመድ ሆይ! በል። "ያ መጀመሪያ ከምንም የሰገኛቸው (አምላክ) ሕያው ያደርጋቸዋል። እርሱ ፍጡራንን ሁሉ ጠንቅቆ ዐዋቂ ነው።» (ያሲን 78-79)

- 3) አላህ የሰውን ልጅ አሁን ባለው ቅርጽ፣ አቅምና ባህሪ፣ ከአጥንትና ከደም፣ ከጅማትና ከነርቭ አዋቅሮ፣ እውቀትን፣ የማየት ችሎታን፣ መርጦ የመስራት ክህሎትን፣ የሳይንስና ቴክኒኮሎጂ እውቀትን አስታጥቆ ባማረ አቋም መፍጠሩ ሙታንን ለመቀስቀስ የሚያስችል ወስን የለሽ ችሎታ እንዳለው አመላካች ነው።

- 4) አላህ በዚህች ዓለም ውስጥ ሙታንን በመቀስቀስ ከሞት በኋላ የማስነሳት ችሎታ እንዳለው አሳይቷል። ይህም አላህ በላካቸው መለኮታዊ መጽሐፍቱ ውስጥ ተዘክሯል። ከነዚህ ሙታንን የማስነሳት ታሪኮች መካከል በነቢዩ ኢብራሂምና በሌሎች ነብያት የተፈጸሙት በርካታ ክስተቶች ይጠቀሳሉ።

5) የተበታተኑ ነገሮችን ሰብስቦ እንድ- ከማድረግ ጋር የሚመሳሰሉ ክስተቶች ከሞት በኋላ መነሳት ለመኖሩ መረጃ ይሆናሉ። ይህም፡-

ሀ) አላህ የሰውን ልጅ የፈጠረው በመላ የሰውነት ክፍል ተሰራጭቶ የነበረውን የዘር ፈሳሽ በመሰብሰብ ነው። ለዚህም ነው በጾታዊ ግንኙነት ወቅት መላ አካሉ የሚሳተፈውና እርካታውን የሚቋደሰው። አላህ ይህን የዘር ፈሳሽ ከሁሉም የአካላችን ክፍሎች ሰብስቦ በብልት በኩል ወደ ማሕጸን እንዲፈስ ያደርገዋል።

ከርሱ የሰውን ልጅ ይፈጥራል። የተበታተነ የዘር ፈሳሽን ሰብስቦ ሰውን ከርሱ ከፈጠረ በሞት ለማካደነት የተበታተነ አካሉን መሰብሰብ እንዴት ይሳነዋል? አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ﴿٥٩﴾﴾ الواقعة: ٥٨ - ٥٩

«(ወደ ሴቶች ማገፈገፈጥ) የምትረጩትን (ፍትወት) ሊያችሁን? የምትፈጥሩት እናንተ ናችሁ ወይስ እኛ ነን ፈጣሪዎቹ?» (አል ዋቂዓህ 58-59)

ለ) እንዲት ፍሬ ወይም ቅንጣት ከሞተ መራት ላይ ስታርፍና ውሃና አፈር ሲያገኙት መበላሸት ነበረባት። ምክንያቱም ውሃውና አፈሩ ተደባልቆ ቀርቶ እንዳቸው ብቻ እንኳ ለማበላሸት በቂ ናቸው። ግና ፍሬው ወይም ቅንጣቱ አይበላሸም። ሕይወቱ ተጠብቆ ይቆያል። እያደር እጽዋት ሆኖ ይበቅላል። ይህ ትእዛዝን የአላህን የተሟላ ጥበብና ችሎታ ለያሳይምን? ይህ ሁሉን ቻይና ጥበቦች የሆነ አምላክ የተበታተነን የሰው አካል ሰብስቦ ከሞት ማስነሳት እንዴት ይሳነዋል? አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾ أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿٦٤﴾﴾ الواقعة: ٦٣ - ٦٤

«የምትዘሩትንም ሊያችሁን? የምታበቅሉት እናንተ ናችሁ ወይስ እኛ ነን አብቃዮቹ?» (አል ዋቂዓህ 63-64)

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْتُكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لَنَبِّئَنَّكُمْ وَنَقُصِّرُ فِي الْأَرْحَامِ مَا

نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُؤَوِّفُ وَمِنْكُمْ مَنْ يَبْذُرْ إِلَى آذُنِ الْعُمْرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِئَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَكْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٥٦﴾ الحَجَّ: ٥٦

«የሰው ልጆች ሆይ! (ከሞት በኋላ) መቀስቀስን ከተጠራጠራችሁ (አፈጣጠራችሁን አስተውሉ)። እኛ ከአፈር ፈጠርናችሁ። ከዚያም ከፍትወት ጠብታ። ከዚያም ከረጋ ደም። ከዚያም (በከፊል) ቅርጽ ከያዘና (በከፊልም) ካልያዘ የተሳመጠ የሚመስል (ቁራጭ) ሥጋ ፈጠርናችሁ። (ወሰን የለሽ ችሎታችንን) ልንገልጽላችሁ (ይህን ፈፀምን)። በማገፈገፈጥ ውስጥም የምንሻውን እስከተወሰነ ወቅት ድረስ እናረጋለን። ከዚያም መሉ ጥንካሬን ትጉናፀፉ ዘንድ (እናሳድጋችኋለን)። ከመካከላችሁ (በሊጋንቱ) የሚሞት አለ፤ ያወቀውን ሁሉ (ዘንግቶ) ምንም ነገር እንዳልወቀ ወደሚሆንበት የጃጅ እድሜ ድረስ እንዲቆይ የሚደረግም አለ። ምድርንም ደረቅ (በድን) ሆና ታያታለህ። ውሃ በርሷ ላይ በምናወርድላት ጊዜም ትነታታለች። ትዳብራለች። ውብ የሆኑ የእጽዋት ዓይነቶችን ሁሉም ታበቅላለች።» (አል ሐጅ 5)

6) ጥበቦችና ሐያል የሆነ አምላክ የሰውን ልጅ ለቀልድና ለጨዋታ ሊፈጥር፤ እንዲሁም ሊተዋቸው ተገቢው አይደለም። እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٧٧﴾﴾ ص: ٧٧

«(ከማይንና ምድርን በመካከላቸውም ያሉትን ፍጡራን በከንቱ አልፈጠርንም። ይህ የነዚያ የካዳት ሰዎች እሳቤ ነው። ከሐድያን ከእሳት ወዮላቸው።» (ሷድ 27)

ፍጡራንን የፈጠረው ለላቀ ጥበብ እና ለከበደ ዓላማ መሆኑ ግልጽ ነው። እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٨٠﴾﴾ الذَّارِيَات: ٨٠

«ለጋንንትንም ሰዎችንም ሲያመልኩኝ እንጂ ለሌላ አልፈጠርኳቸውም።» (አል ዛራየት 56)

ከዚህ ጥበበኛ አምላክ ዘንድ የታዘዙትና የወነጀሉት እኩል ቢሆኑ አይችሉም። እንዲህ ብሏል፡

﴿أَمْ تَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ تَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ ص: ٢٨

«እነዚያን ያመኑትንና መልካምን የሚሠሩትን፤ እንደነዚያ በምድር ላይ ብክለትን እንደሚያስፋፉት እናደርጋለን? ወይስ አላህን ፈሪዎችን እንደ አመፀኞች እናደርጋለን?» (ሷድ 28)

ይህም በመሆኑ የጥበቡ ምሉእነትና የሐያልነቱ እንዲመገለግሉ የሰው ልጆችን ለእያንዳንዳቸው የሰራቸውን ዋጋ ሊከፍላቸው መቀስቀሱ፤ በጎ የሰሩትን መሸለመና ክፉዎችን መቅጣቱ ነው። እንዲህ ብሏል፡

﴿إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ يونس: ٣٠

«(በእሳም) መመለሻችሁ ወደርሱ ብቻ ነው። የአላህ ቃልኪዳን እውነትና የተረጋገጠ ነው። እርሱ የመፍጠርን ሂደት ይጀምራል። ከዚያም፤ ለእነዚያ ሳመኑትና መልካም ሥራዎችን ለሠሩት ፍትሃዊ ምንዳን ሊለግስ (ፍጡራኑን ከሞት) ይመልሳል። ግና እነዚያ የካዱት ወገኖች በከህደታቸው ሳቢያ የፍል ውሃ መጠጥ፤ አሳማሚ ቅጣትም ይጠብቃቸዋል።» (ዩኑስ 4)

በመጭው ዓለም መኖር በግለሰቡም ሆነ በማሕበረሰቡ ሕይወት ውስጥ እጅግ በርካታ በጎ ተጽእኖዎች አሉት። ይህም፡

1) የሰው ልጅ የዚያን ቀን የሚያገኘውን የአላህ ምንዳ በመሻት አላህን እንዲታዘዝ፤ ቅጣቱን በመፍራትም ከሐጢአት እንዲታቀብ ያደርገዋል።

2) በመጭው ዓለም ማመን ለአማኞች መጽናኛ ነው። የመጭውን ዓለም ተስፋ በማድረግ በዚህች ዓለም ውስጥ ለሚያልፋቸው ድሎት እንዳይቆጩ ይረዳቸዋል።

3) በመጭው ዓለም ማመን የሰው ልጅ ከሞት በኋላ ፍጻሜውን እንዲያውቅ ያደርገዋል። የመልካምም ሆነ የክፉ ሰራውን ዋጋ እንደሚያገኝ፤ ለምርመራ ከአላህ ፊት እንደሚቆም፤ የታደለ እንደሚሳካለት፤ የበደላቸው ሰዎች ካሉም እንደሚካሉ ጠንቅቆ ያውቃል።

4) በመጭው ዓለም ማመን ሌሎችን ከመበደል፤ መብታቸውን ከመገፋት እንዲጠነቀቅ ያደርገዋል። ይህ እምነት ያላቸው ሰዎች እርስ በርስ አይበዳደሉም። መብቶቻቸውም ይጠቃበሉ።

5) በመጭው ዓለም ማመን ሰውየው ይህችን ዓለም እንደ እንድ የሕይወት እርከን ብቻ እንጅ እንደ ሙሉ ሕይወት አድርጎ እንዳያያት ይረዳዋል።

በመጨረሻም «ዋይን ቢት» የተሰኘ አሜሪካዊ የሰጠውን ምስክርነት እናስነብሳችኋለን። ሰውየው ክርስትያን ነበር። በአንዲት ቤተክርስቲያን ውስጥም ይሰራ ነበር። በኋላ ላይ ሰለመ። በመጭው ዓለም የማመንን ጥቅም በመረዳቱም እንዲህ ሲል መሰከረ፡

«በአሁኑ ሰዓት ሕይወቴን ሙሉ አእምሮዬን ሲያስጨንቁ ለኖሩት አራት ጥያቄዎች መልሳቸውን በትክክል አውቃለሁ። እነርሱም እኔ ማን ነኝ? ምን እፈልጋለሁ? ለምን መጣሁ? ወደየትስ እሄዳለሁ? የሚሉት ጥያቄዎች ናቸው።»³⁶

³⁶ አልዳለዋ ከተሰኘው የሳኦዲ መጽሔት ቁጥር 1722 የ19/09/1429 ሂጅሪያ እትም 78 37

የነብያት ትምህርት መሠረቶች

ሁሉም ነብያት በተወሰኑ መሠረታዊ ትምህርቶች ላይ አተኩረው አስተምረዋል።³⁷ በአላህ፣ በመላእክት፣ በመጽሐፍት፣ በመልእክተኞች፣ በመጭው ዓለምና በቀደር መልካምም ሆነ ከፋማመን ይጠቀሳሉ። አላህን በርሱ ላይ ሌላ አካል ሳያጋሩ በብቸኝነት ማምለክ፣ የርሱን መንገድ መከተልና ከርሱ ጎዳና ተቃርኖ አለመገኘት የትኩረታቸው መስኮች ናቸው። ከአራት የወንጀል ዘርፎች ማለትም ከግልጽም ከሰውርም ጸያፍ ድርጊት፣ ከሐጢአት፣ ከወሰን አላፈነት፣ በአላህ ከማጋራትና ከጣኦት አምልኮ መታቀብንም በዋነኝነት አስተምረዋል። አላህ ሚስትም ሆነ ልጅ፣ አጋርም ሆነ ቢጤ እንደሌለው ሰብከዋል። በአላህ ላይ ተገቢ ያልሆነ ቃል እንዳይነገር አስተምረዋል። ልጅን መግደልን፣ ነፍስን ያለ አግባብ ማጥፋትን አትበዋል። አራጣን፣ የየቲምን ገንዘብ ያለ አግባብ መብላትን ከልክለዋል። ቃልን መመላትን፣ ሚዛንን ማስተካከልን፣ የወላጆችን መብት መጠበቅን፣ በሰዎች መካከል ፍትሃዊ መሆንን፣ በቃልም ሆነ በተግባር እውነተኛነትን አዘዋል። ማባከንን፣ ኩራትንና የሰዎችን ገንዘብ ያለ አግባብ መብላትንም ኮንነዋል።

ኢብንል ቀይም እንዲህ ሲሉ ጽፈዋል፡

«መለኮታዊ ሕግጋት በመሠረታዊ ባህሪያቸው ይመሳሰላሉ። እንደምሮ በጎነታቸውን ያጸድቀዋል። አሁን ከተደነገጉበት ሁኔታ ውጭ ቢሆኑ ኖሮ ከጥበብ፣ ለሰው ልጅ ፋይዳ ከማስገኘትና ከእዝነት ክልል በወጡ ነበር። አሁን ካሉበት በተለየ ሁኔታ ሊመጡ ፈጽሞ አይችሉም።»

﴿ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ﴾ المؤمنون

٧١

«እውነት ከገቱ ስሜቶቻቸውን የሚከተል ቢሆን ኖሮ ስማቸውንም ድር፣ እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ (ፍጡራን) በተበላሹ ነበር።» (አል መላሚኦን 71)

³⁷ እነዚህ መርሆዎች በአልበቀራህ 285-286፣ በአልአንዓም 151-153፣ በአልአራፍ 35ና በአል ኢስራኢ 23-37 ተገልጿዋል።

መለኮታዊ ሕግጋት አሁን ካሉበት በተለየ መልኩ ሊሆኑ የመቻላቸውን ነገር ጤነኛ አይደለም ያለው ሰው እንዲት ሊያስብ ይችላል?»³⁸

ይህም በመሆኑ የሁሉም ነብያት ሐይማኖት አንድ አይነት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ يَأَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۝ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴾ المؤمنون: ٥١ - ٥٢

«እናንተ መልዕክተኞች ሆይ! መልካም ነገሮችን (ሁሉ) ተመዝገቡ። በጉሥራንም ሥፍ። እኔ የምትወሩትን (ሁሉ) ዐዋቂ ነኝ። ይህች ሕዝባችሁ አንድ ሕዝብ ናት። እኔም (ብቸኛ) አምላካችሁ ነኝ። ስለዚህም ፍሩኝ።» (አል መላሚኦን 51-52)

﴿ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ۚ ﴾ السورى: 13

«ከሃይማኖት ያን ኑሕን ያዘዘበትን፣ ወዳንተም ያወረደነውንና ኢብራሂምንም፣ መሳንም፣ ዒሳንም ያዘዘበትን ደነገገላችሁ። (ሁሉንም)። በዚህ ሃይማኖት ላይ ዐንታችሁ ተገኙ። በርሱ ላይ አትለያዩ።» (በማለት አዘዘን)።» (አል ሹራ 13)

የሐይማኖት ዋነኛ አላማ የሰው ልጆችን ለተፈጠሩለት አላማ ማብቃት ነው። እርሱም አምላካቸውን በርሱ ላይ ምንንም አካል ሳያጋሩ እንዲያመልኩት ማድረግ ነው።³⁹

ሐይማኖት መፈጸም ያለባቸውን ግዴታዎች እና መብቶቻቸውን ይደነግግላቸዋል። ወደዚህ ዓላማ የሚያደርሱ መንገዶችን ያሳያቸዋል። በመለኮታዊ ጎዳና አማካይነት የአላህን ውድታና የሁለቱን አለማት ደስታ ያገኙ ዘንድ ይረዳቸዋል። በዚህ ጎዳና መሠረት የሰው ልጅ ማንነት ከሁለት አይሰነጠቅም። በመንፈስና በስጋ፣ በዚህችና በመጭው አለም መካከል ጥልና ግጭት ተፈጥሮ የሰውን ልጅ

³⁸ ሚፍታሁ ዳረ ሰእዳህ 2/383

³⁹ መጅመዳል ፈታዋ 2/6

የነብይነት መቋጨት

ባለፉት ገጾች የነብይነትን ምንነትና መልክቶች፣ የነብያትን ተለምዶትና የነቢዩ መሐመድን ነብይነት ማረጋገጫዎች ተመልክተናል። ስለ ነብይነት መቋጨት ማውጋት ከመጀመሪያችን በፊት አላህ አንድን ነብይ የሚልከው የሚከተሉት ምክንያቶች ሲከሰቱ ብቻ መሆኑን ማስታወስ ጠቃሚ ነው።

- 1) አንድ ነቢዩ ለአንድ አካባቢና ሕዝብ ብቻ ሲላክ እና ሌሎች ሕዝቦች መልእክቱን እንዲያደርሱ ሳይታዘዙ ሲቀሩ አላህ ለአጎራባች ሕዝቦችም ሌላ መልእክተኛ ይልካል።
- 2) ቀድሞ የመጣው መልእክተኛ ትምህርት ሲጠፋ አላህ ትምህርቱን ለማደስ ሌላ ነብይ ይልካል።
- 3) ቀድሞ የተላከው ነብይ ሕግጋት ለተላከበት ዘመን ብቻ ተስማሚ ሲሆኑና ለቀጣዮቹ ዘመናት ተስማሚ ሳይሆን ሲቀር አላህ ከቦታውና ከጊዜው ጋር የሚጣጣም ሕግና ስርዓት የሚያስተምር ሌላ መልእክተኛ ይልካል።

አላህ ነቢዩ መሐመድን ለሰው ልጆች ባጠቃላይ ለመላክ በጥበቡ ወስኗል። ትምህርታቸውንም ለየትኛውም ቦታና ጊዜ ተስማሚ አድርጎታል። እንዳይበረዝና እንዳይከለስም ጠብቆታል። እናም የሰዎችን ሕይወት የሚቀይር ሕያውና ከጉድፍና ከመበረዝ የጸዳ መልእክት አድርጎታል። ይህም በመሆኑ እርሳቸውን በመላክ ነብይነትን ቋጭቷል።⁴³

አላህ ለነብዩ መሐመድ ከሰጣቸው የተለየ ችሮታ መካከል እርሳቸውን የነብያት መቋጫ ማድረግ ይጠቀሳል። በርሳቸው መለኮታዊ መልእክትን ሞልቷል። ሕግጋትን ደምድሟል። የነብያትን ግንብ አጠናቋል። በርሳቸው መነሳት ተከታይ የእየሱስ ትንቢት ፍጻሜ አግኝቷል።

«ግንቦች የናቁት ድንጋይ እርሱ የማእዘን ራስ ሆነ፤ ይህም ከጌታ ዘንድ ሆነ፤ ለዓይኖቻችንም ድንቅ ነህ፤ የሚለውን ከቶ በመጽሐፍ አላነበባችሁምን?»⁴⁴

ቄስ አብራሃም ካለፈ፣ ይህ የእየሱስ ንግግር ከተከታይ የነቢዩ መሐመድ ቃል ጋር ተመሳሳይ መሆኑን አጽድቀዋል።

«የኔና ከኔ በፊት የተነሱ ነብያት ምሳሌ አንድ ቤት እንዳነጸ ሰው ምሳሌ ነን። ሰውየው ቤቱን አሳምሮ ሰራ። ግና የአንዲት ጡብ ማኖሪያ ያህል ክፍተት በአንድ ማእዘን ላይ ይቀረው ነበር። ቤቱን የሚጎበኙ ሁሉ በቤቱ አስራር ይደነቃሉ። ይህች ቀዳዳ በአንዲት ጡብ ብትደፈን የበለጠ ያማረ ይሆናል የሚል አስተያየትም ይሰጣሉ። ይህች ጡብ እኔ ነኝ። እኔ የነብያት መቋጫ ነኝ።»⁴⁵ (ቡኅሪ)

ይህ ቄስ በኋላ ላይ ሰልሟል።

ይህም በመሆኑ አላህ ለነብዩ መሐመድ የሰጣቸውን መጽሐፍ ከቀደምት መጽሐፍት ሁሉ የበላይና እነርሱን የሚሸር አደረገው። ሕግና ስርዓታቸውንም የጥንት ሕጎችን ሁሉ የሚሸር አደረገው። እንዳይበረዝና እንዳይከለስም የመጠበቁን ሐላፊነት ራሱ ወሰደ። ቁርአን ከትውልድ ትውልድ አስተማማኝ በሆነ ሁኔታ በቃልም በጽሑፍም ተላለፈ። የነብዩ የሕይወት ፈለግ የሆነው ሱናም እንደዚህ ከትውልድ ትውልድ በአስተማማኝ አኳኝ ተላለፈ።

የዚህ ሕግና መልእክት፣ እንዲሁም የእምልኮ ስርዓት አተገባበርም በአስተማማኝ ሁኔታ ከትውልድ ትውልድ ተላለፈ።

የነብዩ መሐመድን ታሪክ የሚያወሱ የታሪክና የሐዲስ መጽሐፍትን ስናነብ ባልደረቦቻቸው ንግግራቸውንና ተግባራቸውን አንድም ሳያንድሉ በመጠበቅ ለሰው ልጆች እንዳስተላለፉት እንረዳለን። የእምልኮ ስርዓታቸውን፣ ትግልና ጥረታቸውን፣ ውዳሴያቸውን፣ ምህረት አለማመናቸውን፣ ትህትናቸውን፣ ጀግንነታቸውን፣ ከባልደረቦቻቸው ጋር የነበራቸውን መልካም ግንኙነት፣ የእንግዳና

⁴⁴ የማቲወስ ወንጌል ም 21 ቁ 42

⁴⁵ መሐመድ በአራት፣ በውንጌልና በቁርአን ገጽ 73

የልዑክ አቀባበላቸውን አስተላልፈውልና። ደስታና ሐዘናቸውን፤ የጉዞና የሐገር ቤት ሕይወታቸውን፤ የአመጋገብ፤ የአጠጣጥና የአለባበስ ስርዓታቸውን፤ ሲተኙና ሲነቁ የሚፈጽሙትን ሁሉ ሳያንድሉ አውርሰውናል።

ይህን ሁሉ ስናይ ይህ ሐይማኖት በእርግጥም የአላህ ጥበቃ ለቅጽበት ያልተለየው በመሆኑ ላይ እርግጠኞች እንሆናለን። በእርግጥም የመጨረሻ መልእክተኛ እና የነብያት መቋጫ መሆናቸውንም እንገነዘባለን። አላህ ለነብያት መደምደሚያ፤ የመልእክት መጠናቀቂያ፤ መሆናቸውን በማያሻማ ሁኔታ ገልጸልናል።

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴾ (الأحزاب: ٤٠)

«መሐመድ ከወንዶቻችሁ መካከል የአንዱም አባት አይደለም። ግና (እርሱ) የአላህ መልዕክተኛና የነቢያት መቋጫ ነው። አላህ ሁሉንም ነገር ዐዋቂ ነውና።» (አል አህባብ 40)

ነብዩ መሐመድም እንዲህ ብለዋል፡

«ለሰው ልጆች ባጠቃላይ ተላኩ። ነብይነትም በኔ ተቋጨ።» (አህመድና ሐኪም)

እነሆ የእስልምናን ምንነት፤ ምንጮቹንና መሠረቶቹን ቀጥሎ እናብራራለን።

የኢስላም ትርጉም

መዝገበ ቃላትን ስትፈትሽ ኢስላም የሚለው ቃል ትርጉሙ፡ «የአንድን አካል ትእዛዝና እቀባዎች ያለ ተቃውሞ መፈጸም፤ ለዚያ አካል ፈቃድ ማደርና መገዛት» የሚል ሆኖ ታገኘዋለህ።

አላህ እውነተኛውን ሐይማኖት ኢስላም ብሎ የሰየመው የመልእክቱ ፍሬ ነገር አላህን ያለ ተቃውሞ መታዘዝና ለርሱ ፈቃድ ያለ ማንገራገር ማደር፤ አምልኮን ለርሱ ብቻ ማድረግ፤ መልእክቱን አምኖ መቀበልና በርሱ ማመን በመሆኑ ነው። ከዚህ የተነሳ ኢስላም የሚለው ቃል ነቢዩ መሐመድ ላመጡት ሐይማኖትም በመጠሪያነት እንዲያገለግል ተደርጓል።

እስልምናን ማስተዋወቅ

ኢስላም በዚህ ስያሜ ለምን ተጠራ? በምድር ላይ ያሉ የተለያዩ ሐይማኖቶች ስያሜዎቻቸውን ያገኙት ከመስራች ስብእናዎቻቸው ወይም ከተለዩ ሕዝብ ስያሜ ነው። ለምሳሌ ክርስትና ከክርስቶስ፤ ቡድሂዝም ከመስራቹ ከቡድሃ፤ የዘራድሽ እምነት ከመስራች ከዘራድሽ፤ ለይሁዳነት ለይሁድ ከተሰኘው ማሕበረሰብ ወዘተ ስያሜያቸውን እንዳገኙ መገንዘብ ይቻላል።

ኢስላም ግን ከዚህ ይለያል። ስያሜው ከአንድ ግለሰብ ወይም ሕዝብ ስያሜ ጋር የተሳሰረ አይደለም። የተለዩ መልእክትና ይዘት ያለው ቃል ነው። የእስልምና ስያሜ እንዲህ መሆኑ ሐይማኖቱ የተመሠረተው ለአንድ የተለዩ ግለሰብ ወይም ሕዝብ ሳይሆን የምድር ላይ ነዋሪዎችን ባጠቃላይ በመልእክቱ ለማስዋወቅ መሆኑን ያመለክታል። ለአላህ ያደረ እና ለፈቃዱ የተገዛ ማንኛውም ሰው፤ ዘር፤ ጾታ፤ የቆዳ ቀለም፤ ቦታ ሳይለይ፤ ሙስሊም ይሰኛል። በየትኛውም ዘመንና ቦታ የሚገኝ የትኛውም ሰው ይህን ባህሪ መጎናጸፍ ይችላል።

የእስልምና ምንነት

በዚህ ዩኒቨርስ ውስጥ ያለ ማንኛውም ነገር ለአንድ በተለዩ ሕግ ያደረፈ፤ አንድን የተለዩ ስርዓትና ምህዋር የሚከተል መሆኑ ግልጽ

ነው። ጸሐይ፣ ጨረቃ፣ ከዋክብት፣ ምድርና ሰማይ ተፈጥሯቸውን ሕግና የጌዞ ስርዓት ተከትለው ይጓዛሉ። ቅንጣት ታክል ከሕጌ ዝንፍ አይሉም። የሰው ልጅ ራሱ በእካላዊ ማንነቱ ለተፈጥሯዊ ሕጎች ያደረ ሆኖ ታገኘዋል።

የሚተነፍሰው አየር፣ ውሃ ወይም ምግብ፣ ብርሃንና ሙቀት የሚከፈለው አላህ ለሕይወቱ ባስቀመጠለት ሕግና ስርዓት መስረት እንደሆነ ጥርጥር የለውም። መላ እካሉ ለዚህ ሕግ ያደረ ነው። የእካል ክፍሎቹ ተግባራቸውን የሚያከናውኑት በአላህ በተወሰነላቸው መሠረት ብቻ ነው።

ከታላቁ ኘላኔት እስከ ትንሹ አቶም ድረስ ያሉ ሁሉም የዚህ ዩኒቨርስ እካሎች ያደሩለት ይህ መለኮታዊ ሕግና ተፈጥሯዊ ስርዓት የተላቀው እና ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ የዘረጋው ስርዓት ነው። እናም በሰማያትና በምድር ውስጥ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ለመለኮታዊ ሕግና ስርዓት ተሸገደው በመሆናቸው ኢስላም የመላው ዩኒቨርስ ሐይማኖት ነው ማለት ነው። ምክንያቱም ኢስላም ማለት ለአላህ ትእዛዝና እቀባ ያለ ተቃውሞ ተሸገ መሆን ማለት ነው። ከእሁን ቀደም እንደገለጽነው በዚህ ትርጉም መሠረት ጸሐይ፣ ጨረቃና ምድር ለአላህ ፈቃድ አድረገዋል። አየሩ፣ ውሃው፣ ብርሃኑ፣ ጨለማው፣ ሙቀቱ ለአላህ ሕግ ተሸገ ሆነዋል። ዛፍና ድንጋዩ፣ እንዲሁም እንስሳቱ ፈቃዱን ያለ ተቃውሞ ፈጽመዋል። እናም ሙስሊሞች ናቸው። አምላክን የካደ፣ ሕልውናውን ያልተቀበለ፣ ተአምራቱን ያስተባበለ ወይም ከርሱ ጋር ሌላን አምላክ የሚያመልከው ሰው እንኳ በተፈጥሯዊ ማንነቱ፣ በእካላዊ እሴቱ ለዚህ ተፈጥሯዊ ሕግ ተሸገ በመሆኑ ሙስሊም ሊሰኝ ይችላል።

ይህን ከተረዳህ ወደ ሰው ልጅ ሁኔታ እንመለስ። ሁለት ሐይሎች ሲጎትቱት እናስተውላለን።

አንደኛ፡ አላህ የሰውን ልጅ የፈጠረበት ተፈጥሯዊ ባህሪው። እርሱም ለአላህ እጅ መስጠት፣ ለፈቃዱ ማደር፣ እርሱን ማፍቀርና ማምለክ፣ ወደርሱ መቃረብ፣ እርሱንና እርሱ የሚወደውን ሁሉ ማለትም እውነትን እና በጎ ነገርን መውደድ፣ እርሱ የሚጠላውን እኩይ እና ሐሰት፣ በደል እና ወሰን አላፈነት፣ ሁሉ መጥላት፣ እንደዚሁም

ተፈጥሯዊ የሆነው ገንዘብን፣ ቤተሰብን፣ ልጅን መውደድ፣ የምግብ፣ የመጠጥና የጾታዊ ፍላጎት፣ እካላት ተግባራቸውን ለማከናወን የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ሁሉ ከዚህ ውስጥ ይፈረጃል።

ሁለተኛ፡ የሰው ልጅ መርጦ መስራት የሚችልበት መስክ ሲሆን፣ አላህ መልእክተኛ ልከለታል። መጽሐፍትን አውርዶለታል። እውነትን ከሐሰት፣ መቀናትን ከጥመት፣ ደግነትን ከክፋት መለየት ይችል ዘንድ። ምርጫው ከተሟላ መረጃና እውቀት ጋር ይሆን ዘንድም አእምሮ ለገሰው። እናም ከፈለገ የበጎነትን መንገድ ይመርጣል። እርሱም ወደ እውነትና ወደ መቀናት ያደርሰዋል። ከፈለገም የክፋትን መንገድ ይመርጥና ወደ ውድቀትና ጥፋት ይመራዋል።

የሰው ልጅ ከመጀመሪያው አንጻር የተፈጥሮ ሕግንና ስርዓትን የሚከተል፣ ከዚያ ቅንጣት የማያፈነግጥ ሆኖ ታገኘዋል። በዚህ ረገድ ከሌሎች ፍጡራን የተለየ አይደለም። ከሁለተኛው አኳያ የሻውን የመምረጥ መብትና ከሕሎት ያለው ሆኖ ይታያል። ከፈለገ ሙስሊም ካልፈለገም ካሃዲ መሆን ይችላል።

﴿ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴾ (الإنسان: 3)

«መንገዱንም አመለከትነው፤ አመስጋኝ (አማኝ) ወይም ከሐዲ (ይሆናል)» (አል ኢንሳን 3)

ይህም በመሆኑ የሰው ልጆችን ሁለት አይነት ሆነው ታገኝባቸዋል።

አንደኛው አምላክን የሚያውቅ፣ በርሱ የሚያምን፣ እርሱን ብቻ የሚያመልክ፣ የዘረጋውን ሕግና ስርዓት በሕይወቱ ውስጥ የሚከተልና የሚተገብር ሲሆን፣ ይህ ተፈጥሯዊውን ለአላህ የማደርና ከርሱፈቃድ ያለማፈንገጥ መስመር በመከተሉ ሙስሊም ይሰኛል። የተሟላ እስልምናንም ተከትሏል። እውቀቱም ትክክለኛ ነው። ምክንያቱም መልእክተኛ የላከለትን እና የማወቅና የመማር ከህሎት የለገሰውን ፈጣሪውን አውቋል። አእምሮውም ትክክለኛ፣ አስተሳሰቡም ቀጥተኛ ነው። ምክንያቱም አእምሮውን አሰርቶ፣ አስቦና አስተንትኖ ነገሮችን የመረዳትና የማገናዘብ ክሕሎት የለገሰውን አላህን ብቻ ለማምለክ ወስኗልና። አንደበቱም እውነተኛ ነው፣ እውነትንም መስክሯል።

ምክንያቱም ከአንድ አምላክ ውጭ ሌላ አምላክ እንዳለ አልመሰከረምና። ይህም አምላክ የመናገር ክሕሎት የሰጠው አላህ ነው። ሕይወቱ እውነትን ብቻ የመረጠች ሆናለች። ምክንያቱም መርጦ የመወሰን ነጻነት በተሰጠው መስክም ለአላህ ሕግና ስርዓት ለማድረግ ወስኗል። በርሱና በሌሎች ፍጡራን መካከልም የመተዋወቅና የመግባባት ግንኙነት ፈጥሯል። ምክንያቱም ጥበብና አዋቂ ከሆነው አላህ ውጭ ሌላን አካል አያመልክም። ይህም አምላክ ፍጡራን ሁሉ የሚገዙትና ለፈቃዱ ያደሩለት፤ ለሰው ልጅም ፍጡራኑ ያገለግላት ዘንድ የገራለት አምላክ ነው።

የከህደት ምንነት

በአንጻሩ ሌላ የሰው አይነት እናቸለን። ይህም ሰው ባያውቀውም ለተፈጥሯዊው የእስልምና እምነት ያደረ ሆኖ ተወልዷል። እንደዚህ ሆኖም ሕይወቱን ሙሉ ይኖራል። ግና አምላኩን አያውቅም። በሕግጋቱ አያምንም። መልእክተኞችን አልተከተለም።

አላህ የለገሰውን አእምሮና የማገናዘብ ችሎታ ፈጣሪውን፤ አይንና ጆሮ የሰጠውን አካል ለማወቅ አልተጠቀመበትም። የአምላክን ሕልውና ካደ። እርሱን ከማምለክም ኮራ። መርጦ የመስራት ነጻነት በተሰጠው የሕይወቱ መስክ ለአላህ ሕግና ስርዓት ለማድረግ አልፈቀደም። ወይም ከርሱ ጋር ሌላንአካል አጋርቷል። አንድነቱን በሚያመለክቱ ተአምራት ማመንን አልወደደም። ከሐዲ (ካፈር) የሚሰኘው ይህ ሰው ነው። «ኩፍር» የሚለው ቃል ትርጉሙ «መሸፈን» ማለት ነው።

ይህ ሰው «ካፈር» የተሰኘበት ምክንያት ተፈጥሯዊ ባህሪው በመሐይምነት እና በቂልነት ሽፋን በመሸፈኑ ነው። የተወለደው የእስልምናን ተፈጥሯዊ ሐይማኖት ይዞ መሆኑን አውቀዋል። አካላዊ እሴቱ የሚንቀሳቀሰውና የሚመራውም በእስልምና ብቻ ነው። በዙሪያው ያለው ዓለምም በዚህ የእስልምና ፈለግ ብቻ ይመራል። እርሱ ግን በመሐይምነትና በቂልነት ግርዶ ተሸፍኗል። ዓይኑ የፍጡራኑን እና የራሱን ተፈጥሯዊ ባህሪ ከማየት ተጋርጿል። አእምሯዊ ክሕሎቱን ከተፈጥሮው ጋር በሚጋጭ ሁኔታ እንጅ

አይጠቀምበትም። እይታው ከተፈጥሮው የሚቃረን ነገር ነው። የሚሰራውም እርሱን በሚበክልና በሚያበላሽ አኳኋን ነው።

ካሐዲ (ካፈር) የተዘፈቀበት ጥመትና መንገድ መሳት ምን ያህል የከፋ እንደሆነ ማስተዋል ትችላለህ።⁴⁶

ይህ እንድትመራበት የሚፈለገው እስልምና ከባድና አስቸጋሪ ነገር አይደለም። አላህ ላገራለት ሰው ገር ነው። እስላም ማለት ይህ ዩኒቨርስ የሚመራበት የማረ ሕግና ስርዓት ማለት ነውና።

﴿وَلَوْ أَنَّمَن فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِئْتِيٰ يُرْجَعُوْنَ﴾
 ٨٣: آل عمران

«በሰማያትም በምድርም ያሉ ሁሉ በውድም ሆነ በግድ ለርሱ የታዘዙና ወደርሱ የሚመለሱ ከሆነው አላህ ዲን ውጭ ሌላ ዲን ይኻሉ?» (አሊ ሂምራን 83)

እስላም የአላህ ሐይማኖት ነው።

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْإِسْلَامُ﴾
 ١٩: آل عمران

«በአላህ ዘንድ (ተቀባይነትና ተወዳጅነት ያለው) ሃይማኖት እስላም ብቻ ነው።» (አሊ ሂምራን 19)

እስላም መላ ማንነትን ለአላህ ማስረከብ ነው።

﴿فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ﴾
 ٢٠: آل عمران

«(መሐመድ ሆይ! በሃይማኖት ጉዳይ) ቢከራከሩህ፡- “ራሴን (ለአላህ) አስረክቤያለሁ፤ እርሱን ብቻ አመልክታለሁ፤ እኔን የተከተሉትም (ይህንኑ ይፈጽማሉ)።» በላቸው።» (አሊ ሂምራን 20)

የአላህ መልእክተኛ የእስልምናን ትርጉም እንዲህ ሲሉ አብራርተዋል።

⁴⁶ መባዲሉል እስላም ገጽ 3-4

መንጽር ከመረመረ በኋላ ዘመናዊ ሳይንስ ስለ ሰማያትና ምድር፣ እንዲሁም ስለ ሰው ልጅ የደረሰባቸው ግኝቶች ከቁርአን ገለጻዎች ጋር ሙሉ በሙሉ እንደሚስማሙ የመሰከረ ሲሆን፣ በብሉይ ኪዳን እና በሐዲስ ኪዳን ውስጥ ግን የሰማያትና የምድርን እንደዚሁም የሰው ልጆችን እና የእንስሳትን አፈጣጠር አስመልክቶ በርካታ ስህተቶች መኖራቸውን መስክሯል።⁵⁰

ለ) ሱንናህ

አላህ ለነቢዩ ሙሐመድ የተቀደሰውን ቁርአን አወረደላቸው። በተመሳሳይ መልኩም በሐዲስ (በሱንና) በርካታ እውነታዎችን ገለጸላቸው። ሱንና የቁርአን ማብራሪያ ነው። የአላህ መልእክተኛ እንዲህ ብለዋል፡

«አኔ ቁርአንን እና እርሱን የሚመስልን ነገር ተሰጥቻለሁ።» (አህመድ)

ቁርአን ውስጥ ያሉትን ጥቅልና አሻሚ ሐሳቦች እንዲያብራሩም አላህ ፈቃድ ሰጥቷቸዋል፡

﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (النحل: ٤٤)

«ለሰው ልጆች የወረደላቸውን (መልዕክት) ታብራራላቸውና እነርሱም ያስተነትኑ ዘንድ ቁርአንን ወደ አንተ አወረድን።» (አል ነህል 44)

ሱንና የእስልምና ሁለተኛ ምንጭ ነው። እርሱም ከነቢዩ ሙሐመድ በትክክለኛ የመልእክት ሰንሰለት (ሰንድ) አማካይነት የተገኘ ንግግራቸው፣ ተግባራቸው፣ ሌሎች ሲሰሩት አይተው ያጸደቁትንና ባህሪያቸውን የሚያጠቃልል ነው።

ሱንና ከአላህ ለነብዩ የተላከ መልእክት ነው። ምክንያቱም ነቢዩ ሙሐመድ ከልብ ወለድ አይናገሩም። ንግግራቸው ሁሉ መለኮታዊ ራሕይ ነው።

⁵⁰ ምርምሩን ያካሂደው ክርስትያን በነበረ ጊዜ ሲሆን፣ ከዚህ ጥልቅ ፍተሻ በኋላ ግን እስልምናን ተቀብሏል።

﴿إِنْ هُوَ إِلَّا رَحْمَةٌ يُوحَىٰ ۝ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝﴾ النجم: ٥ - ٤

«እርሱ (ቁርአን) (ከአላህ) የተወረደለት መልዕክት እንጅ ሌላ አይደለም። ጋይላ ብርቱ የሆነው (መልእክ) (ቁርአንን) አስተማረው።» (አል ነጅም 4-5)

አላህ እንዲያደርሱ ያዘዛቸውን መልእክት ብቻ ለሰዎች ያደርሳሉ።

﴿إِنْ أُنْعِمُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ الأحقاف: ٩

«የምከተለው የሚገልጽልኝን ራዕይ ብቻ ነው። እኔ ግልጽ አስፈራሪ እንጅ ሌላ አይደለሁም።» (አል አህቃፍ 9)

ተአማኒ ሱንና የእስልምና እምነት፣ እምልኮ፣ ዓለማዊ ሕይወትና ስነ ምግባሮች የተግባር ማብራሪያ ነው።

ነቢዩ ሙሐመድ የአላህን ትእዛዝ ሙሉ በሙሉ ተግብረዋል። ለሰዎችም አብራርተዋል። ተከታዮቻቸውም የርሳቸውን አርአያነት እንዲከተሉ አዘዋል። በአንድ ሐዲሳቸው እንዲህ ብለዋል፡

«አኔ ሰሰግድ እንዳያችሁት አድርጋችሁ ስገዱ።» (ቡኻሪ)

አማኞች የርሳቸውን ቃል እና ተግባር ሳያዘንፉ እንዲከተሉም አላህ አዟል። ይህ ሲሆን እምነታቸው ይበልጥ እንደሚሟላም ገልጿል።

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ﴾

كَبِيرًا ﴿١﴾ الأحزاب: ٢١

«የአላህ መልዕክተኛ፣ (ከመካከላችሁ) አላህንና መጭውን ዓለም ተስፋ ለሚያደርግ፣ አላህንም በብዛት ለሚያወሳ፣ መልካም አርአያ ነው።» (አል አህዛብ 21)

የነቢዩ ባልደረቦች የርሳቸውን ቃልና ተግባር ለቀጣዩ ትውልድ አስተላለፉ። ያ ትውልድም ቀጥሎ ለመጣው ትውልድ አስተላለፈ። ከዚያ በኋላ በሱንና መጽሐፍት አማካይነት በተደራጀ መልክ ተጻፈ። የሐዲስ ዘጋቢዎች አንድን ሐዲስ ከትክክለኛነት ለመመዝገብ መስፈርታቸው የከበደ ነበር። ሐዲሱን የሚያስተላልፈው ሰው ሐዲሱን ሰማሁት ካለው መምህር ጋር በሕይወት የተገናኙ መሆን አለባቸው። በዚህ መልኩ በሐዲሱ ዘጋቢና በነቢዩ ሙሐመድ መካከል

ሳይቋረጥ የተቀጣጠለ የመልእክት ስንሰለት ይኖራል።⁵¹ በየእርከኑ የሚገኙ ሐዲስ አስተላላፊዎችም ታማኞች፤ መልካም ሰብእና ያላቸውና የማስተላለፍ ብቃታቸው የተመሰከረለት መሆን ይኖርበታል።

ሱንና የእስልምና ተግባራዊ ትርጓሜ ከመሆኑም በተጨማሪ ቁርአንን ለማብራራት ይረዳል። በጥቅሉ የተቀመጡ ሕግጋቱን ይተነትናል። የአላህ መልእክተኛ የሚወርድላቸውን የቁርአን መልእክት ያብራሩና ይተነትኑ ነበር። አንዳንድ ጊዜ በቃል፤ አንዳንድ ጊዜ በተግባር፤ ሌላ ጊዜ በሁለቱም። በአንዳንድ ሕጋዊ ድንጋጌዎችና ማብራሪያዎች ሱንና ራሱን ችሎ የሚገለጽበት ሁኔታም አለ።

ቁርአንና ሱንና የእስልምና ሐይማኖት መሠረታዊ ምንጮች መሆናቸውን ማመን ግዴታ ነው። እነርሱን መከተል፤ አለመግባባቶችን በነርሱ መፍታት፤ ትእዛዛቸውን መተግበር፤ ከከለከሉት መታቀብ፤ መልእክታቸውን አምኖ መቀበል፤ ከውስጣቸው በተካተቱ የአላህ ስሞች፤ በባህሪያቱና በተግባራቱ፤ አላህ ለአማኝ ባሮቹ ባዘጋጀላቸው ነገርና ለጠላቶቹ በዛተው ቅጣት ማመን ግዴታ ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ النساء: ٦٥

«በጌታህ እምላለሁ፤ በመካከላቸው ለሚፈጠሩ አለመግባባቶች ሁሉ አንተን ዳኛ እስካላደረጉህ፤ ከዚያም በፀጋና በደስታ (ያለተቃውሞ) እስካልተቀበሉና (ለብይንህ) እጅ እስካልሰጡ ድረስ አማኞች አይሆኑም።»

(ሐል ሂዳይ 65)

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ الحشر: ٧

«መልዕክተኛው የሰጣችሁን ያዙ። የከለከላችሁንም ተው።» (ሐል ሐሸር 7)

⁵¹ የሐዲስ ምሁራን ለሐዲስ ዘገባ ሲሉ ሁለት አዳዲስ ሳይንሶችን ፈጠሩ። «ጀርህ ወተእዳል» እና «መስጠለሐል ሐዲስ» የሚባሉ። እነዚህ እጅግ ድንቅ የእውቀት መስኮች የትኛውም ሕዝብ ዘንድ የማይገኙ የመስሊሙ ኡምማ ብቻ ሐብት ናቸው።

የእምነትና የተግባር ደረጃዎች

ባለፈው ትምህርት የአላህን ሐይማኖት መሠረታዊ ምንጮች ተመልክተናል። ቀጥሎ በእስልምና ሐይማኖት ውስጥ የሚገኙ የእምነትና የተግባር ደረጃዎችን እንመለከታለን። እነርሱም ኢስላም፤ ኢማንና ኢህሳን ይባላሉ። ባጭሩ እንቃኛቸዋለን።

የመጀመሪያው ደረጃ

የመጀመሪያው ደረጃ ኢስላም ሲሆን መሠረቶቹም አምስት ናቸው። እነርሱም ሽሃዳዎች፤ ሶላትን ደንቡን ጠብቆ መስገድ፤ ዘካ መስጠት፤ ረመዲን መጽምና ሐጅ ማድረግ ናቸው።

1) ሽሃዳዎች የሚባሉት የአላህን አንድነትና የነቢዩ ሙሐመድን መልእክተኝነት መመስከር ናቸው።

ከአላህ ሌላ አምላክ የለም ብሎ መመስከር ማለት ከርሱ ውጭ በሰማያትም ሆነ በምድር በእውነት የሚያመልኩት አምላክ እንደሌለና ከርሱ ሌላ ያሉ አማልክት ሁሉ የሐሰት አማልክት መሆናቸውን መመስከር ነው። ይህ ምስክርነት አላህን ብቻ በፍጹም ቅንነትና ታማኝነት ማምለክንና ከርሱ ሌላ ያሉ አካላትን ሁሉ ፈጽሞ አለማምለክን ያካትታል። ሁለት ነገሮች እስካልተረጋገጡ ድረስም ጠቀሜታ አይኖረውም።

አንደኛ፡ የአላህን አሐዳዊነት ከልብ አምኖ፤ አውቆ፤ እውነት ብሎና ወዶ መቀበል።

ሁለተኛ፡ ከአላህ ሌላ በሚመለከ ነገሮች ሁሉ መካድ። የአላህን አንድነት በቃሉ መስከሮ ከአላህ ውጭ የሚመለከ አካላትን ያልካደና ያላስተባበለ ምስክርነቱ አይፈይደውም።⁵²

የነቢዩ ሙሐመድን መልእክተኝነት መመስከር ማለት የታዘዙትን መፈጸም፤ ያስተላለፉትን መልእክት እውነት ብሎ መቀበል፤ ከከለከሉት መታቀብ፤ አላህን እርሳቸው ባስተማሩት መንገድ ብቻ ማምለክ፤ እርሳቸው ለሰው ልጆች ባጠቃላይ መላካቸውን ማወቅና

⁵² ቁረቱ ዓይኑል ሙወሂዱን ገጽ 60.

ማመን፤ የአላህ አገልጋይ እንደሆኑ፤ እንደማይመለከ፤ የሚስተባበሉና ሊታዘዟቸው የሚገቡ መልእክተኛ መሆናቸውን፤ የታዘዛቸው ጀነት፤ ያመጸባቸው እሳት እንደተዘጋጀለት ማወቅና ማመን ነው። እንዲሁም በእምነትና አመለካከት፤ በእምልኮ ስርዓት፤ በሕግና አስተዳደር፤ በስነ ምግባር፤ በቤተሰባዊ ጉዳዮች፤ በሐላፊና በሐራም እጅንዳዎች ወዘተ የአላህን ሕግ ከርሳቸው እንደምንቀበል ማወቅና ማመን ግድ ነው። ምክንያቱም የአላህን መልእክት ለሰው ልጆች አድራሽ ናቸውና።⁵³

2) ሶላት፤ የእስልምና ሁለተኛው መሠረት ነው። የእስልምና ምስሶ እንደሆነም ተገልጿል። በሰውየውና በእምላኩ መካከል ያለ የግንኙነት ምመስመር ነውና። በቀን አምስት ጊዜ ተደጋግሞ ይፈጽማል። እምነት በርሱ ይታደሳል። ነፍሱ ከሐጢአት ቆሻሻዎች ትጸዳለች። ሶላት በወንጀልና በሰውየው መካከል ግርዶ ይሆናል።

መስሊም ገና ጠዋት ከእንትልፉ ሲነሳ በዓለማዊ ጉዳዮች ከመጠመዱ በፊት በተሟላ ንጽህና ከእምላኩ ፊት ይቆማል። «አሏሁ አከበር» (አላህ ከሁሉም ይልቃል) በማለትም የእምላኩን ታላቅነት ይናዘዛል። እርሱን በብቸኝነት ይታዘዛል። እገዛውን ይጠይቃል። ቀጥተኛውን ጎዳና እንዲመራው ይማጽናል። እምላኩን ለማምለክና ለመታዘዝ የገባውን ቃል በሱጁድ፤ በሩኩእና በመቆም ያድሳል። ይህንኑ በቀን አምስት ጊዜ ደጋግሞ ይፈጽማል።

ሶላት ለመስገድ የእካል፤ የልቦና፤ የልብስና የመስገጃ ቦታ ንጽህና የግድ ነው። ከሌሎች መስሊም ወንድሞቹ ጋርም በጋራ ሊፈጽም ግድ ነው። ሲሰግድ ፊቱን ወደ አላህ ቤት ወደ ቂብላ ያዞራል።

ሶላት አላህን ፍጹም ባማረና በተሟላ መልኩ ለማምለክ የተደራጀ የእምልኮ ስርዓት ነው። መላ ሰውነቱን ያሳትፋል። አካልን፤ አንደበትን፤ የእግር የእጅ፤ የራስና የሰሜት ሕዋሳት፤ እንዲሁም የሌሎች የእካል ክፍሎችን እንቅስቃሴና ተሳትፎ ያካትታል። በሶላት ውስጥ ሁሉም የሰውነታችን ክፍሎች ከእምልኮ ስርዓቱ የየድርሻቸውን ያገኛሉ።

የሰሜት ሕዋሳትና አካላት ከሶላት የእምልኮ ድርሻ አላቸው። ቀልብም ድርሻ አለው። ሶላት አላህን ማወደስን፤ ማመስገንን፤ ማላቅን፤ ክብሩንና ልእልናውን መግለጽን፤ የእውነትን ምስክርነት (ሸሃዳ)፤ የቀርአን ንባብን፤ ከእምላክ ፊት በውርደትና በመተናነስ መቆምን፤ በፍርሃትና በተመስጦ ተውጦ ለልእልናው በመዋረድና ለክብሩ በመተናነስ ሩኩእ እና ሱጁድ ማድረግን፤ እንዲሁም መቀመጥን ሁሉ ያካተተ እምልኮ ነው።

ስጋጁ በሶላት ውስጥ ቀልቡን ለአላህ ይሰጣል። እካሉ ይተናነሳል። በፍርሃት ሰሜትም ይቆማል። አላህን በማወደስና በነቢዩ መሐመድ ላይ የአላህ እዝነትና ሰላም ይሰፍን ዘንድ በመመኘት፤ እንዲሁም የዚህችንም ሆነ የመጭውን ዓለም በጎ ነገሮች ከእምላኩ በመማጸን ሶላቱን ያጠናቅቃል።⁵⁴

3) ዘካ፡ ከእስልምና መሠረቶች መካከል ሦስተኛው ነው። ባለ ሐብት መስሊም ከገንዘቡ ዘካ መስጠት ግድ ይሆንበታል። መጠኑ እነስተኛ ነው። ለድሆችና ዘካ እንዲቀበሉ ለተፈቀደላቸው ሌሎች የሕብረተሰብ ክፍሎች ይሰጠዋል።

መስሊም ዘካውን ለተገቢዎቹ ሰዎች በደስታ መስጠት፤ በተቀባዮች ላይ አለመመጸደትና በዘካው ሰበብ እነርሱን አለማወክ ግድ ይሆንበታል። ሲሰጥም የአላህን ውዴታ በመሻት እንጅ ከፍጡራን ውለታ ወይም ምስጋና ከጅሎ ወይም ደግሞ ክብርና ዝናው እንዲገን አልሞ መሆን የለበትም።

ዘካ ለገንዘብ በረከት ነው። ድሆችንም ያስደስታል። ከልመናም ያድናቸዋል። ከረሃብና ከእርዛትም ይታደጋቸዋል።

ዘካ መስጠት ቸርነትን፤ ከራስ ሌሎችን ማስቀደምን፤ ለሌሎች መትጋትንና የእዝነትን ድንቅ ባህሪያት መላበስ ነው። ከንፋግነት እኩይ ባህሪ መጽዳት ነው። በዘካ መስሊሞች እርስ በርሳቸው ይረዳዳሉ። ሐብታሙ ለድሃው ያዝናል። ዘካ በትክክል ቢሰበሰብና ቢሰራጭ በሕብረተሰቡ ውስጥ ችግረኛ ድሃ፤ እዳ ያጎበጠው ባለእዳ ወይም ስንቅ አልባ ተጓዥ አይገኝም ነበር።

⁵³ ዲኑል ሐቅ ገጽ 51-52

⁵⁴ ሚፍታሁ ዳረ ሰላዳህ 2/384

4) **ጸም፡** በረመዲን ወር መጽም አራተኛው የእምነት መሠረት ነው። ጸም ማለት አላህን በማምለክ አላማ ጠዋት ጎህ ከመቅደዱ በፊት ጀምሮ ጸሐይ እስክትጠልቅ ድረስ ከምግብ፣ ከመጠጥና ከጸታዊ ግንኙነት ታትቦ መዋል፣ ራስን ከስጋዊ ፍላጎቶች ማቀብ ነው። አላህ ለበሽተኛ፣ ለተጓዥ፣ ለእርጉዝ፣ ለመጫት፣ የወር አበባ በማየት ላይ ላለችና ለአራስ ሴት አፈጻጸሙን አቅልሎላቸዋል። እያንዳንዳቸውን የሚመለከቱ የማቃለያ ድንጋጌዎችን ደንግጓል።

በዚህ የጸም ወር ውስጥ ሙስሊም ራሱን ከስጋዊ ፍላጎቶች አትቦ ይቆያል። እናም ነፍስ ከእንስሳዊነት ወጥታ ወደ መላእክነት ትመጥቃለች። ጸመኛ በዚህች ዓለም ውስጥ አላህን ከማስደስት ውጭ ሌላ ዓላማና ጉዳይ የሌለው ሰው ዓይነት ገጽታ ይላበሳል።

ጸም ቀልብን ሕያው ያደርጋል። ለዚህች ዓለም ጸጋዎች ለከት የለሽ ጉጉትን ያከስማል። ከአላህ ዘንድ ያለውን ጸጋ የመጓጓትን ስሜት ይፈጥራል። ሐብታሞች የድሆችን ችግር እንዲያስታውሱ ያደርጋል። እናም ቀልቦቻቸው ያዝናሉ። አላህ የሰጣቸው ጸጋ ይታወሳቸውና ምስጋና ያከላሉ።

ጸም ነፍስን ያጸዳል። አላህን በመፍራት ስሜት ይገራለታል። ግለሰብም ሆነ ማሕበረሰብ፣ በሚስጥርም በይፋም፣ በድሎትም በሐዘንም የአላህ ቁጥጥር እና ጥበቃ እንዳለበት እንዲሰማው ያደርጋል። ሕብረተሰቡ ይህን የእምልኮ ስርዓት ለአንድ ወር ያህል አላህ ያየኛል፤ ይቆጣጠረኛል በሚል ስሜት ተሞልቶ ያለ ማዘነፍ ሲፈጽም ይስተዋላል። ይህን እንዲያደርግ ያስገደደው አላህን መፍራቱ፣ በአላህና በመጭው ዓለም ማመኑ፣ አላህ ሚስጥራትን ሁሉ አዋቂ መሆኑን በእርግጠኝነት መረዳቱ፣ የሰው ልጅ ከእምላክ ፊት ቆሞ በዚህች ዓለም ስላሳለፈው ሕይወት የሚጠየቅበት ቀን እንደሚመጣ ከልብ መቀበሉ ነው።⁵⁵

5) **ሐጅ፡** በተቀደሰችው የመካ ከተማ ወስጥ ወደሚገኘው የአላህ ቤት ሐጅ ማድረግ አምስተኛው የእስልምና መሠረት ነው። ለአካል መጠን የደረሰና አቅም ያለው ማንኛውም ሙስሊም ወደ ተቀደሰው

መስጊድ መሄድ የሚችልበት መጓጓዣ እና መሄጃና መምጫ የሚሆነው ገንዘብ፣ ቀለብ፣ ለቤተሰቦቹም ደርሶ እስኪመለስ ድረስ ቀለብ ካለው፣ መንገዱም ሰላም ከሆነና ቤተሰቦቹንም ጥሎ መሄዱ በነርሱ ላይ አደጋ የማያስከትል ከሆነ ሐጅ ማድረግ ግዴታ ይሆንበታል።

ሐጅ በእድሜ ልክ አንድ ጊዜ አቅሙ ላለው ሙስሊም ላይ ግዴታ ይሆናል። ሐጅ ማድረግ የፈለገ ሰው ወደ አላህ ንስሐ መግባት አለበት። ይህ ሲሆን ነፍስ ከወንጀል ቆሻሻ ትጸዳለች። ከተቀደሰችው የመካ ከተማ ሲደርስ አላህን በማምለክና በመታዘዝ፣ እንዲሁም በማላት ስሜት ተወጦ የሐጅን ስርዓት ያከናውናል። ካለባ እና ሌሎችም መካ ውስጥ ያሉ ስፍራዎች እንደማይመለከቱ ያውቃል። መጥቀምም ሆነ መጉዳት እንደማይችሉም ያውቃል። አላህ ወደዚህች የተቀደሰች ቦታ ሐጅ እንዲደረግ ባያዝ ኖሮ የሐጅ ስርዓት መፈጸም ባልተፈቀደ ነበር።

በሐጅ ወቅት ሙስሊም ነጭ ሽርጥና ኩታ ይለብሳል። ከተለያዩ የዓለማችን ክፍሎች የመጡ ሙስሊሞች በአንድ ቦታ ላይ ይሰበሰባሉ። በሽሸና ተሽሽ፣ በሐብታምና በድሃ፣ በነጭና በጥቁር መካከል ልዩነት የለም። ሁሉም የአላህ ፍጡራንና ባሪያዎች ናቸው። አንዱ ከሌላው የሚበልጠው አላህን በመፍራትና በበጎ ስራ ብቻ ነው።

ሙስሊሞች በሐጅ አማካይነት ይተዋወቃሉ። ይተጋገዛሉ። ከሞት ተቀስቅሰው ለምርመራ በአንድ መስክ የሚቆሙበትን ጊዜም ያስታውሳሉ። እናም ከሞት በኋላ ላለው ሕይወታቸው ስኬት በዚህች ዓለም አላህን ለመታዘዝ የበለጠ ዝግጁዎች ይሆናሉ።⁵⁶

አምልኮ በኢስላም

አምልኮ ማለት ለአላህ ተሽሽነት ማለት ነው። ምክንያቱም አላህ ፈጣሪ ሲሆን አንተ ፍጡር ነህ። አንተ ባሪያ አላህ ደግሞ ጌታህ ናችሁ። ይህ ይሆን ዘንድ በዚህች ዓለም ውስጥ የአላህን ሕግና ስርዓት፣ እንዲሁም የመልእክተኞችን ፈለግ ተከትለህ በቀጥተኛው ጎዳና ላይ የመጓዝ ግዴታ አለብህ። አላህ ለባሮቹ ታላላቅ ሕግጋትን

⁵⁵ ሚፍታሁ ዳረ ሰእዳህ 2/384

⁵⁶ ያለፈው ምንጭ 2/385፣ ዲኑል ሐቅ ገጽ 67

﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ المائدة: ٤٨

«መካከላችሁ ለሁሉም ሕግጋትን (ቀርቦናል)፤ (ግልጽ የሆነን) ጉዳናም ዘርግተናል።» (አል ማሊዳህ 48)

የነዚህ ሕግጋት መቋቋሚያ የነበሩ መሐመድ ሕግ (ሸሪዓ) ነው። የጥንቶችንም ይሸራል። መልእክታቸው የመልእክቶች ሁሉ መቋቋሚያ፤ እርሳቸውም የነብያት መደምደሚያ ናቸውና።

በሁሉም ነብያት ማመን ግዴታ ነው። እንዳቸውን ያልተቀበለ ሁሉንም እንዳስተባበለ ይቆጠራል። ምክንያቱም ሁሉም ነብያት የሰበኩት በአላህ፤ በመላእክት፤ በመጻሕፍት፤ በመልእክተኞችና በመጭው ዓለም ማመንን ነውና። እምነታቸውም አንድ ነው። በነርሱ መካከል ልዩነት በማድረግ በከፊሉ አምኖ በከፊሉ የካደ በሁሉም እንደ ካደ ይቆጠራል። ሁሉም በሁሉም ነብያት ማመንን አስተምረዋልና። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿أَمَّا الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَيْهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفَرُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ﴾ البقرة: ٢٨٥

«መልእክተኛው (መሐመድ) ከአላህ ወደርሱ በተወረደለት መልእክት አመኑ። አማኞችም (እንዲሁ አመኑ)። ሁሉም በአላህ፤ በመላእክት፤ በመጻሕፍትና በመልእክተኞች፤ በመካከላቸው ምንም ልዩነት አናደርግም (ከፊሎቹን አምነን በከፊሎቹ አናስተባብልም)» ያሉ ሲሆን፤ አመኑ።» (አል በቀራህ 285)

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا﴾ النساء: ١٥٠

«እነዚያ በአላህና በመልእክተኞቹ የሚከዱ፤ በአላህና በመልእክተኞቹ መካከልም ልዩነትን ሲያደርጉ የሚሹ፤ በከፊሎች (መልእክተኞች) እናምናለን፤ ከፊሎቹን ግን እናስተባብላለን።» የሚሉ፤ በዚህ (በእምነትና በካደት) መካከልም (አዲስ) መንገድን ሲያበጁ የሚሹ።» (አል ኒግላ 150)

5) በመጭው አለም ማመን፡ በዚህች ምድር ውስጥ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ፍጻሜ ሞት ነው። የሰው ልጅ ከሞት በኋላ መሄጃው የት ይሆን? በዚህች ዓለም ውስጥ ከቅጣት ያመለጡ በዳዮች እንዳመለጡ ይቀሩ ይሆን? በዚህች ዓለም ውስጥ ለበጎ ስራቸው ምንም ዓይነት ምላሽ ያላገኙት በዚህ ሁኔታ እንደሞቱ ይቀሩ ይሆን? የሰው ልጅ ወደ ሞት ይጎርፋል። ትውልድ አልፎ ትውልድ ይተካል። አላህ የዚህችን ዓለም ፍጻሜ እስከያውጅ ድረስ ይህው ሁኔታ ይቀጥላል። ከዚያም በመጭው ዓለም ከመጀመሪያ ሰው እስከ መጨረሻው ሰው ያሉትን ሁሉ በአንድ መስክ ይሰበሰባሉ። ምርመራም ይደረግላቸዋል። መለሚኖች ወደ ጀነት ይሄዳሉ። ካህድያን ወደ እሳት ይነዳሉ።

ጀነት አላህ ለአማኝ ወዳጆቹ ያዘጋጃት የድሎት አገር ናት። ጸጋዎች በየእይነቱ ሞልተውባታል። እነዚህን ጸጋዎች በቃላት መግለጽ አይቻልም።

ጀነት መቶ ደረጃዎች አሏት። እያንዳንዱ ደረጃ በእምነታቸው እና አላህን በታዘዙት ልክ የሚስተናገዱ ነዋሪዎች አሉት። ጀነት ውስጥ እነስተኛውን ጸጋ የሚያገኘው ሰው ግዛቱ የዚህች ዓለም ንጉስ ካለው ግዛት አስር እጥፍ ይጨምራል።

እሳት አላህ በርሱ ለካዳ ሰዎች ያዘጋጃት የቅጣት አገር ናት። ሊሰሟቸው የሚከብዱ ልዩ ልዩ የቅጣት ዓይነቶች አሉባት። አላህ በመጭው ዓለም ሞት እንዲኖር ቢፈቅድ ኖሮ የእሳት ሰዎች ገና እሳቱን ሲያዩ በሞቱ ነበር።

አላህ የሰውን ልጅ እንቅስቃሴ ያውቃል። በቅርበትም ይቆጣጠራቸዋል። በተጨማሪም ለእያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት መላእክት መድቦላቸዋል። አንደኛው በጎ ስራውን፤ ሌላኛው ክፉ ስራውን ይከትባሉ። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَيْنٌ﴾ ق: ١٨

«ከቃል አንድንም አይናገርም፤ ክርሱ ዘንድ (ቃሉን ለመመዝገብ) ዝግጁ የሆኑ መላእክት ያሉ ቢሆን እንደ።» (ቃፍ 18)

ተግባሮቹ በመጽሐፍ መልክ ይዘጋጃሉ። በእለተ ቂያማም ለሰውየው ይሰጣሉ። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُرَبُّنَا مَا لَ هَذَا الْكِتَابُ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ (١١) ﴿الكهف: ٤٩

«(የሥራ) መዝገብ ይቀርባል። ኃጢአተኞችም በውስጡ የያዘውን (መረጃ) እጅግ ሲፈሩት ታያለህ። «ወይ ጥፋታችን ምን ዓይነት (መዝገብ) ነው! ትንሽ ትልቅ ሳይል (ሁሉንም ሥራዎች ልቅም አድርጉ) በውስጡ ያሰፈረ!» ይላሉ። የወሩትን ሥራ ከፊታቸው ቀርቦ ያገኙታል። ጌታህ ማንንም አይበድልም።» (አል ከሆፍ 49)

ሰውየው የሰራ መዝገቡን ያነሳል። ተግባራቱን አይከድም። የሚከዳቸው ካሉም አላህ አይኑን፣ ጆሮውን፣ እጆቹን፣ እግሮቹንና ቆዳውን ያናግራቸውና የሰራውን ሁሉ ይመሰክራሉ። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ﴾ (١٢) ﴿حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (١٣) ﴿وَقَالُوا لَوْلَا جُئِدُوا بِمِثْلِ مَقَامِنَا لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلَئِيْهِ تَرْجَعُونَ﴾ (١٤) ﴿وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَوُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ مَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ﴾ (١٥) ﴿فصلت: ١٩ - ٢٢

«የአላህ ጠላቶች ወደ እሳት የሚሰበሰቡበትን ቀን (አስታውስ)። እነርሱ (ያንዱ) በአንድ ላይ ተከማችተው (ወደ እሳት) ይነዳሉ። ወደርሷ በቀረቡ ጊዜም ጆሮዎቻቸው፣ ዓይኖቻቸውና ቆዳዎቻቸው ይወሩት በነበረው ነገር በነርሱ ላይ ይመሰክሩባቸዋል። ቆዳዎቻቸውንም፣ «በኛ ላይ የመሰከራችሁት ለምንድን ነው?» በማለት ይጠይቃሉ። «ያ ሁሉንም ነገር ያናገረ አላህ አናገረን። እርሱ ለመጀመሪያ ጊዜ ፈጠራችሁ። ወደርሱም ትመለሱ ሳላችሁ» ይሏቸዋል። «(እኩይ በምትፈጽሙበት ወቅት) ከጆሮዎቻችሁ፣ ዓይኖቻችሁና ቆዳዎቻችሁ ምስክርነት አትደቡቁም ነበር። ግና አላህ ከምትፈጽሙት (እኩይ ተግባር) ብዙውን አያውቅም የሚል ግምት ነበራችሁ።» (ፋሲለት 19-22)

በመጽሐፍ ዓለም ማመንን ሁሉም ነብያትና መልአካቶች ሰብከዋል። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَمَنْ آتَيْنَاهُ الْكِتَابَ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً إِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اخْتَلَتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمَتَجِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (٣١) ﴿فصلت: ٣٩

«ምድርን ደረቅ ሆና ማየትህም ከተለምዶቱ ነው። በርሷ ላይ ውሃ ባወረድን ጊዜ (በቡቃያዎችዋ) ነፍስ ትዘራለች። ትለመልማለችም። ያ እርሷን ሕያው ያደረጋት አምላክ በእርግጥም መታንን ሕያው ያደርጋል። እርሱ ሁሉንም ነገር መፈፀም ይችላል።» (ፋሲለት 39)

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَغْلِبْهُنَّ يُقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يُلْحِقَ الْمَوْتَ بِكُلِّ إِنْسَانٍ﴾ (٣٢) ﴿الاحقاف: ٣٣

«ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረው፣ እነርሱን በመፍጠሩም ድካም ያልተሰማው አላህ መታንን ሕያው ማድረግ እንደሚችል አላዩምን? በእርግጥም ይህን ማድረግ የሚሳነው አይደለም። እርሱ ሁሉንም ነገር ቻይ ነውና።» (አል አህቃፍ 33)

የአላህ ጥበብ የሚወስነውም ይህንኑ ነው። ምክንያቱም አላህ ፍጡራንን ለቀልድ አልፈጠረም። እንዲሁም አይተዋቸዋውም። አላህ ይቅርና የሰው ልጅ እንኳ እንድን ዋጋ ያለው ነገር ያለ ምንም አላማና ሳያስበው በድንገት አይፈጥርም። ጤነኛ አእምሮ ያለው ሰው ይህን አያድደርግም ብሎ የሚያምን፣ አምላክ ለጫዋታ እንደፈጠረውና እንዲሁም እንደሚተወው እንዴት ሊያስብ ይችላል? ይህ ፍጹም ለአላህ ተገቢ አይደለም። እርሱ ከዚህ በጣም የጸዳና የላቀ ነው። እንዲህ ብሏል፡

﴿أَمْحَسِبْتُمْ أَنْمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ (١٦) ﴿المؤمنون: ١١٥

«የፈጠርናችሁ ለቀልድ እንደሆነና እናንተም ወደኛ እንደማትመለሱ ነመታችሁ?» (አል መላሚኑን 115)

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾ (١٧) ﴿ص: ٢٧

«ሰማይንና ምድርን፡ በመካከላቸውም ያሉትን ፍጡራን በከፍተኛ ልልፈጠርንም፡፡ ይህ የነዚያ የካዳት ሰዎች እሳቤ ነው፡፡ ከሓድያን ከእሳት ወደላቸው፡፡» (ሷድ 27)

በመጭው ዓለም ማመን አስተዋይ ሁሉ የሚቀበሉት፡፡ አእምሮም የሚያጸድቀው፡፡ ንጹህና ቀጥተኛ ተፈጥሮም የሚቀበለው እምነት ነው፡፡ ምክንያቱም እንደ ሰው በመጭው ዓለም ካመነ አንድን ተግባር ለምን እንደሚሰራ እና እንደሚተው ያውቃል፡፡ ይህን የሚያደርገው ከአላህ ዘንድ ያለውን ጸጋ ተስፋ አድርጎ መሆኑን ይገነዘባል፡፡

ሰውን የበደለ በመጭው ዓለም እዳ እንደሚከፍል ያምናል፡፡ መልካም የሰራ ምንዳ፤ ክፉ የሰራ ቅጣት እንደሚያገኘውም ያምናል፡፡ ሁሉም ነፍሶች የሰራቸውን ዋጋ በትክክል ያገኛሉ፡፡ መለኮታዊ ፍትህ ይሰፍናል፡፡ አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۖ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۖ﴾ (الزلزلة: ٧ - ٨)

«ቅንጣት ያክል መልካም የሠራ ሰው ያገኘዋል፡፡ ቅንጣት ያክል ክፉን የሠራም ሰው ያገኘዋል፡፡» (አል ዘልዘላህ 7-8)

እለተ ቂያማ (ትንሳኤ) መቼ እንደሚከሰት የሚያውቅ ሰው የለም፡፡ ነብያትና መልእክተኞች፤ ወይም መላእክት እንኳ ቀኑን በትክክል አያውቁም፡፡ አላህ ብቻ የሚያውቀው ሚስጥር ነው፡፡ እንዲህ ብሏል፡-

﴿يَسْتَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُنِي لَوْحًا إِلَّا هُوَ ۚ﴾ (الأعراف: ١٨٧)

«(መሐመድ ሆይ!) 'ዕለተ ትንሳኤ መቼ ነው?' በማለት ይጠይቁሃል፡፡ እርሷን የሚመለከት እውቀት ያለው ከኔታዬ ዘንድ ነው፡፡ የምትከሰትበትን ዕለት ግልጽ የሚያደርግልኝም እርሱ ብቻ ነው በላቸው፡፡» (አል አላራፍ 187)

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ لقمان: ٣٤

«የሰዓቷ (ትንሳኤ) እውቀት ያለው አላህ ብቻ ነው፡፡» (ሉቅማን 34)

5) በቀደሞቹ ማመን፡፡ አላህ ያለፈውንም፤ የአሁኑንም፤ የሚመጣውንም ሁሉ ያውቃል፡፡ የባሮቹን ሁኔታና ተግባር፤ የመሞቻ ጊዜና የሲሳይ መጠንም ያውቃል ብሎ ማመን በቀደሞቹ ማመን ይባላል፡፡ አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿إِنَّ اللَّهَ يَكُلُّ شَيْءًا عَلَيْهِ﴾ العنكبوت: ٦٢

«አላህ ሁሉንም ነገር ዐዋቂ ነው፡፡» (አል አንክቡት 62)

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾

﴿الأنعام: ٥٩﴾

«የፋቅ ሚስጥራት ቁልፎች በእጁ ናቸው፡፡ ከርሱ ውጭ ማንም አያውቃቸውም፡፡ (ሁሉንም) በየብስም በባሕርም ውስጥ ያሉ (ፍጡራንን ሁሉ) ያውቃል፡፡ ከቅጠልም ምንም አትረገፍም፤ እርሱ የሚያውቃት ቢሆን እንጂ፡፡ በምድር ጨለማዎች ውስጥ የምትገኝ እያንዳንዱ ቅንጣት፤ ርጥብ ወይም ደረቅ ነገር ግልጽ ከሆነው መጽሐፉ ውስጥ ሰፍራለች፡፡» (አል አንፃም 59)³⁸

ይህን ሁሉ ከርሱ ዘንድ ካለ መጽሐፍ ውስጥ አስፍሮታል፡፡

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ﴾ يس: ١٢

«ሁሉንም ነገር ግልጽ ከሆነ መዝገብ ውስጥ አስፍረናል፡፡» (ያሲን 12)

አላህ እንዲህም ብሏል፡-

³⁸ በቁርአን ውስጥ ከዚህች አንቀጽ ውጭ ሌላ አንቀጽ ባይኖር እንኳ ከአላህ የመጣ ለመሆኑ ይህችው ብቻ በቂ ማስረጃ ትሆን ነበር፡፡ ምክንያቱም የሰው ልጅ በየትኛውም ዘመን ሳይንስና ቴክኖሎጂ አድጓል በሚባልበት እና በእውቀቱ በተከራራበት በዚህ ዘመን እንኳ እንዲህ ዓይነት ሁለንተናዊ የሆነ እውቀት ባለቤት መሆን ቀርቶ ማሰብ እንኳ አይቻለም፡፡ ማድረግ የሚችለው በእርሱ አካባቢ ያለን እጽዋት ወይም እንስሳ የተወሰነ ሚስጥር መግለጽ ብቻ ነው፡፡ ለዚያውም ካወቀው የማያውቀው በጣም ይበሃል፡፡

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحج: ٧٠)

«አላህ በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉትን ሁሉ እንደሚያውቅ አታውቅምን? ይህ ሁሉ በመዝገብ ውስጥ ሰፍሯል። ይህን ማድረግ ለአላህ እጅግ ቀላል ነው።» (አል ሐድ 70)

አላህ እንድን ነገር ማድረግ ሲሻ «ሁን» ይለዋል ወዲያውኑም ይሆናል።

﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ (يس: ٨٢)

«አንድ ነገር በከጀለ ጊዜ ትእዛዙ «ሁን» የሚል ሲሆን (ያ ነገር) ወዲያውኑ ይሆናል።» (ያሲን 82)

አላህ ሁሉንም ነገር እንደፈጠረ ሁሉ በሁሉም ነገር ላይ ቻይ ነው።

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ (القمر: ٤٩)

«እኛ ሁሉንም ነገር በልክ ፈጠርን።» (አል ቀመር 49)

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ (الزمر: ٦٢)

«አላህ የሁሉም ነገር ፈጣሪ ነው።» (አል ዙመር 62)

የሰው ልጆችን እንዲታዘዙት ፈጠረ። የአምልኮ ስርዓቱን ገለጸላቸው። እንዲፈጽሙትም አዘዛቸው። እርሱን ከመወንጀል አስጠነቀቃቸው። የሐጢአትን ምንነት አብራራላቸው። የአላህን ትእዛዝ በመፈጸም ምንዳ እንዲያገኙ ወይም ሐጢአት በመስራት እንዲቀጡ፤ ይህን የማድረግ አቅም ሰጣቸው።

አንድ ሰው «በቀደቀደር» ማመኑ የሚከተሉትን ጥቅሞች ያስገኛል።

- 1) አንድን ነገር ሲሰራ ማድረግ ያለበትን ሁሉ ያደርጋል። ሰበቡን ያደርሳል። ከዚህ ሁሉ በኋላ ግን በአላህ ይመካል። ምክንያትና ውጤት የአላህ ቀደር (ውሳኔ) አካል መሆናቸውን ይረዳልና።

- 2) ይህ እምነት የቀልብ ረፍትንና መረጋጋትን ይሰጣል። ስክነትን ያጎናጽፋል። ሁሉም ነገር የሆነው በአላህ ውሳኔ መሆኑን፤ ያገኘው ክፉ ነገር ሊያጣው እንደማይችል ያመነ ነፍሱ ረፍት ታገኛለች። የአላህን ውሳኔ በደስታ ያስተናግዳል። ከርሱ የተሻለ የደስታና የእርጋታ ሕይወት የሚኖር የለም።

- 3) የሚፈልጉትን ሲያገኙ፤ ሐሳብ ሲሳካ፤ በራስ መደነቅንና መከፈስን ያስወግዳል። ምክንያቱም ሐሳብ መሳካቱ የአላህ ጸጋና በርሱ ውሳኔ የተፈጸመ መሆኑን ያምናል። ስለዚህም አላህን ያመስግናል።

- 4) ያሰቡት ሳይሳካ ሲቀር ወይም አንዳች መጥፎ ነገር ሲደርስ መረበሽን፤ መታወክን፤ ቁጭትንና ሐዘንን ያስወግዳል። ምክንያቱም በአላህ ውሳኔ የሆነ ነው። የርሱን ውሳኔ የሚያስቀር የለም። ይህን የተረዳ መታወኩ ይወገዳል። ትእዛዝን ያደርጋል። ምንዳም ከአላህ ይከጃላል።

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحديد: ٢٢ - ٢٣)

«በምድርም፣ በራሳችሁም ላይ የሚደርስ አንድም መከራ የለም፣ እንዲከሰት ከማድረጋችን በፊት መዝገብ ውስጥ የሰፈረ ቢሆን እንጂ። ይህ ለአላህ እጅግ በጣም ቀላል ነው። (ከመልካም ነገር) ባለፉትሁ እንዳታዘኑ፣ በተሰጣችሁም (አለቅጥ) እንዳትደሰቱ (ይህን አደረግን)። አላህም ኩራተኛንና ጉረኛን ሁሉ አይወድምና» (አል ሐዲድ 22-23)

- 5) ሙሉ በሙሉ በአላህ የመመካትን ስሜት ያሰርጻል። ምክንያቱም ጥቅምም ሆነ ጉዳት በአላህ እጅ መሆኑን ሙስሊም ስለሚያውቅ ትእዛዝንና ለጉልበቱ አይፈራም። ከሰዎች መካከል አንዱን ፈርቶ በጎ ነገር ከመስራት አይታቀብም። ነቢዩ (ሰወ) ለኢብን አባስ እንዲህ ብለዋቸዋል።

«ሰዎች ሁሉ አንተን ለማጥቃት ቢሰባሰቡና ቢተባበሩ አላህ ከጻፈለህ ውጭ ሌላ ነገር አይጠቅሙህም። በአንዳች ነገር ሊጎዱህ ቢሰባሰቡና ቢተባበሩም አላህ ከጻፈለህ ውጭ ሌላ ጉዳት አያደርሱብህም።» (አህመድና ቲርሚዝ)

ተውባ

የአላህ መልእክተኛ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል፡

«ሊያንዳንዱ የሰው ልጅ ስህተት ፈጻሚ ነው። ከስህተት ፈጻሚዎች ውስጥ በላጮቹ ተውባ አድራጊዎች ናቸው።» (አህመድና ቲርሚዝ)

የሰው ልጅ ደካማ ፍጡር በመሆኑ የሐጢአትን መከራ መሸከም ስለማይችል አላህ ለርሱ በማዘን ማቃለያ አበጀለት። ይህም ማቃለያ ተውባ ይባላል። ተውባ ትርጉሙ ወንጀልን አስቀያሚ ነገር መሆኑን በመረዳት፤ አላህን በመፍራትና ወደፊት ያዘጋጀለትን ጾጋም ተስፋ በማድረግ መተው፤ ለፈጸመው ወንጀል መቆጫት፤ በርሱ ላይ አለመዘውተር፤ በቀሪ እድሜ በበጎ ስራ ላይ መበርቃት ነው።⁶² ተውባ በሰውየውና በእምላኩ መካከል ብቻ የሚፈጸም የልቦና ተግባር ነው። ብዙ ውጣ ውረድ፤ ድካምና ስቃይ የለውም። የቀልብ ብቻ ተግባር ነው። ወደፊት ወንጀል ከመፈጸም መቃቀብ ነው። ወንጀልን መተው ደግሞ ረፍት እንጅ ስቃይ አይደለም።⁶³

ሚስጥርህን ከሚያጋልጥና ድክመትህን ያለ አግባብ ከሚጠቀምበት የሰው ልጅ ፊት ንስሐ መግባትና ሐጢአትን መናዘዝ እያስፈልግህም። ተውባ ባንተና በእምላክህ መካከል የሚደረግ ሚስጥራዊ ግንኙነት ነው። እርሱን በቀጥታ ምህረት ትለምነዋለህ። እንዲያቀናህም ትማጸነዋለህ። ንስሐህን ይቀበላል።

በእስልምና የውርስ ሐጢአት የሚባል ነገር የለም። ከሐጢአት የሚያጸዳ የተለየ ሰውም የለም። በኋላ ላይ እስልምናን የተቀበለው ነምሳዊው አይሁድ ሙሐመድ አሳድ እንዲህ ሲል ጽፏል፡

«በቁርአን ውስጥ በአንድም ቦታ ላይ የሰው ልጅ ከውርስ ሐጢአት መጽዳት እንደሚያስፈልገው የሚገልጽ አንድም መልእክት አላገኘሁም። በእስልምና በሰውየውና በእጣ ፈንታው መካከል የሚቆም የውርስ ሐጢአት የሚባል ነገር የለም። ለሰው ልጅ የሰራው

እንጅ ሌላ የለውም።⁶⁴ የሰው ልጅ የንስሐና የመዳን በር ተከፍቶለት ከሐጢአት ይጸዳ ዘንድ ቁርባን ማቅረብ ወይም ራሱን መግደል አያስፈልገውም።»⁶⁵ አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾ النجم: ٣٩

«የሰው ልጅ ከለፋበት ውጭ ሌላ የለውም።» (አል ነጅም 39)

ተውባ በርካታና ታላላቅ በጎ ውጤቶች አሉት። ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ተወስተዋል፡

1) የአላህን ታገሽነት ስፋት ሰውየው እንዲረዳ ያደርገዋል። አላህ ነውሩን ማጋለጥ ሲችል ሽፍጥለታል። ቅጣቱን ማፋጠን ሲችል አዘግይቶለታል። ቢያጋልጠው ኖሮ ከሰው መሐል ተከብሮ መኖር ባልቻለ ነበር። የሐጢአት ቆሻሻው አስቀያሚ ስብእና አላብሶት ሰዎች በናቁት እና በሽሹት ነበር። ግና አላህ ነውሩን ሽፍጥ፤ በክብር እንዲኖር አደረገው። በትእዛዝቱ ሸፈነው። አቅም ለገሰው። ሲሳይም ቸረው።

1) የነፍሱን ምንነት እንዲያውቅ ያደርገዋል። ነፍስ በክፉ ታዛለች። ከርሷ የመነጮ ሐጢአቶች፤ የፈጸመቻቸው ጥፋቶች ከልክል የሆኑ ስጋዊ ስሜቶችን ለመታገስ ደካማ መሆኗን ያሳያሉ። ስለዚህም ምንጊዜም የአላህ ጥበቃ ያሻታል። ከርሱ እንክብካቤ የምትብቃቃበት ቅጽበት የለም።

2) አላህ ለሰው ልጅ ተውባን በመደንገግ ትልቅ የደስታ ምክንያት አዘጋጀለት። ሰፊ የሐሴት በር ከፈተለት። እርሱም ወደ አላህ መመለስና በርሱ መታገዝ ነው። በተውባ አማካይነት ዳዓ፤ ለአላህ መዋደቅ፤ ጉዳይን ለርሱ ማዋየት፤ እርሱን መከጀል፤ ማፍቀር፤ መፍራት፤ ተስፋ ማድረግ እና መሰል ጾጋዎችን እንዲያጣጥም አደረገው። ነፍስ ወደፈጣሪዋ ይበልጥ እንድትጠጋ ረዳት። ተውባ ባይኖር ወደ አላህ መመለስና መቅረብ አይገኝም ነበር።

⁶² አልሙፍረዳት ፊ ገሪበል ቁርአን ገጽ 76

⁶³ አልፈዋሊድ- ኢብንል ቀይም ገጽ 16

⁶⁴ አል ነጅም 39

⁶⁵ The Road to Meka p 140

3) በተውባ እማካይነት አላህ ያለፈን ወንጀል ይምራል። እንዲህ ብሏል፡

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ الأنفال: ٣٨

«ለነዚያ ለካዱት ሰዎች (ከክህደት) ከታቀቡ ያለፈ ወንጀላቸው እንደሚምርላቸው...ንገራቸው» (አል አንፋል 38)

4) ወንጀልን ወደ በጎ ስራ ይቀይራል።

﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ الفرقان: ٧٠

«ንስሐ የዘገፈ ያመኑና መልካም ተግባራትን የፈፀሙት ሲቀሩ። ለእነርሱ፣ አላህ ኃጢአታቸውን በመልካም ሥራዎች ይቀይርላቸዋል። አላህ መሐሪ፣ አሳኝ ነውና።» (አል-ፋርቃን 70)

5) ሰውየው መሰሎቹ የሰው ልጆች ሲያጠፉና ሲሳሳቱ አላህ ለርሱ ጥፋት ያሳየውን ትእዛዝትና ይቅር ባይነት እርሱም እንዲያሳይ ተውባ ያስታውሰዋል። ምንዳ የተግባር አካል ነውና። ሰዎችን በእንዲህ አይነት መልካም አኳኋን ያስተናገደ ከአላህም ዘንድ ተመሳሳይ መስተንግዶ ይደረግለታል። አላህ ክፉ ስራውን ወደ በጎ አድራጎት ይመልስለታል። እርሱ የመሰሎቹን ሰዎች ክፉ ስራ በበጎ እንደመለሰው።

6) ነፍስ ስህተቷና ግድፈቷ የበዛ መሆኗን በማስታወስ የሌሎችን ነውር ከመከታተል ጥፋት እንዲቆጠብ፣ የሌሎችን ጉድለት ከመከታተል ይልቅ ራሱን በማስተካከል እንዲጠመድ ይረዳዋል።

ይህን ክፍል በአንድ ሐዲሳዋ ዘገባ እቋጫዋለሁ። አንድ ሰው ከነቢዩ ዘንድ መጣና፡ «የአላህ መልእክተኛ ሆይ፣ ያልፈጸምኩት ሐጢአት የለም» አላቸው። «የአላህን አንድነትና የነብዩ መሐመድን መልእክተኛነት ትመስክር የለምን?» በማለት ሦስት ጊዜ ደጋግመው ጠየቁት። «አዎ» አላቸው። «ይህ ምስክርነትህ ሐጢአትህን ያብስልሃል» አሉት። (አቡ ዩሊና ጠበራኒ)

በሌላ ዘገባ እንደተወሳው ከነቢዩ ዘንድ መጣና «አንድ ሰው ከአላህ ጋር አንዳችን ነገር ከማጋራት ውጭ ሌሎች ሐጢአቶችን ሁሉ ቢሰራ የተውባ እድል ይኖረዋልን?» ሲል ጠየቃቸው። «ሰልመሐልን?» አሉት። «ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና አንተም የአላህ መልእክተኛ መሆንን እመስክራለሁ።» አለ። «እንግዲያውስ የተውባ እድል አለህ። ከእንግዲህ በኋላ በጎ ስራ ፈጽም። ሐጢአትንም ተው። አላህም (በችሮታው) ሐጢአትህን ሁሉ ወደ በጎ ይቀይርልሃል» አሉት። «እኩይ ድርጊቴንና ክፉቴን ሁሉ?» ሲልም ጠየቃቸው። «አዎ» አሉት። «አሏሁ አክበር» በማለት ጮኹ። ከአይን እስኪሰወር ድረስም ይህንኑ ቃል ደጋገመ። (ጠበራኒ)

ነቢዩ በሐዲሳቸው እንደገለጹልን ሊሰላም ክርሱ በፊት ያለውን ሐጢአት ያብሳል። እውነተኛ ተውባም ክርሱ በፊት የተፈጸመ ወንጀሎችን ሁሉ ያስወግዳል።

በእስልምና ያልተመራ ሰው ፍጻሜ

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዳየነው ኢስላም የአላህ ሐይማኖት ነው። እውነተኛው ሐይማኖትም እርሱው ብቻ ነው። ሁሉም ነብያትና የአላህ መልእክተኞች የሰበኩት እምነትም እርሱ ነው። በርሱ ላመነ አላህ በዚህችም ሆነ በቀጣዩ አለም ታላቅ ምንዳ እዘጋጅቶለታል። በርሱ የካደን ደግሞ በብርቱ ቅጣት ዝቶበታል።

አላህ የዚህ ዩኒቨርስ ፈጣሪና ባለቤት፤ እንተ ደግሞ ፍጡር እንደመሆኑ ተፈጥሮን ላንተ ገርቶልሐል። ሕግጋትን አበጅቶልሐል። እንድትከተለውም አዟል። በርሱ ካመንክና ያዘዘውን ከፈጸምክ፤ ከከለክለህም ከታቀብክ በመጭው ዓለም አላህ ቃል የገባልህን ዘልዓለማዊ ድሎትና ስኬት ታገኛለህ። በዚህች አለም ጸጋዎችም ትደሰታለህ። ከማንም በላይ ብልህ እእምሮና የጸዳች ነፍስ ካላቸው ወገኖች፤ ማለትም ከነብያት፤ ከደጋግ ሰዎችና ከአላህ የቅርብ መላእክት ጋርም ትመሳሰላለህ።

በእንጻፋ በእምላክ ከካደክ ይህችንም መጭውንም አለም ትከሰራለህ። በሁለቱም አለማት ለቀጣውና ለቅጣቱ ትዳረጋለህ። ከማንም በላይ ጎደሎ እእምሮና የቆሸሸች ነፍስ ካላቸው ፍጡራን፤ ማለትም ከሰይጣናት፤ ከበዳዮች፤ ከበካዮችና ከእምባገኖች ጋርም ትመሳሰላለህ።

አላህን መካድና በእስልምና አለመመራት በጥቅሉ ይህን አደጋ ያስከትላል። ከሀደት የሚያስከትለውን ጣጣ ቀጥሎ በዝርዝር አቀርባለሁ።

1) በፍርሃት መሞላትና ሰላም ማጣት

አላህ በርሱ ላመኑትና መልእክተኞቹን ለተከተሉት ሁሉ በዚህችም ሆነ በመጭው ዓለም የተሟላ ሰላም ቃል ገብቶላቸዋል።

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمَنُ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾
الأنعام: ٨٢

«እነዚያ ያመኑትና እምነታቸውን በበደል ያልበከሉት ሰላም የነርሱ ብቻ ነው። ቅኑን ጉዳና የተመሩትም እነርሱ ብቻ ናቸው)።» (አል አንዓም 82)

አላህ ሰላም ለጋሽና የበላይ ነው። በዚህች ዩኒቨርስ ውስጥ ያሉ ነገሮች ሁሉም ባለቤት ነው። እንድን ሰው በእምነቱ ምክንያት ሲወደው ውስጣዊ ሰላምና መረጋጋት ይለግሰዋል። ሰውየው በርሱ ሲክድ ሰላምንና መረጋጋትን ይነጥቀዋል። እናም በመጭው ዓለም ፍጻሜውን የሚፈራ፤ በዚህች አለም በሽታንና ችግርን፤ የመጭው ጊዜ እጣ ፈንታውን የሚሰጋ ሆኖ ታገኘዋለህ። ለራሱና ለንብረቱ ደህንነት ስጋት ስለሚንጠውና በአላህ ስለማይመክ የመድን ዋስትና ቢሮዎችን ሲያጣብብ ታገኘዋለህ።

2) የጭንቅ ሕይወት

አላህ የሰውን ልጅ ፈጠረ። በዩኒቨርሱ ውስጥ ያሉ ነገሮችንም ለጥቅሙ ገራለት። የሁሉንም ፍጡራን ሲሳይና እድሜም ወሰነ። በራሪ አእዋፍ ከጎጆው ወጥቶ ከዛፍ ዛፍ እየተንጠላጠለና እያዜመ የእለት ጉርሱን ሲፈልግ ታገኘዋለህ። የሰው ልጅም አላህ ሲሳያቸውንና እድሜያቸውን ከወሰነላቸው ፍጡራን መካከል እንዲ ነው። በጌታው ካመነና በርሱ ሕግና ስርዓት ከተመራ ደስታና መረጋጋት ይለግሰዋል። ሁለንተኛው ገር ያደርግለታል። በኑሮው ከዝቅተኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ ቢሆንም እንኳ ደስታ አይለየውም።

በጌታው ከካደና እርሱን ከማምለክ ከተከራራ ግን ሕይወቱን የጭንቅ ሕይወት ያደርግበታል። ጭንቀትና ሐሳብ ያሸከመዋል። የደስታና የድሎት ስበቦች ሁሉ በእጁ ቢሆኑ እንኳ ከጭንቅ አይታደጉትም። ለዚህቻቸው የቁሳዊ ሕይወት ድሎትን ባመቻቹ ሐገራት ውስጥ ራስን የማጥፋት ወንጀል መበራከቱን አታይምን? ሕይወትን ደስታማ ለማድረግ የሚመረተውን የቁስ መዓትና የመዝናኛ ጉዞዎችን ብዛት አታስተውልምን? ልቦና ከእምነት ሲነጥፍና የመጨነቅ ስሜት ሲነግስ ይህን ጭንቀት በአዳዲስ ነገሮች ለማስወገድ የሚደረግ ከንቱ መከራ ይበረክታል። አላህ እንዲህ ሲል እውነትን ተናግሯል።

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾ (١٢٤ طه)

"ግና ከመልዕክቱ ያፈገፈገ ሕይወቱ ጭንቅ የበዛበት ይሆናል። በትንሳኤ ቀንም እውር አድርገን እንቀሰቅሳለን።" (ጊሃ 124)

3) ከራሱና በዙሪያው ካለው አለም ጋር በግጭት ይኖራል

ነፍሱ የተፈጠረችው በእሐዳዊ ተፈጥሯዊ እምነት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿فَطَرَتِ اللَّهُ آلِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيَّهَا﴾ (الروم: 30)

«(ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው።» (አል ሩም 30)

የሰው ልጅ አካል ለአምላኩ እጅ ሰጥቷል። እርሱ በዘረጋው ሕግና ስርዓት ይመራል። አላህን ከካደ ግን ከዚህ ተፈጥሮው ጋር ይጋጫል። የመምረጥ መብት የተሰጠው የሕይወቱ መስክ የአምላኩን ትእዛዝ ይቃረናል። እናም አካሉ ለአላህ ሕግ ያደረ ሆኖ እያለ ሕሊናው በእርሱ ላይ በማመጽ ከርሱ ጋር ይጋጫል።

በዙሪያው ካሉ ፍጡራን ጋርም ይጋጫል። ምክንያቱም ከግዙፉ ፕላኔት እስከ ትንሿ አተም ድረስ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ለአምላካቸው ያደሩ፤ እርሱ በዘረጋው ስርዓት የሚመሩ ናቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائِنِّي طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ﴾ (فصلت: 11)

«ከዚያም ወደ ሰማይ አሰበ። ጭስ ነበረች፡ እርሷንና መሬትንም፡ "ወዳችሁም ሆነ ሳትወዱ ኑ" አላቸው። "ወደን (እና ታዛዦች ሆነን) መጣን" አሉ።» (ፋሲለት 11)

ይህ ዩኒቨርስ ልክ እንደርሱ ለአላህ እጅ የሰጠውን ይወዳል። በአላህ ላይ ያመጸውን ይጠላል። ከሐዲ ከአጠቃላይ የተፈጥሮ ሂደት ያፈነገጠ ነው። ራሱን በአምላክ ተቀናቃኝነት በይግሏል። በርሱ ላይ አምጿል።

ይህም በመሆኑ ከህደቱንና እመጹን ሰማያትና ምድር እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ ፍጡራን ሁሉ እጅግ ይጠሉታል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۚ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ۝۸۱ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًًا ۝۸۲ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۝۸۳ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝۸۴ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِيَ الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۝۸۵﴾ (مريم: 88-93)

"አዛዥ አምላክ ልጅ ያዘ።" አሉ። (አጋሪዎች ሆይ!) እጅግ ክፉ የሆነን ነገር በእርግጥ አመጣችሁ። ለአዛዥ አምላክ ልጅ አለው ሰላላ ሰማያት ሊቀደዱ፣ ምድርም ልትሰነጠቅ፣ ጋራዎችም ተንደው ሊወድቁ ይቀርባሉ። ልጅ መያዝ ለአዛዥ አምላክ ተገዢው አይደለም። በሰማያትም በምድርም ውስጥ አንድም የለም፤ ለእር-ረሕማን ባሪያ ሆኖ የሚመጣ ቢሆን እንጅ።» (መርየም 88-93)

አላህ ፈርደውንንና ሰራዊቱን አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡-

﴿فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ﴾ (الدخان: 29)

«ሰማይም ምድርም አላለቀሱላቸውም። (ጥቂት) የመቆየት ዕድልም አልተሰጣቸውም።» (አል ዱካን 29)

4) መሐይም ሆኖ ይኖራል

ከህደት ማለት መሐይምነት ነው። ከተራው መሐይምነት ይከፋል። ምክንያቱም ከሐዲ አምላኩን አያውቅም። አላህ ድንቅ በሆነ ጥበብ የዘረጋውን አለምና በርሱ ውስጥም የረጨውን ተአምር እያየ ዩኒቨርሱን ያነጸውንና እርሱን የፈጠረውን አምላክ ይከዳል። ይህ ታላቅ መሐይምነት አይደለምን?

5) ራሱንም በዙሪያው ያሉ ሰዎችንም በዳይ ሆኖ ይኖራል

ላልተፈጠረለት አላማ በመዋሉ፤ አምላኩን ትቶ ሌላን አካል በማምለኩ ራሱን በድሏል። በደል ማለት አንድን ነገር ያለ ቦታው

﴿وَمَا بِكُمْ مِّنْ يَّعْتَمِرُ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾﴾ النحل: ٥٣ - ٥٤

«የሰው ልጅ ፡ ፀጋዎች ሁሉ ከአላህ (የተገኘ) ናቸው። አንዳች ጉዳት ባገኛችሁም ጊዜ ወደርሱ ትራግላችሁ። ጉዳቱንም ከናገተ ላይ ባስወገደ ጊዜ ከውስጣችሁ ከፊሎችበጌታቸው ያጋራሉ።» (አል ንባል 53-54)

የሰው ልጅ ሆይ፡ ብልህና አስተዋይ ሰው ታላላቅ ጉዳዮችን ይወዳል። ተራና ርካቾችን ደግሞ ይጠላል። የኑብያቶችንና የሌሎችንም ደጋግ ሰዎችን ፈለግ መከተልን ይወዳል። ሁሉም እነርሱን በእርእያነት ለመከተል፡ በጎ ስራቸውን ለመፈጸም ይጥራል። ወደፊት ከነርሱ ጋር ለመጎራበት ይመኛል። ይህን ምኞቱን ለማረጋገጥ መንገዱን አላህ እንዲህ ሲል ገልጾታል፡

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾﴾ آل عمران: ٣١

«ብላቸው፡- “አላህን የምትወዱ ከሆናችሁ ተከተሉኝ፤ አላህ ይወዳችኋል፤ ኃጢአቶቻችሁንም ይምራል፤ አላህ መሐሪ፤ አዋኝ ነው።” (አሊ ኢምራን 31)

ይህን ሲፈጽም አላህ ከኑብያት፡ከመእከተኞች ከሸሂዶችና ከደጋግ ሰዎች ያጎራብተዋል። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَمَن يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦١﴾﴾ النساء: ٦٩

«አላህንና መልዕክተኛውንም የሚታዘዝ (በመጭው ዓለም) አላህ ፀጋውን ከሰጣቸው ከነቢያት፤ ከጸድቃንም፤ ከሰማዕታትና ከደጋጉት ጋር ይሆናል። የነዚህ ባልገደራት ምን ያምር?» (አል ኒዛል 69)

አንተ ሰው ሆይ፡ ለራስህ ጊዜ ሰጥተህ፤ ከሰዎች ገለል ብለህ የመጣልህን እውነት እንድትፈትሽ ጋብኸሃልሁ። መረጃውን አስተንትን። እውነት ሆኖ ካገኘህው ተከተለው። የልምድ እና የባህል እስረኛ አትሁን። ከባልንጀሮችህ፤ ከእገርህና ከአያት ቅድመ እያቶችህ ውርስ ይህ እንደሚበልጥብህ እወቅ። አላህ ካህድያንን ወደዚህ ስልት እንዲህ በማለት መርቷቸዋል፡

﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنسَنُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾﴾ يس: ٧٧ - ٧٩

«የሰው ልጅ ከፍተኛው ጠብታ እንደ ፈጠርነው አላወቀምን? ይሁንና (የተለያዩ የሕይወት እርከኖችን ካለፈ በኋላ) ግልጽ ተሟጋች ለመሆን በታ። ለኛ ምሳሌ አደረገልን። አፈጣጠሩንም ዘነጋ። “የበሰበሱ አጥንቶችን ሕያው የሚያደርግ ማን ነው?” አለ። በል። “ያ መጀመሪያ ከምንም ያስገ ናቸው (አምላክ) ሕያው ያደርጋቸዋል። እርሱ ፍጡራንን ሁሉ ጠንቅቆ ዐዋቂ ነው።” (ያሲን 77-79)

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنسَنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾﴾ الانقطار: ٦ - ٨

«የሰው ልጅ ሆይ! ፍፁም ችር በሆነው ጌታህ (ላይ እንድታምፅ) ያነሳሳህ ምንድን ነው? በፈጠረህ፤ አካል መሉ ባደረገህና ባስተካከለህም፤ በመረጠው ቅርፅና ውበት በፈጠረህም (ጌታህ ላይ እንድታምፅ ያነሳሳህ ምንድን ነው)?» (አል ኢንፊሻር 6-8)

ከድህነት እንዲገላገልህ፤ ከበሽታ እንዲፈውስህ፤ ችግርን እንዲያስወግድልህ፤ ሐጢአትህን እንዲምርልህ፤ ስትበደል እንዲረዳህ፤ መንገድ ስትስት እንዲመራህ፤ ያላወቅከውን እንዲያሳውቅህ፤ ስትፈራ ሰላም እንዲቸርህ፤ ስትደክም እንዲያበረታህ፤ ጠላትህን እንዲመልስልህ፤ ሲሳይም እንዲለግስህ አምላክህን ከፊቱ ቆመህ የመግጸንን ለዛ ራስህን እንዴት ትነፍጋለህ?⁶⁷

አላህ ለሰው ልጆች ከሰጣቸው ጸጋዎች ሁሉ ከሐይማኖት ጸጋ ቀጥሎ ትልቁ የእእምሮ ጸጋ ነው። በርሱ የሚጠቅመውን ከሚጎዳው እንዲለይ፤ የአላህን ትእዛዝና እቀባ እንዲገነዘብ ማስቻሉ ነው። እንደዚሁም የፈጠረለትን ትልቁን ዓላማ እንዲያውቅ ማስቻሉ ነው። ይህም አላማ አላህን በርሱ ላይ ምንንም አካል ሳያጋሩ ማምለክ ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْقًى ذُرِّيَّتُكُمْ لَنُفَكِّرَنَّ عَنْكُمْ سَاعَةً ۖ وَأَنَّا نَعْلَمُ مَا نَفَعُكُمْ ۚ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْقًى ذُرِّيَّتُكُمْ لَنُفَكِّرَنَّ عَنْكُمْ سَاعَةً ۖ وَأَنَّا نَعْلَمُ مَا نَفَعُكُمْ ۚ ﴾
 ﴿١٦﴾ ﴿ سَبَّاحٌ ٤٦ ﴾
 «አንዲት ነገር ብቻ እመክራችኋለሁ። ይህም ሁለት ሁለት፣ አንድ አንድ እየሆናችሁ በአላህ ስትሉ በቅንነትና በታማኝነት እንድትቆሙና ባልደረባችሁ (መሐመድ) እብደት የሌለበት መሆኑን፣ እርሱ ብርቱ የሆነን ቅጣት የሚያስጠነቅቃችሁ እንጅ ሌላ እንዳልሆነ አሰባችሁ እንድትደርሱበት ብቻ ነው።» በላቸው፡፡(ሰበእ 46)

አንተ ሰው ሆይ፤ እስልምናን ብትቀበል የምትጎዳው ወይም የሚቀርብህ ነገር የለም። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ۖ ﴾
 ﴿النساء: ٣٩﴾

«በአላህና በመጭው ዓለም ቢያምኑና አላህ ከለገሳቸውም (ሲሳይ) ቢመፀውቱ ምን ጉዳት ያገኛቸዋል? አላህ እነርሱን ጠንቅቆ ዐዋቂ ነው» (ሐል ኒሣእ 39)

ሌብን ከሲር ይህን አንቀጽ ሲያብራሩ እንዲህ ብለዋል፡-

«በአላህ ቢያምኑና ምስጉን የሆነውን ጎዳና ቢከተሉ፤ መልካም ለሰሩ ሰዎች በመጭው ዓለም የገባውን ቃል ቢያምኑና ተስፋ ቢያደርጉ፤ ከሰጣቸው ሲሳይ እርሱ በሚወደው መልኩ ቢመጽውቱ ምን የሚጎዳቸው ነገር አለ? ንጹህና የተበላሸ ሐሳባቸውን ለይቶ ያውቃል። ከመካከላቸው ለበጎ ነገር ሊመራም የሚገባው ማን እንደሆነም ለይቶ ያውቃል። እናም ለበጎ ይገጥመዋል። መቀናትን ይመራዋል። ለሚወደው በጎ ስራ ያበቃዋል። ውርደት እና ከእዝነቱ በር መባረር ያለበትንም ለይቶ ያውቃል። ከርሱ በር የተባረረ አፈረ። በዚህችም በመጭውም ዓለም ከሰረ።»⁶⁸

እስልምናን መቀበልህ መስራት ከምትፈልገው በአላህ የተፈቀደ ስራ አያቅብህም። ከዚህም አልፎ አላህ የርሱን ውዴታ በመሻት ለምትሰራው ስራ ሁሉ ይመነዳሐል። ያ ስራ ዓለማዊ ሕይወትህን የሚያሻሽል፤ ገንዘብህን፤ ስልጣንህን፤ ወይም ከብርህን የሚጨምር ቢሆንም እንኳ። ስጋዊ ፍላጎትህን ለማሟላት የምትፈጽማቸው

የተፈቀዱ (ሐላል) ተግባሮች እንኳ ከሐራም ለመብቃቃት አስበህ ከፈጸምካቸው ምንዳ ያስቸግሩ። የአላህ መልእክተኛ (ሰዐወ)፡ «ከናንተ እንዳችሁ በሚፈጽመው ጾታዊ ግንኙነት ውስጥ ምጽዋት አለ።» በማለት ተናገሩ። «የአላህ መልእክተኛ ሆይ፤ አንዳችን ስጋዊ ፍላጎትን ስላረከ ምንዳ ያቸፍልን?» በማለት ጠየቋቸው። «በሐራም ላይ ቢያውለው ኖሮ ወንጀል ይሆንበት አልነበረምን?» በማለት ጠየቁ። «አዎ» አሏቸው። «እንደዚሁም በሐላል ላይ ሲያውለው ምንዳ ያቸፍል።» አሉ።

መልእክተኞች እውነትን ይዘው መጥተዋል። የአላህንም ፈቃድና ፍላጎት ሰብከዋል። የሰው ልጅም በዚህች ዓለም ሕይወት ውስጥ ከተሟላ እውቀትና መረጃ ጋር እንዲጓዝና በመጭው ዓለምም ከተሳካላቸው ሰዎች እንዲሆን የአላህን ሕግና ስርዓት (ሸሪዓ) ማወቅ በእጅጉ ያስፈልገዋል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ يٰۤأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرُّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۖ ﴾
 ﴿النساء: ١٧٠﴾

«የሰው ልጆች ሆይ! መልዕክተኛው ከጌታችሁ ዘንድ እውነትን አምጥቶላችኋል። እመኑበት። ለናንተ የተሻለ ይሆናልና። ብትከዱም፤ (የምትጉዱት ራሳችሁን ብቻ ነው)። (ምክንያቱም) በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉት ሁሉ የአላህ ናቸው። አላህም ዐዋቂ፣ ጥበበኛ ነው።» (ሐል ኒሣእ 170)

﴿ قُلْ يٰۤأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن أَمْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَمْدَىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۖ ﴾
 ﴿يونس: ١٠٨﴾

«የሰው ልጆች ሆይ! ከጌታችሁ ዘንድ እውነቱ መጣላችሁ። የተቀና በመቀናቱ ተጠቃሚው ራሱ ነው። መንገድ የሳተም በአድራጉቱ ተጉጂው እርሱ ብቻ ነው። እኔ የናንተን (ተግባር) ተቆጣጣሪ አይደለሁም።» በላቸው፡፡(ዮሀስ 108)

አንተ ሰው ሆይ፤ ብትስልም የምትጠቅመው ራስህን ነው። ብትከድም የምትጎዳው ራስህን ነው። አላህ ከፍጠራኑ የተብቃቃ ነው። የወንጀለኞች ወንጀል አይጎዳውም። የታዘገፍች መታዘዝም አይጠቅመውም። እያወቀ እንጅ አይወነጀልም። በፈቃዱ እንጅ ትእዛዙ አይፈጸምም። በነቢዩ ለማካይነት እንዲህ የሚል መልእክት አስተላልፏል፡-

«ባሮቼ ሆይ፤ በራሴ ላይ በደልን እርም አደረግኩ። በናንተ መካከልም እንደዚሁ እርም አድርጌዋለሁ። ስለዚህም አትበዳደሉ። ባሮቼ ሆይ፤ እኔ ያቀናሁት ሲቀር ሁላችሁም መንገድ የሳታችሁ ናችሁ። ስለዚህም እንዳቀናችሁ ለምኑኝ፤ አቀናችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፤ እኔ የመጉበኩት ሲቀር ሁላችሁም የተራባችሁ ናችሁ። ስለዚህም እመግባችሁ ዘንድ ለምኑኝ፤ እመግባችኋለሁ። እኔ ያለበስኩት ሲቀር ሁላችሁም የታረዛችሁ ናችሁ። ስለዚህም አለብሳችሁ ዘንድ ለምኑኝ፤ አለብሳችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፤ ቀንም ሌትም ሐጢአት ትፈጽማላችሁ። እኔ ደግሞ ወንጀሎችን ሁሉ እምራለሁ። ስለዚህ ምህረት ለምኑኝ እምራችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፤ እኔን ለመጉዳትም ሆነ ለመጥቀም አቅም የላችሁም። ባሮቼ ሆይ፤ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፤ ሰዎችሁም አጋንንቶቻችሁም ከመካከላችሁ ይበልጥ እኔን ፈሪ የሆነውን ሰው ልቦና ቢይዙ ይህ ድርጊታቸው ከንግስናዬ ቅንጣት ታህል አያክልም።

ባሮቼ ሆይ፤ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፤ ሰዎችሁም አጋንንቶቻችሁም ከመካከላችሁ ይበልጥ አመጸኛ የሆነውን ሰው ልቦና ቢይዙ፤ ይህ አመጸቸው ከንግስናዬ ቅንጣት ታህል አያጎድልም። ባሮቼ ሆይ፤ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፤ ሰዎችሁም አጋንንቶችሁም ከአንድ መስክ ላይ ቆመው ቢለምኑኝና የጠየቁኝን ሁሉ ብስጣቸው ከኔ ዘንድ ካለው ሐብት መርፌ ከውቅያኖስ ውስጥ ብትጠልቅ ልታጎድል የምትችለውን ውሃ ያህል እንኳ አያጎድልም።

ባሮቼ ሆይ፤ ስራዎቻችሁን በጥንቃቄ እመዘግባለሁ፤ በርሱም እመነዳችኋለሁ። መልካም ነገር ያገኘ አላህን ያመስግን። ከዚህ ውጭ ያገኘ ደግሞ ራሱን እንጅ አይውቀስ።» (መስሊም)

የዓለማት ጌታ ለሆነው ለአላህ ምስጋና ይድረሰው። የኑብያትና የመልእክተኞች ሁሉ ፈርጥ በሆኑት በነቢዩ ሙሐመድ፤ በቤተሰቦቻቸውና በባልንጀራቸው ሁሉ ላይ የአላህ እዝንትና ሰላም ይሰፈን።

=ተፈጸመ=

مع مغلًا ولا يجرز يوم

الإسلام أصوله ومبادئه باللغة الأمهرية (إثيوبيا)

تأليف

الدكتور / محمد بن عبد الله السحيم

الطبعة الأولى معرم لعام ١٤٣١هـ

ترجمة / حسن ناجو